

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1907

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1908

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

43 - ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ - 43

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀπὸ τὸν βίον τοῦ Νικολάου Γύζη ὑπὸ Δ. Καλλιμάνου Σελ. 385	
Ἡ ὀρθόδοξία ὑπὸ Θ. Χ. Φλωῆ	398
Ἐντυπώσεις μετανάστου : Τὰ τέκνα τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ Ρ. Δημητριάδου	407
Ἡ εὐρωπαϊκὴ διπλωματία καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ὑπὸ Δημ. Ι. Δ. Δρόσου	413
Δημήτριος Βικέλας (μετάφρ. Α.)	429
Τὸ ἠθικὸν θάρρος διήγημα Ἐργ. Λεγούβε (μετάφρ. Χ.)	433
Χρονικά	440
Ἀναγνωστήριον : Ἐνά περιοδικά.—Ἑλληνικά περιοδικά . . .	443

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ὉΦΕΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42 - ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ - 42

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ 1 ΔΡΑΧΜΗ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΝ ΤΗΣ Α. Θ. Υ. ΤΗΣ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΩΣ ΣΟΦΙΑΣ
ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1899 ΥΠΟ Δ. ΒΙΚΕΛΑ

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Πρόεδρος Ι. ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ, Δ. ΛΙΓΙΝΗΤΗΣ Αντιπρόεδρος, Μ. ΑΡΑΓΟΥΜΗΣ
Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ, ΑΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ, Π. Ε. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Α. ΜΑΤΣΑΣ
Ε. ΡΩΜΑΝΟΣ, Γ. Χ. ΣΤΡΕΪΤ, Γραμματέας Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην δραχ. 10
Διὰ τὰς λοιπὰς χώρας φράγκα χρυσᾶ 12

Ἐκαστὸν τεύχος χωριστὰ πωλεῖται δρ. 1 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 1,20 εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ", ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς τεύχη ἐκ σελίδων 64, κατὰ δὲ τοὺς θερινοὺς μῆνας, Ἰούλιον—Ἰούλιον καὶ Αὐγούστου—Σεπτέμβριον, ἐκδίδεται ἀνὰ ἓν τεύχος, ὥστε ἑκαστος ἐτησὶς τόμος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τευχῶν, ἧτοι 640 σελίδων.

Αἱ συνδρομαὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", καταβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλλόγου ἢ ἀποστέλλονται ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ διὰ συστημένων ἐπιστολῶν, ταχυδρομικῶν ἢ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν καὶ χαρτονομισμάτων Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Αἰτίας, Ἰταλίας, Ρωσίας, Ἀμερικής.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", λαμβάνουν δωρεάν καὶ τὰ Ὠφέλιμα Βιβλία.

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ "ΜΕΛΕΤΗΣ"

Ὁ Τάφος τοῦ Γεωργίου Φραντζῆ ὑπὸ Σ. Κ. Σακελλαροπούλου — Ἡ πρώτη ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικὴ Τυπογραφία ὑπὸ Κ. Σάδα. — Οἱ Διδάσκαλοι τοῦ Γένους: Κωνσταντῖνος Κόδμας ὑπὸ Περ. Κοντογιάννη.

ΤΑ ΩΦΕΛΙΜΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀπὸ τοῦ 1907 ἐκδίδονται 6 βιβλία ἐτησίως. Συνδρομὴ αὐτῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην δρ. 2 — διὰ τὰς λοιπὰς χώρας φρ. χρ. 3.
Τοῦ 1908 ἐξεδόθησαν τὰ ἑξῆς βιβλία: ἀρ. 91-92 (διπλοῦν), Ὁ Καποδίστριας ὡς βασιλιωτὴς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Δ. Βελένη, ἀρ. 93, Τὸ Ἐμπόριον ὑπὸ Στ. Θεοχάρη. — Ἐθνικοὶ Ἐνεργεταὶ ὑπὸ Π. Κοντογιάννη.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ" ΤΟΥ 1907

ἀποτελοῦσα τόμον ἐξ 640 σελίδων πολυτελῶς δεδεμένον, δραχ. 10 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην—φρ. χρ. 12 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Μόνον τὸ πολυτελὲς περικάλυμμα δρ. 2 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην—φρ. χρ. 2 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Ἀπηλλαγμένα ταχυδρομικῶν

ΑΠΟ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΓΥΖΗ

Ὁ καλλιτέχνης αὐτὸς ἐζησεν ὑπεράνω ὄλων ἡμῶν.

Ροδὲν

Πρέπει νὰ εὐρεθῇ ἓνας καὶ γράψῃ τὴν βιογραφίαν μου. Πλέον ἐνδιαφέρον πρόγραμμα δὲν γνωρίζω.

Λόγοι τοῦ Γύζη

Ἄν ὑπάρχη τι, τὸ ὅποιον μὲ κάμνει νὰ υπερηφανεύωμαι εἰς τὸν δημοσιογραφικὸν μου βίον, τοῦτο εἶναι, ὅτι δὲν εὐρίσκεται πλέον Ἕλληνα, εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ ὁποίου νὰ μὴ ἤχη γνῶριμον τὸ ὄνομα τοῦ Νικολάου Γύζη. Ὅλιγα ἔτη προτοῦ ἀποθάνῃ εἰς τὸ Μόναχον, τὰ πλανώμενα βήματα ἑνὸς δημοσιογράφου, ζητοῦντος νὰ ἴδῃ καὶ νὰ μάθῃ, τὸν ἔφεραν μέχρι τῶν παρὰ τὸν Ἰσαρον Ἀθηνῶν. Ἡ προσωπικὴ γνωριμία τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου ἦτο μίᾳ ἐκ τῶν ἀπολαύσεων τῆς ἐπισκέψεως ἐκείνης. Αἱ ἑλληνικαὶ ψυχαὶ ἐνώνονται μὲ δεσμοὺς μυστηριώδους τινὸς δαισιθήσεως. Ὁ Ἕλληνα δημοσιογράφος ἀπεθησαύρισεν ἐντυπώσεις ἀληθμονήτους, διὰ τῶν ὁποίων μετὰ τινα ἔτη, ὅταν ὁ Γύζης ἐξέλιπε τόσον προῶρως, προσεπάθησε νὰ ἀναστήσῃ εἰς προβολήν, ὅσον τὸ δυνατόν ζωηράν, τὴν εἰκόνα τοῦ ἐκλείψαντος μεγάλου καλλιτέχνου. Καὶ γράφων σήμερον τὰς γραμμὰς αὐτὰς δικαιούται νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ὑπάρχει Ἕλληνα, εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ ὁποίου νὰ μὴ ἤχη γνῶριμον τὸ ὄνομα τοῦ Νικολάου Γύζη. Ὅ,τι γράφεται ἀναγινώσκειται ἀπὸ τῶσας χιλιάδας, ἐνῶ ὅ,τι ζωγραφίζεται τόσον ὀλίγοι τὸ βλέπουν!

Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ καλλιτεχνικὴ φυσιογνωμία τοῦ Γύζη δὲν σκοπεύω νὰ εἴπω ἐκ νέου ἐνταῦθα. Προσεπάθησα νὰ τὸ κάμω εἰς τὴν μελέτην μου περὶ Γύζη, τὴν ἐκδοθεῖσαν πρὸ ἐξαετίας, εἰς μεγάλας γραμμὰς. Ὀνειρεύομαι λεπτομερέστερον, ἀναλυτικῶ-

τερον, με έντονωτέραν έπιμέλειαν νά τό έπαναλάβω εις έκτενέστερον σχεδίασμα, περιλαμβάνον τόν βίον τοῦ καλλιτέχνου και τόν χαρακτηρισμόν τοῦ έργου του, τοῦ σημειώσαντος ένα σταθμόν τέχνης, και άφήσαντος όπισθεν του φωτεινόν δλκόν, έλκύουσαν μέν πολλούς, αλλά πόσον όλίγον προσιτήν και εις τούς όλίγους!

Μάλλον άνεχδοτικά τινα σημεία τής ζωής του, φωτίζοντα έν τούτοις αυτόν, ώς δια πρόβολής δέσμης άκτίνων, θέλω νά δείξω έδω, ένθουμούμενος άλησμόνητον όμιλίαν μου μετά τής κυρίας Γύζη, ή όποία έν άπόγευμα, περιστοιχιζομένη από τάς άναμνήσεις τοῦ έκλιπόντος άριστοτέχνου, άνετύλισσεν ένώπιόν μου, ώς έπί ταινίας κινηματογράφου, τόν βίον τοῦ συζύγου της.

Ο Γύζης ήτο υίός άπλοῦ ξυλουργοῦ τής Τήνου και ή οικογένειά του ήτο εις τήν πτωχήν νήσον μία από τάς πτωχοτέρας. Έφοίτα και αυτός εις τό σχολείον τοῦ χωρίου του, έγκατεστημένον εις τό χαμηλόν υπόγειον σεσαθρωμένης οικίας. Είς τόν πρώτον διδάσκαλον τοῦ Γύζη, όστις ήτο και ιερεύς, άνήκει ή τιμή, ότι διέγνωσεν άορίστως και ώς εις μυστηριώδη προαισθησιν τό δαιμόνιον τοῦ μέλλοντος ζωγράφου. Λυποῦμαι, ότι δέν γνωρίζω τό όνομα τοῦ προμηνηυτοῦ αὐτοῦ δια νά τό θέσω πλησίον τοῦ όνόματος τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου. Γνωρίζω όμως άκριβώς τάς φράσεις του πρὸς τόν πατέρα τοῦ παιδίου:

— "Όλα τά παιδιά εις τό σχολείο τά έδειρα, τοῦ εἶπε. Ποτέ όμως τό Νικολό σου. Αυτό τό παιδί είναι άμαρτία νά μένη έδω. Πρέπει νά τό πᾶς σ' τήν Ἀθήνα!

Ο Τήνιος ξυλουργός έπίστευσεν εις τήν προφητείαν. Ήτο δυνατόν και νά μή πιστεύση. Αλλά κάποια δύναμις, πρυτανεύουσα εις τό θάλος τῶν μεγάλων ταλάντων, τόν ήνάγκασε νά πιστεύση και ήλθε νά έγκατασταθῆ πτωχός, όσον και εις τήν Τήνον, εις τήν πρωτεύουσαν.

Αλλ' ό διδάσκαλος τῶν Ἀθηνῶν δέν ήτο, φαίνεται, τόσο ψυχολόγος όσον ό άγαθός ιερεύς τής Τήνου. Εκείνος ειχε προειπῆ εις τόν μικρόν Τήνιον μέγα μέλλον. Ο διδάσκαλος τοῦ Γύζη εις τάς Ἀθήνας — άλλο όνομα, τό όποιον λυποῦμαι μή γνωρίζων — έκαμε τήν αντίθετον προφητείαν, ίσως χωρίς νά

τήν πιστεύη και ό ίδιος. Διότι ό Ἀθηναίος διδάσκαλος ήτο επιτήδειος και έζήτηει νά διατηρῆ τήν θέσιν του κολακεύων. Ο διδάσκαλος αυτός ειχε τήν παράδοξον συνήθειαν νά προλέγη εις τούς μαθητάς του τήν μέλλουσαν θέσιν των εις τόν κόσμον. Και κατένεμεν αυτούς εις τό στάδιον τής ζωής, αναλόγως τοῦ όνόματος τό όποιον έφεραν και τής θέσεως τήν όποίαν ειχον αἱ οικογένειαι των. Είς τούς υίους τῶν πλουσίων, τῶν ισχυρῶν, τῶν πολιτευομένων ιδίως, προέλεγεν:

— Έσὺ θά γίνης ύπουργός!

— Έσὺ θά γίνης ναύαρχος!

— Έσὺ θά γίνης πρέσβυς!

Εισήγεν οὕτω, ώς δια σύριγγος μικροσκοπικῆς, εις τάς άπαλάς ψυχάς τό δηλητήριο τής ματαιοδοξίας και προητοίμαζεν ή ναυαγούς τής ζωής ή άποτυχημένας μετριότητας.

Ο μικρός Γύζης, με τά ήμιρρακωμένα, αλλά καθάρια ένδύματά του, τό άγνωστον όνομά του, τήν δειλίαν τοῦ πτωχοῦ παιδίου, δέν έγέμιζε τό «μάτι» τοῦ διδασκάλου. Και οὗτος έσυνήθιζε νά τοῦ έπαναλαμβάνη με σκληρότητα:

— Έσὺ, Γύζη, θά γελνῆς σκιτζῆς!

Από ποιον βαθόν πόνον ένύσσετο ή παιδική έκείνη ψυχή εις τό άκουσμα τής βαναύσου προφητείας! Ποιον άποστάλαγμα φαρμακερῶν μισῶν θ' απέθετεν αύτη εις ψυχήν όλιγώτερον εύγενῆ από τήν ιδιικήν του! Αλλά και ποια ζώπυρα θελήσεως άνδροποιοῦ άνέπτυσε μέσα εις τά στήθη τοῦ υιοῦ τοῦ ξυλουργοῦ! Κάτι επανεστάτει έντός αὐτοῦ και τό κάτι αυτό ήτο ή δύναμις τής αὐτενεργείας, τής αὐτοπεποιθήσεως, τής αὐτοδημιουργίας, ή μόνη ποῦ πλάττει ανθρώπους. Το σχολείον τής εύτυχίας είναι κακός πρόλογος δια τήν ζωήν και μόνον επάνω εις τάς συσσωρευμένας πικρίας τῶν άπογοητεύσεων φύονται τά άνθη τής δυνάμεως. Η ψυχή, τήν όποίαν δέν ηύλάκωσεν ό πόνος, ποτέ δέν θά κατορθώση νά αναδώση γενναία βλαστήματα. Η γῆ, ή μή άροτριωθείσα βαθέως και έπομένως όδυνηρῶς, θά μείνη άγονος.

Ο Γύζης έφρίμασσε και τά δάκρυα έγέμιζαν τούς γαλανούς όφθαλμούς του. Κατ' αρχάς δέν ήθελε νά πηγαίνη εις τό σχολείον, αλλά έπειτα ώς εις έντασιν θελήσεως και ψυχικῆς άλκῆς

ἐπήγαινε ἐπίτηδες, διὰ τὴν ἀντικρύζην δύναμιν προφήτου καὶ ἐπαναλαμβάνη ἐνδομύχως: — Ἐγὼ ποῦ μὲ βλέπεις ἐδῶ, θὰ γίνω καλλίτερος ἀπὸ ὅλους αὐτούς!

Οἱ πλείστοι ἀπὸ τοὺς μέλλοντας ὑπουργούς, πρέσβεις ἢ ναυάρχους τοῦ μωροῦ τῶν Ἀθηναίων διδασκάλου, καὶ ἐάν ποτε ἀνῆλθον εἰς τὰ ἀξιώματα αὐτά, δὲν ἀφῆκαν τίποτε ὀπισθενῶν, ἐνῶ ἐκεῖνος, τὸν ὅποιον ὠνόμαζε περιφρονητικῶς σκιτζῆν, ἐδόξασε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν μεγάλην σκηνὴν τοῦ κόσμου καὶ ἔβαλεν ἀκτῖνα φωτεινῆς αἴγλης ἐπὶ τοῦ λευκοῦ μετώπου τῆς πατρίδος του!

Ἄλλ' εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Γύζη αἱ ἀγαθαὶ προφητεῖαι ὑπερέχον τῶν ἄλλων. Ὄταν ἐτελείωσε τὸ σχολεῖον, ὅπου τοῦ προέλεγαν τόσον μεγαλοφρόνως τὸ ταπεινόν του μέλλον, καὶ εἰσηλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, ἢ ἰδιοφυΐα του ἤρχισε νὰ ἐγκύη τὴν προσοχὴν.

Εἰς μίαν ἐκθεσιν σχεδίων, τὴν ὁποίαν ἐπεσκέπτετο ὁ Βασιλεὺς Ὄθων καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἕκαστος μαθητῆς ἐστέκετο πρὸ τοῦ ἔργου του, ὁ διδάσκαλος τοῦ Γύζη ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ Βασιλέως ἐπὶ τοῦ νεαροῦ καλλιτέχνου.

— Ἐσὺ θὰ γίνῃς καλός, τοῦ εἶπε καλοκαγάρως ὁ Ἄναξ, μειδιών καὶ κτυπῶν αὐτὸν εἰς τὸν ὦμον. Εὐγε!

Καὶ ὁ Γύζης ὁ ὅποιος ἔκτοτε εἶχε τὸν ὀφθαλμὸν δευτέρου παρατηρητοῦ, ἐσημείωσεν, ὅτι ὅλον τὸ χρυσοστόλιστον ἐπιτελεῖον, τὸ βαδίζον κατόπιν τοῦ βασιλέως, τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸν ὦμον, ἐπαναλαμβάνον τὴν βασιλικὴν ἐπιδοῦν:

— Εὐγε! Εὐγε!

Φαίνεται ἄλλως, ὅτι οἱ ἱερεῖς ὑπῆρξαν ὁ ἀγαθὸς δαίμων τοῦ καλλιτέχνου κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐνόησαν καὶ προησθάνθησαν τὸ κᾶτι, τὸ ὅποιον εἶχε μέσα του, τὸν σπινθῆρα, ὁ ὅποιος ἐφλεγεν αὐτὸν καὶ προητοίμαζε τὸν λεπτότερον, τὸν ἀγνότερον, τὸν πνευματικώτερον ἴσως ζωγράφον τοῦ 19^{ου} αἰῶνος, ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον διὰ θαυμασίως περιεκτικῆς φράσεως μέγας κριτικὸς ὠνόμασε «Πραξιτέλην τοῦ χρωστήρος». Ἐζωγράφησε κάποτε ἐπὶ ξύλου σχέδια διὰ τὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς, τὰ ὀνομαζόμενα καλεμκεριά. Ὁ ἱερεὺς τῆς ἐνορίας τὰ εἶδε καὶ ἐνεθουσιάσθη. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νεαρὸς Γύζης, ἐπαναλαμβάνων ἐκεῖνο, τὸ

ὅποιον πολλάκις ἄλλοτε ἔκαμεν εἰς τὴν μεγάλην τέχνην, διὰ τὴν αἰώνια καταταρανοῦσαν αὐτὸν ἰδέαν τοῦ τελειότερου, ἐμουντζούρωσε τὸ σχέδιόν του, ὁ ἱερεὺς τὸν ἔδειρε.

— Ἦθελες φίλημα διότι τὸ ἐζωγράψισες, καὶ ξύλο διότι τὸ ἐμουντζούρωσες! ἀπεφάνθη ἀποφθεγματικῶς ὁ βρασοφόρος τεχνοκρίτης, ὁ ὅποιος μὲ τὴν ἀπλότητα τῆς ἀμορφώτου, ἀλλὰ φυσικῆς κρίσεως ἐμάντευσεν ὀρθότερον ἀπὸ ὅ,τι κατορθώνουν νὰ ἐννοοῦν οἱ δοκησίσοφοι ἡμιμαθεῖς.

Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τίθεται ἐν ἑκ τῶν ὠραιότερων καὶ συγκινητικωτέρων ἀνεκδότων ὄχι τοῦ βίου τοῦ Γύζη, ἀλλ' αὐτῆς τῆς φιλίας, αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὁ Γύζης συνεδέετο ἀδελφικῶς μὲ τὸν συμμαθητὴν του Νικόλαον Λύτραν, ἄλλον ἐπιφανῆ Ἑλληνα καλλιτέχνην, ὁ ὅποιος, ἂν ὑπελείφθη τοῦ μεγάλου ὁμοτέχνου του, ὑπελείφθη ὄχι δι' ἔλλειψιν ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ διότι μὴ εὐτυχῆσας νὰ ζήσῃ διαρκῶς εἰς περιβάλλον ὑψηλῆς καλλιτεχνικῆς μαρφώσεως, ὡς ὁ Γύζης, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ τὴν ἰδιοφυΐαν του πτεροφυοῦσαν μέχρι τοῦ νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῆς τέχνης, ὅπου ἐπλανήθη τὸ δαιμόνιον ἐκείνου.

Ἐπρόκειτο ὁ Λύτρας, Γήνιος καὶ αὐτός, νὰ σταλῇ εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του. Ὁ συμπατριώτης τῶν δύο καλλιτεχνῶν Νάζος, ὁ κατόπιν πενθερὸς τοῦ Γύζη, ἐμερίμνα περὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς. Ὁ Λύτρας ἐπρόκειτο νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὸ Μόναχον, διὰ νὰ λάβῃ συνειδήσιν τῆς ἰδιοφυΐας του πρῶτον, νὰ ἐνισχύσῃ καὶ ἀναπτύξῃ αὐτὴν κατόπιν διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πρὸς τὰ μεγάλα ἀριστουργήματα συνεχοῦς ἐπικοινωνίας. Μίαν ἡμέραν ὁ νεαρὸς ζωγράφος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ φίλου τοῦ Γύζη, παρουσιάσθη εἰς τὸν Νάζον.

— Ἡ ὑποτροφία σου ἐτελείωσε, τοῦ εἶπεν ὁ συμπολίτης του.

— Αὐτὸν ἐδῶ νὰ στείλετε, εἶπεν ὁ Λύτρας, δεικνύων τὸν Γύζην πρὸς τὸν Νάζον. Αὐτὸς εἶναι καλλίτερος ἀπὸ ἐμένα!

Ἄλλ' ὁ Νάζος ἐπέμενε νὰ ὑπάγῃ ὁ Λύτρας.

— Ἠσύχασε, εἶπε, μειδιών εἰς τὸν Λύτραν. Πήγαινε ἐσὺ τώρα καὶ τοῦ χρόνου θὰ σοῦ τὸν στείλω ἐγώ.

Ὁ Λύτρας ἀνεχώρησεν εἰς τὸ Μόναχον. Ὁ Γύζης ἔμεινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ ἡ νέα προφητεῖα διὰ τὸν Γύζην

ἔξεπληρώθη. Ἄν ὁ Λύτρας ὑπῆρξε καλλιτέχνης εὐσυνείδητος, ζωγράφος πλήρης ταλάντου, ἰσχυρὸς τοῦ χρωστικῆρος χειριστής, ἀλλ' ὁ Γύζης ὑπῆρξεν ἐμπνευσμένος δημιουργός, ἑρμηνευτὴς μεγάλων ἰδεωδῶν, πρόδρομος καὶ προάγγελος τέχνης ἐσωτερικῆς, ἣ ὅποια εἶναι τόσον ζωγραφικὴ ὅσον καὶ ποίησις.

Πέντε ἔτη παρήλθον καὶ ὁ Γύζης δὲν εἶχε ἀναχωρήσει εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐπὶ τέλος ὁ ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Ἱήνου ἀπεφάσισε ν' ἀναλάβῃ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἱηνοῦ καλλιτέχνου τὴν ὑποτροφίαν. Ὁ νεαρὸς Γύζης μετέβη εἰς τὴν πατρίδα του διὰ νὰ κανονίσῃ μετὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ναοῦ τὰ τῆς ἀποστολῆς του. Εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἀνάγονται πιθανῶς καὶ αἱ ἀγιογραφίαι τοῦ ναοῦ αἱ ὀφειλόμεναι εἰς τὸν χρωστικῆρά του καὶ προμαρτυροῦσαι, ἂν ὄχι τὸν μέγαν καλλιτέχνην, ἤδη ὁμοῦ τὸν πλήρη μέλλοντος τεχνίτην.

— Ὡρεῖς με, βρέ; διηγείτο κατόπιν ὁ Γύζης, ὅτι τοῦ εἶπεν εἰς ἓκ τῶν συμβούλων τοῦ ναοῦ, φροντίζων νὰ ἐξασφαλίσῃ θέσιν εἰς τὴν ἀθανασίαν. Ὡρεῖς με; Σὰν γυρίσης, θὰ μὲ κάμῃς ὅπως εἶμαι καὶ βρισκομαι, γιατί σὲ μένα τὸ χρωστᾶς ποῦ πηγαίνεις σ' τὴ Φραγκιά!

Ἐν πρώτῃ ἀπὸ τὴν Ἱήνον ἐπεβιδάζετο εἰς τὸ ἀτμόπλοιο, φέρων ἐντὸς μιᾶς κασσέλας τὰ ἐφόδια, μὲ τὰ ὅποια ἐξενιτεύετο ὁ νεαρὸς Ἕλληνας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἰς νέος εἰκοσαετής, ὠχρὸς, μὲ τοὺς λούλους μόλις στέφοντας τὰς παρειάς, μὲ δύο μεγάλους βαθεῖς, ἐκστατικούς ὀφθαλμούς, βυθιζομένους ῥεμβὰ εἰς τὸ ἀπειρον, ἐπεβιδάζετο διὰ νὰ εὕρῃ τὸ ἀτμόπλοιο τῆς Ἱεργέστης εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ νὰ συνεχίσῃ τὸ πρὸς τὴν «Φραγκιάν» ταξιδιὸν του. Ἱὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ μεγάλη παγκόσμιος τέχνη ἐκέρδιζεν ἓνα μύστην — ἡ Ἑλλάς ἀπέκτα μίαν δόξαν.

Δὲν θ' ἀφηγηθῶ τὰς σπουδὰς τοῦ Γύζη εἰς τὸ Μόναχον, οὔτε τὴν ἀνέλιξιν τῆς ἰδιοφυΐας του, οὔτε τὰς πρώτας ἐπιτυχίας — τίποτε ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν του ζωὴν. Αἱ σημειώσεις αὐταὶ ἔχουν ἄλλον σκοπὸν: νὰ δείξουν τὸν Γύζην ὡς ἄνθρωπον καὶ νὰ συμπληρώσουν τὴν γνῶσιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρός του, ἐξ αὐθεντικῶν ἀφηγήσεων, διὰ τὸν βιογράφον τοῦ μέλλοντος.

Ὁ Γύζης ὑπῆρξεν ἄγνος καὶ λευκὸς εἰς τὴν ζωὴν του, ὅπως ἀγνή καὶ λευκὴ, ὄλη μάρμαρον καὶ ἀλάβαστρον — κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Οὐίλλιαμ Ρίττερ — ὑπῆρξεν ἡ τέχνη του. Διήλθε διὰ τῆς ζωῆς ὡς μία τῶν ἰδανικῶν μορφῶν, τὰς ὁποίας ἐνεσάρκωσε καὶ ἐζωντάνευσεν ἐπάνω εἰς τὴν ὀθόνην τῶν πινάκων του. "Ὅ,τι ἠγάπα κυρίως μὲ ἔρωτα, μὲ πάθος ἀληθές, ἦτο ἡ ἀνεξαρτησία εἰς τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνεξαρτησία εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ μόνος ζυγός, εἰς τὸν ὁποῖόν ποτε ὑπετάχθη, ὑπῆρξεν ὁ τῆς στοργῆς, νομφεθεῖς κατόπιν εἰδυλλίου, στεφανώσαντος ὄλον τὸν βίον του ὡς διὰ τοῦ ἀρώματος τῶν λευκῶν ἀνθέων ἀγράμπελης, τὴν θυγατέρα τοῦ προστάτου του Νάζου. Ὑπῆρξε τύπος συζύγου, πατρὸς καὶ οἰκογενειάρχου. Μὲ τὴν σύζυγόν του ἔζησε τὴν ζωὴν ἐκείνην τῆς ἀπολύτου ἐπικοινωνίας τῶν ψυχῶν καὶ τῆς διανοίας, ἣ ὅποια μᾶς ἐπιτρέπει σήμερον, μετὰ τὸν θάνατόν του — διότι ἐκεῖνος εἶδεδετο τόσον ὀλίγον καὶ ἦτο τόσον ἐπιφυλακτικὸς! — νὰ συλλέγωμεν ὡς ψήγματα χρυσοῦ ὅ,τι τὸν ἀποβλέπει, ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν τέχνην του, τὸν χαρακτῆρα καὶ τῆς ἰδιοφυΐας του τὴν λεπτότητα, ἀκούοντες τὰς ὡς διὰ πέπλου βαθυψύχου μελαγχολίας σκεπασμένας ἀναμνήσεις τῆς κυρίας Γύζη. Εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἐκλεκτῆς τῆς καρδίας του εὗρε τὸν σύντροφον, τὸν φίλον, τὸν θαυμαστήν, τὸν ἀφωσιωμένον λάτριν. Ὑπῆρξεν ἀπολύτως εὐτυχής.

Εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν του ἦτο τόσον προσηλωμένος, ὥστε ὅταν μετὰ τὴν καθιέρωσιν τῶν ἐπιτυχιῶν του, τοῦ ἐπροτάθη ἡ ὑψίστη διὰ καλλιτέχνην, καὶ μάλιστα ξένον καλλιτέχνην, τιμὴ νὰ εἰσέλθῃ ὡς καθηγητῆς εἰς τὴν περιώνυμον Ἀκαδημίαν τοῦ Μονάχου, ἐζήτησεν εἰκοσιτεσσάρων ὥρων προθεσμίαν διὰ νὰ σκεφθῇ. Ἴσως καὶ ἡ ὑποχρέωσις νὰ ἐγκαταλείψῃ, ἔστω καὶ κατὰ πρόσχημα, τὴν ἐθνικότητά του, αὐτός, ὁ ὁποῖος ἦτο βαθέως Ἕλληνας, ὄχι μόνον τὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν ἰδιοφυΐαν καὶ περὶ τοῦ ὁποῖου θαυμασίως ἐλέχθη, ὅτι ὑπῆρξε «Νεοῦ Ἕλληνας ἐργασθεῖς κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν παράδοσιν», ἴσως καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὕτη ἐπλήγωνε τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων του.

Καὶ ἦτο τόσον ἀμφίρροπος εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ὥστε λαδῶν μίαν μαργαρίταν ἀνέθηκεν εἰς τὸ πρόχειρον μαντεῖον τοῦ ἀποφυλλισμοῦ τῆς ν' ἀποφασίσῃ ἀντ' αὐτοῦ:

— Νά δεχθῶ, νά μὴ δεχθῶ, νά δεχθῶ...

Ἡ μαργαρίτα ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς.

— Θα λέγη ψεύματα! εἶπεν ὁ Γύζης.

Καὶ ἐπανέλαβε τὴν χρησιμολογίαν. Ἄλλ' ἡ μαργαρίτα ἐπέμενεν εἰς τὸν χρησμόν της, καὶ ὁ Γύζης ἐδέχθη.

⋆ ⋆

Εἰς τὰ σημειωματάρια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Γύζης ἐνέγραφε τὰς σκέψεις του καὶ τὰ ὅποια, χάρις εἰς τὴν εὐμενῆ ἐμπιστοσύνην τῆς οἰκογενείας, ἐλπίζω, ὅτι θὰ δυνηθῶ νά ἐκδώσω ταχέως εἰς τόμον μετὰ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ζωγράφου, διειτύπωσεν, εἰς ἐπιγραμματικὰς φράσεις, γνώμας, αἱ ὅποια δεικνύουν βαθύτερον ἀπὸ πᾶν ἄλλο τὸν χαρακτήρα του:

«Ἐλεύθερος, δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος νομίζει ἑαυτὸν ἐλεύθερον, ἀλλ' ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐλευθερία ἔχει ὡς θεμέλιον τὴν ἀρετήν».

«Ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη δὲν πολυσκοτίζεται διὰ παροδικὰς φροντίδας».

«Καὶ ὅταν ὅλα ἐξαφανίζονται, ἡ ἀγάπη ἐξακολουθεῖ».

«Τὶ παράδοξον πρᾶγμα νά ζητοῦμεν βοήθειαν κατὰ τοῦ θανάτου· μᾶλλον κατὰ τῆς ζωῆς ἐπρεπε νά ζητοῦμεν βοήθειαν».

«Ἐκεῖνος, ποῦ ἔχει ἄδειες τζέπες, οὔτε μὲ χαρτιά, οὔτε μὲ ἀγάπην πρέπει νά καταπιάνεται».

«Ἡ μελαγχολία εἶναι ἡ κρίσις τῆς οὐδύνης, εἶναι ὁ ψυχικὸς πυρετός, διὰ τοῦ ὁποίου φερόμεθα ἢ πρὸς τὴν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν μας ἢ πρὸς τὸν θάνατον».

«Ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία δὲν βασίζεται ἐπὶ τῆς ἐκτιμῆσεως, ὀλίγον διαρκεῖ».

«Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι δὲν σιμπάσχουν εἰς τὰς ἀτυχίας τῶν ἀδελφῶν των, δὲν εἶναι εὐτυχεῖς».

«Ἡ ἀγάπη εἶναι αὖρα ἐρχομένη ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη εἶναι ἀγνή ὡς ἡ ἀγὴ καὶ σιωπηλὴ ὡς ὁ τάφος».

«Ἀληθινὰ ἀγαπῶσα καρδιά σπάνιον εἶναι νά μὴν αἰσθάνεται ζηλοτυπίαν».

«Εἰς τὴν ἀτυχίαν δοκιμάζονται οἱ ἀληθινοὶ φίλοι· εἰς τοὺς εὐτυχοῦντας καθὲς σκυλὶ σπεύδει τρέχοντας».

«Φυλάττου ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἔχουν κρῦα μάτια, εἰς τὰ χεῖλη τῶν ὁποίων δὲν ἀνθεῖ ὁ γέλως καὶ τῶν ὁποίων τὸ πρόσωπον εἶναι ὠχρόν».

«Εὐτυχισμένος ὁ γέρον, ὁ ὅποιος ἠμπορεῖ νά αἰσθάνεται τὰς ἀγνάς χαράς, τῆς νεότητος».

«Ἡ πτώχεια εἶναι πολλάκις ἀνοικτοχέρα καὶ τοῦτο διὰ νά κρύπτεται».

«Διὰ τὸν δυστυχῆ καὶ ἡ μικροτέρα χαρὰ εἶναι μεγάλη εὐτυχία».

«Ἐν ψεῦμα ἀρκεῖ νά συντρίψῃ εἰς τὴν ἀγαπῶσαν καρδίαν τὴν ἐμπιστοσύνην».

«Τὸ τᾶντ εἶναι δῶρον τῆς φύσεως· ὁ ἐγωϊσμός μαρτυρεῖ πτωχείαν τῆς καρδίας».

Καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ εἰς πεζὸν μικρὰ ποιήματα:

«Παντοῦ ὁ ἴδιος εἶναι ὁ χρόνος· ὅπως τὰ ἀνθὴ εἰς τὴν γῆν τὰ ἄστρα εἰς τὸν οὐρανόν. Ἡ φύσις ὑφαίνει μὲ τὸ ἓνα χέρι καὶ μὲ τὸ ἄλλο ξεσχίζει».

«Τὶ ὠραῖα ποῦ ἐνδύει τὸ πνεῦμα· ἡ ταπεινοφροσύνη!»

«Τὶ ἀλλόκοτον εἰς τὸ στάδιον τῆς ζωῆς νά νικᾷ ὁ θάνατος!»

«Ὡς ἀστραπὴ ἐξαφανίζεται τῆς εὐτυχίας τὸ δνεῖρον, καὶ εἰς τὰς τυραννομένας καρδίας ἀφίνει τὴν πικρίαν. Ὅλα εἰς τὴν γῆν εἶναι ἀπλῆ ἰδιοτροπία καὶ ἀληθινὸς εἶναι μόνος ὁ πόνος».

Αἱ σημειώσεις αὐταί, τὰς ὁποίας ὁ Γύζης, ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν, ἔρριπτεν ἐπάνω εἰς τὸ χαρτίον προχείρου σημειωματαρίου, ἀποδεικνύουν, ὅτι παρετήρει ὅλα πέριξ του, ὅτι παρετήρει ἰδίως ἐντὸς ἑαυτοῦ, ὅτι ἔζη τὴν ἐσωτερικὴν καὶ πνευματικὴν ζωὴν, τῆς ὁποίας ἡ ἀνταύγεια καταφέγγει ὅλον του τὸ ἔργον. Δι' αὐτόν, ὅπως καὶ διὰ τὸν ἄγγλον ποιητὴν:

«Ἀλήθεια ἦτο τὸ κάλλος καὶ κάλλος ἦτο ἡ ἀλήθεια».

Εἰς αὐτὸ ἠσθάνετο, ὅτι συνοψίζεται ὅλη ἡ ζωὴ. Καὶ ἡ ζωὴ του παρήρχετο μεταξὺ τοῦ ἐργαστηρίου του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ τῆς οἰκίας του, ἡ ὁποία ἦτο καὶ αὐτὴ ἐργαστήριον. Μέσα εἰς τὸ ζωγραφεῖόν του ἐλησημονεῖτο πολλάκις. Ὑπάρχουν ἡμέραι ποῦ ἡ κυρία Γύζη καὶ τὰ τέκνα της ἔβλεπαν νά παρέρχεται ἡ ὥρα καὶ διήρχοντο ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν νά τὸν πάρουν. Εἶχε νυκτώσῃ καὶ ἐκεῖνος, λησημονῶν καὶ λησημονούμενος, ἐσχεδίαζεν, ἐμελέτα, ἐρρέμβαζεν, ἄλλη μορφή τῆς ἐργασίας τοῦ καλλιτέχνου αὐτῆ, καὶ ἴσως ὅχι ἡ ὀλιγώτερον γόνιμος.

— Ἐβράδυνασε; ἔλεγεν εἰς τὴν σύζυγόν του. Ἀνάθεμα τὸ ἠλεκτρικόν! Ἐνδύμιζα, ὅτι ἦτο ἀκόμη ἡμέρα.

Ἡ Κυριακὴ ἦτο ἡμέρα ἀργίας. Ἄλλ' ἀργίας, ὅπως τὴν ἐννοοῦν οἱ πολυάσχολοι. Ὁ Γύζης, ὅπως μερικοὶ ἠγεμόνες τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ, ἠγεμῶν καὶ αὐτὸς τῆς τέχνης, τὴν ἐχρησιμοποιοῦ εἰς τὴν ξυλουργικὴν, εἰς τὴν «σκιτζιδικὴν» τοῦ μακαρίου διδασκάλου τῶν Ἀθηνῶν! Ἄλλ' ὁ Γύζης καὶ ὡς σκιτζῆς ἦτο καλλιτέχνης καὶ πολλάκις μέγας καλλιτέχνης καὶ εἰς

αυτό. Τώρα κόπτει ένα οκρίθαντα κλασικής εὐγραμμίας. Τώρα κατασκευάζει μίαν κομψήν πρωτότυπον χρωματοδόχην, και τόσον πρακτικήν, ὥστε νὰ λάβῃ και προνόμιον εὐρεσιτεχνίας.

“Ὅλα τὰ ἀντελαμβάνετο διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς τέχνης ἄλλως. Τὸ θέρος περιπατῶν εἰς τὴν ἐξοχὴν εἶδε κάτω ἓνα μακρὸν στάχυον. Ἐσκυψε και τὸν εἰκῆρε:

— Θὰ ἰδῆτε, εἶπε, τί θὰ γίνῃ ἀπ’ αὐτό!

Τὴν ἐπιούσαν ἐσχεδίαζεν ἐν θαυμάσιον κύπελλον καιπανίτου, λεπτοφυές και καιμπυλωτόν, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν ὕαλον μίαν ἡμέραν θὰ εἶνε χάσμα τῶν ὀφθαλμῶν, ὅταν ἡ λευκὴ χεὶρ γυμνωλένου δεσποίνης, πλαισιουμένης ἀπὸ ἀνθη, φῶτα και κρύσταλλα, θὰ τὸ φέρῃ μέχρι χειλέων.

Ἡ δεξιότης του ἦτο μοναδική. Κανείς δὲν ἐφωτογράφει τελειότερον ἀπ’ αὐτόν. Και κατέχω ἐν μοναδικὸν ἀντίτυπον τῆς Δόξης του — μοναδικὸν διότι αὐτὸς τὸ διώρθωσεν ἐπάνω εἰς τὴν φωτογραφικὴν πλάκα — τὸ ὁποῖον νομίζει κανείς, ὅτι ἔγραψεν αὐτὸς ὁ καλλιτέχνης. Τόσον αἱ γραμμαί, αἱ φωτοσκιάσεις τῶν πτυχῶν, ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι διέσωσαν, χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῆς μαγικῆς χειρὸς τοῦ καλλιτέχνου, τὴν ἀκριβειαν τοῦ πρωτοτύπου.

— Ὁ ζωγράφος, ἔλεγε, πρέπει νὰ τὰ γνωρίζῃ ὅλαι! Ἡ ζωὴ εἶναι μία.

Και προσέθετε μὲ τὸ μέθυ, μὲ τὸ ὁποῖον πολλάκις ἐστόλιζε τὴν ὀμιλίαν του:

— Δὲν εἴμεθα ἡμεῖς, ὅπως οἱ γιατροὶ τῶν ἡμερῶν μας, ποῦ ἄλλος γιατρός χρειάζεται για τὸ παιδί, ἄλλος για τὸν πατέρα, ἄλλος για τὸν παιπποῦ κι’ ἄλλος για τὴν κυροῦλα!

Εἰς ἓνα μαθητὴν του, ὁ ὁποῖος δὲν ἐφαίνετο ἔχων ἰδιοφυῖαν πολὺ ἔντονον, ἔλεγε μειδιῶν:

— Ἔχω τὴν ἰδέαν, ὅτι εἰς τὴν φιλολογοίαν θὰ εὐδοκιμήσῃς πολὺ!

Και δὲν εἶχε βέβαια ἀναγνώσῃ τὸ τοῦ Βολταίρου, ὅστις εἰς τὸν δραματικὸν συγγραφέα, ποῦ ἔφερε νὰ τοῦ διαβάσῃ δύο δράματα, εἶπε μειδιῶν, ὅταν τοῦ ἀνέγνωσε τὸ ἓν:

— Προτιμῶ τὸ ἄλλο!

Τὴν μουσικὴν ἠγάπα περιπαθῶς ὁ Γύζης. Εἰς ἡλικίαν 12 ἐτῶν, εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐλάμβανε μέρος εἰς τὸν χορὸν τῆς Ρω-

σικῆς ἐκκλησίας και ἔψαλλε μὲ ἀληθῆ ἐμπνευσιν, μὲ πάθος.

Ὁ μεγάλος μουσικὸς θαυμασμὸς τῆς ζωῆς του ἀπέμεινεν ὁ Βετόβεν. Και Βετόβεν ἐζήτηει πολλάκις νὰ τοῦ παίξουν, ὅταν ἐζωγράφιζεν, ὡς ἐάν ὑπὸ τὴν αἰθερίαν μουσικὴν ἀνέθρωςκον ἐντὸς αὐτοῦ αἱ αἰθέρια ὑπάρξεις τῆς φαντασίας του και ἤρχοντο νὰ ἐνσωματωθοῦν εἰς τὰ σχέδια και τὰς εἰκόνας του. Εἰς πάντα μουσικὸν τόνον εὗρισκε και μίαν γραμμὴν. «Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ μεταφυσικὴ τῆς γραμμῆς τοῦ Γύζη», λέγει ὁ Ρίττερ.

:: ::

Ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἐπέδρασε βαθέως ἐπὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας τοῦ Γύζη και τῆς ἀναπτύξεώς της. Εἰς τὸ μυστηριώδες βάθος τοῦ ψυχικοῦ ἀδύτου ἐτελεσιουργεῖτο ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐπεξεργασία, τῆς ὁποίας τὸ κορύφωμα εἶναι ἡ τελευταία καλλιτεχνικὴ περίοδος τοῦ Γύζη, κόσμος ἀγνῶν, ὑψηλῶν, ἰδεωδῶν, οἶονεῖ ἐκ μαρμάρου ἀπείρου διαφανείας μορφῶν. Ἡ τελεσιουργία αὐτῆ, ὅσον και ἂν τὴν ὑποθέσῃ κανείς μυστικῶς συνδεδεμένην πρὸς αὐτὴν τὴν καταγωγὴν τοῦ Γύζη — ὅπως ἤδη ἐξήγησα ἄλλοῦ και πολλάκις — ἀλλ’ ὑπεβοηθήθη και ἐνεδυναμώθη βέβαια ἀπὸ ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις. Ἰνωρίζομεν ἤδη, ὅτι ὁ Γύζης ἠρέσκετο νὰ ἀναγινώσκῃ Εὐριπίδην και Σοφοκλή. Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία, μὲ τὸν διάλεπτον και βαθὺν συμβολισμόν της, τὸν ἐλκυεν ὡσαύτως. Αἱ μορφαί, αἱ ὁποῖαι ἰδιαιτέρως τὸν ἐγαήτευσαν ἐξ αὐτῆς — ὅπως ἐνθυμεῖται ἡ κυρία Γύζη — ἦσαν αἱ μορφαί τῆς χάριτος, τῆς δυνάμεως, τῆς ἀνατάσεως πρὸς τὰ ὑψηλὰ ἰδεώδη, ὡς ὁ Προμηθεύς, ὁ Ἴαπετός, ὁ Ἴκαρος, ὁ Τηλέμαχος. Πόσα ἀριστουργήματα χαμένα διὰ τὴν τέχνην, ὅτι ὁ Γύζης δὲν ἐπρόφθασε νὰ αἰσθητοποιήσῃ τὰ ἰνδάλματα αὐτὰ τῆς ἐπικοινωνίας γνησίως ἑλληνικῆς ψυχῆς πρὸς τὰ πλάσματα τῆς πρωτογενοῦς ἑλληνικῆς ποιητικῆς φύσεως! Βλέπων κανείς τὸ σχεδίασμα τῆς Ἀράχνης, τὸ λεπτεπίλεπτον ἀριστοτέχνημα, ἐννοεῖ κατὰ βάθος ὅλην τὴν ἀπώλειαν.

Ἡ καλλιτεχνικὴ εὐσυνειδησία τοῦ Γύζη ἦτο παροιμιώδης. Πρωτοῦ τοποθετήσῃ εἰς μίαν σύνθεσίν του ἐν πρόσωπον ἐνδεδυμένον, ἐσχεδίαζεν αὐτὸ πολλάκις γυμνὸν και ἔπειτα τὸ ἐνέδυσεν, ὡσάν ἐπρόκειτο περὶ δημιουργίας ἐμφύχου. Διὰ νὰ ζωγρα-

φίση τούς λέοντας τῆς Βαυαρίας — τοῦ μεγάλου διακοσμητικοῦ πίνακος τοῦ εὐρισκομένου σήμερον εἰς τὴν Νυρεμβέργην — ἔμεινε τρεῖς ὁλοκλήρους μῆνας εἰς τὴν Φραιγκφούρτην, φοιτῶν ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας εἰς τὸν περίφημον Ζωολογικὸν Κήπον τῆς πόλεως.

Ὅτι εἰς τὸν Γύζην αἱ καλλιτεχνικαὶ μορφαὶ τοῦ ἦσαν ἢ ἐνσωμάτωσις τῶν ὄνειρωδῶν συλλήψεων τῆς ψυχῆς του, ἀποδεικνύει τὸ μοναδικόν, καθ' ὅσον μοι εἶναι γνωστόν, εἰς τὴν τέχνην αὐτὸ γεγονός, τὸ ἐπιβεβαιωθὲν ὑπὸ τοῦ Ρίττερ. Οἱ πίνακες τοῦ Γύζη μᾶς δίδουν τὸν τύπον ἀγνῆς, ἰδεώδους, πνευματικῆς διαφανείας γυναικείας μορφῆς, τῆς ὁποίας καταφανῆς εἶναι ἢ ὁμοιότης πρὸς μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ καλλιτέχνου. Οἱ ἀπροσέκτως ἐξετάζοντες ἐνόμιζαν, ὅτι ὁ Γύζης, ὅπως πολλοὶ τῶν καλλιτεχνῶν, ὡς πρότυπον λαμβάνοντες τὰς περίεξ αὐτῶν οἰκείας μορφάς, ἐζωγράφιζε τὴν κόρην του. Ἄλλ' ὁ Ρίττερ διὰ τῆς χρονολογικῆς συγκρίσεως ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὁ ἰδεώδης αὐτὸς τύπος τοῦ πλαστικοῦ κάλλους καὶ τῆς ἁρμονικῆς εὐρυθμίας ἐμφανίζεται εἰς τοὺς πίνακας τοῦ Γύζη, προτοῦ γεννηθῆ ἢ θυγάτηρ του, προτοῦ λάβῃ τὰς διαμορφώσεις αὐτῆς ὡς γυναικός. Ἡ καλλιτεχνικὴ σύλληψις τοῦ Γύζη εἶναι προγενεστέρα τῆς ἀνθρωπίνης δημιουργίας του. Ὅσον δ' ἐντονος ὑφίστατο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὁ δραματισμὸς τῆς σπανίας μορφῆς, ὥστε αἰσθητοποιήθη εἰς τὸ σχέδιον ἄμα καὶ εἰς τὴν σάρκα. Ἡ παρατήρησις βεβαίως θὰ ἐπεκτείνεται καὶ ἐκτὸς τοῦ Γύζη, θὰ εἶναι κοινὴ καὶ εἰς ἄλλους μεγάλους ζωγράφους, ἀλλὰ δὲν γνωρίζω ἂν παρατηρήθη ἀκόμη τόσο ἀκριβῶς εἰς τὸ ἔργον ἄλλου καλλιτέχνου, διότι δύσκολον εἶναι καὶ νὰ ἐξακριβωθῇ περὶ παλαιότερων καλλιτεχνῶν, τοὺς ὁποίους κριτικὸὶ τόσο ὀξεῖς καὶ τόσο δαισθητικοί, ὅσον ὁ Ρίττερ, δὲν ἐσπούδασαν ἐκ τοῦ πλησίον.

Καὶ μετὰ τοὺς μεγάλους πίνακας τοῦ Γύζη, τοὺς κοσμοῦντας σήμερον τὰ μουσεῖα τοῦ Μονάχου, τῆς Βιέννης, τῆς Γενεύης, τοῦ Βερολίνου — ἂν δὲν ἀπατώμαι — τῆς Νέας Ὑόρκης, εὐτυχῶς δὲ καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ἢ δόξα του θὰ μείνουν τὰ σχεδιάσματά του, ἀνθησις χάριτος, πλαστικότητος, ἁρμονίας ἀνυπέβλητος. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του — πόσον δύσκολος ἦτο

δι' ἑαυτὸν, ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἄλλους ὁ ζωγράφος! — ἐσυνήθιζε νὰ λέγῃ:

— Τώρα ἢμπορῶ πλέον νὰ σχεδιάζω!

Καὶ δταν ἔλεγεν αὐτό, εἶχε ζωγραφίσῃ τὴν «Ἐαρινὴν Συμφωνίαν», τὴν «Ἐἴσοδον τοῦ Κ' Αἰῶνος», τὸν «Ὀλυμπιονίκην», τὴν «Δόξαν», τὴν «Βαυαρίαν»!

Τὰ τώρα του ἦσαν πολλά. Εἶχε καὶ ἐν μεθυγραφικιώτατον. Ἀποβλέπων μετ' ἀναφρικήσεως χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πρὸς τὰ τελειότερα τῶν ἀριστουργημάτων του ἔλεγεν ἀστειευόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του:

— Τώρα ἕνα μοῦ μένει, γυναῖκα, νὰ κάνω παράδες!

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ὄνειρον αὐτό. Ἄλλὰ καὶ ἂν ἔζη, δὲν θὰ τὸ ἐπραγματοποιεῖ. Ἦτο τόσο ἀνώτερος τοῦ ὕλικου κόσμου, τῶν ταπεινῶν αὐτοῦ μεριμνῶν, τῶν κοινῶν φροντίδων του! Ἠγάπα τόσο τὴν μοναξίαν του καὶ ἦτο τόσο ὑπερήφανος, ὥστε ἐδέησε νὰ ἀποθάνῃ διὰ νὰ ἐκταθῇ ἡ φήμη του καὶ ὁ ἀστὴρ του ν' ἀναλάμψῃ στίλβων μεταξὺ τῶν ἀστέρων τοῦ πρώτου μεγέθους!

Αὐτός, ὁ ἰσχυρότατος δημιουργός, διετήρει ψυχὴν παιδικῶς ἀφελῆ, τὴν ὁποίαν τίποτε δὲν ἐρμηνεύει πιστότερον ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν, τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο, ζῶν τὸν βίον τῆς ἐξοχῆς, ἀναστρεφόμενος μετὰ τῶν χωρικῶν, τείνων πρὸς τὸν ἀπλοῦν καὶ φυσικὸν βίον τῶν ἀνθρώπων τοῦ βουνοῦ ἢ τῶν ἀγρῶν. Εἶχεν εἰς τὴν οἰκίαν του συλλογὴν τυρολικῶν ποιμενικῶν κωδωνίσκων, τοὺς ὁποίους, εἰς στιγμὰς δυσθυμίας ἢ πλήξεως, ἐκωδώνιζαν. Ἀνεπτερόνετο οὕτως ἡ ψυχὴ του μέχρι τῶν αἰωνίως χιονοσκεπῶν κορυφῶν τῶν βουνῶν τοῦ Ἰνρόλου — συμβόλου ζωντανοῦ τῆς ἀνατάσεως τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτοῦ ἰδιοφυΐας πρὸς ἕτι μέγα, ὑψηλὸν καὶ ἀγνόν.

ΔΗΜ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

Η ΟΡΡΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Ἡ χρῆσις τῆς λέξεως ὀρροθεραπείας χρονολογεῖται κυρίως ἀπὸ τοῦ 1890, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δηλαδή, καθ' ἣν ὁ Μπέριγκ ἐφήρμοσε τὴν δι' ἐνέσεων ὀρροῦ τοῦ αἵματος μέθοδόν του πρὸς θεραπείαν τῆς διφθερίτιδος.

Ἡ ὀρροθεραπεία σκοπὸν ἔχει νὰ καταστήσῃ τὸν ὀργανισμόν τὸ μὲν ἀπρόσβλητον ἀπὸ μίαν οἰανδήποτε μολυσματικὴν ἀσθένειαν, τὸ δὲ ἱκανὸν νὰ ἀντιστῆ εἰς τὴν ἐνέργειάν της, ἐὰν ἔτυχε νὰ προσβληθῆ πλέον ὑπ' αὐτῆς καὶ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἀπαιτεῖται νὰ κατορθώσῃ ἡ ὀρροθεραπεία δύο τινά, ἢ νὰ παρεμποδίσῃ τὸν περαιτέρω πολλαπλασιασμόν τῶν βακτηριδίων, ὅσα ἔτυχε νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὸ σῶμα, ἢ, ἐὰν δὲν ἤμπορῆ πλέον νὰ πράξῃ τοῦτο, νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν παραγωγὴν τῶν δηλητηριωδῶν τῶν ἐνεργειῶν ἐντὸς τοῦ σώματος.

Εἰς τὴν διττὴν αὐτὴν ἐνέργειαν τῆς ὀρροθεραπείας ἀνταποκρίνεται καὶ αὐτὴ ἡ φυσικὴ διάταξις τῶν πραγμάτων ἐν τῇ φύσει, ἡμποροῦμεν δηλαδή εἰς ὅλας τὰς μολυσματικὰς ἀσθενείας νὰ διακρίνωμεν δύο κυρίως τύπους ἢ μορφάς, ὅτε εἰς μὲν τὸν ἓνα τύπον αἱ νοσηραὶ διαταραχαὶ προέρχονται ἀπὸ ὑπερβολικὸν πολλαπλασιασμόν τῶν μολυσματικῶν παραγόντων εἰς ἓν ὠρισμένον μέρος τοῦ σώματος ἢ εἰς ὅλον τὸ αἷμα—παράδειγμα ὁ ἀνθραξ τῶν ποντικῶν, τῶν Ἰνδοχοίρων, — εἰς δὲ τὸν ἄλλον τύπον τὸ μόλυσμα ἐγκαθίσταται μόνον τοπικῶς καὶ ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἐγκατέστη διὰ τῆς ἀπορροφήσεως τῶν τοξικῶν προϊόντων του ἐπιφέρει νοσηρὰς ἀλλοιώσεις εἰς ὅλον τὸν ὀργανισμόν, — παράδειγμα ὁ τέτανος.

Αὐτοὺς τοὺς δύο τύπους ἠθέλησαν νὰ διαστείλουν καὶ ἀλλέως καὶ τοὺς ἀπεκάλεσαν τὸν μὲν ἓνα: καθαρὸν μόλυσμα, τὸν δὲ ἄλλον: τοξικὸν μόλυσμα. Ἀλλὰ εἰς τὴν ζωὴν δὲν ἡμπορεῖ ποτε νὰ ὑπάρξῃ καθαρὸν καὶ ἀμιγῆς μόλυσμα χωρὶς τοξίνης καὶ τἀνάπαλιν, παραγωγὴ δηλαδή τοξινῶν ἐντὸς τοῦ σώματος χωρὶς

νὰ προὑπάρξῃ μόλυσμα, καὶ δι' αὐτὸ αἱ περισσότεραι καὶ πρακτικῶς σπουδαιότεραι μολυσματικαὶ ἀσθένειαι εἶνε κράματα τῶν δύο τούτων τύπων.

Ἐκ τῶν αἰτιολογικῶς ἀκριδέστερον γνωστῶν μολυσματικῶν νοσημάτων καθαρῶς μολυσματικὰ πρέπει νὰ θεωρῶνται ἡ πνευμονία, ἡ ἐγκεφαλονωτιαία μηνιγγίτις, ἡ φυματίωσις, ἡ λέπρα, ἡ μάλις, τὸ ἐρυσίπελας, ὁ δοθιήν, τὰ ἀποστήματα, αἱ φλεγμοναί, ὁ διαλείπων καὶ ὁ ὑπόστροφος πυρετός, καθαρῶς δὲ τοξικαὶ μολυσματικαὶ ἀσθένειαι εἶνε ὁ τέτανος, ἡ διφθερίτις, ἡ ἀσιατική χολέρα, ἡ δυσεντερία, καὶ μικτοὶ ἀμφοτέρων τύποι πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὁ κοιλιακὸς τυφός, ἡ γρίπη, ἡ σηψοπυαιμία, ἡ πανώλης.

* *

Εἰς τὰς ἀρχάς, ἀφορμὴν λαβόντες ἀπὸ τὸν ἐμβολιασμόν τοῦ Γιέννερ εἰς τὴν εὐλογίαν, ἐπεδίωξαν τὴν ζῆδικὴν ἀνοσίαν, ἐπροσπάθησαν δηλ. νὰ καταστήσουν τὸ σῶμα ἀπρόσβλητον ἀπὸ ἓν ὅποιονδήποτε μόλυσμα, διὰ τοῦ ἐμβολιασμοῦ μὲ ἐξησθετισμένα μολυσματικὰ προϊόντα. Παρετήρησαν ὁμῶς ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη ἐπέφερεν ἀγαθὰ ἀποτελέσματα μόνον ὁσάκις ἐφηρμόζετο πρὸ τῆς προσβολῆς τοῦ ὀργανισμοῦ ὑπὸ τῶν νοσογόνων μολυσμάτων καὶ ἤρχισαν ἐπιδομένως νὰ ζητοῦν τρόπον, ἀφ' ἑνὸς μὲν, ὡς καὶ πρότερον, νὰ καθιστοῦν τὸν ὀργανισμόν ἀνεπίδεκτον προσβολῆς, δηλαδή ἀνοσον, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐπαυξάνουν τὴν ἔμφυτον του ἀνεπιδεκτικότητα πρὸς παραλαβὴν τῶν νοσογόνων μολυσμάτων. Εἰς τὰ δύο ἄρα ταῦτα σημεῖα συγκεφαλαιοῦται τὸ ζήτημα τοῦ προφυλακτικοῦ ἐμβολιασμοῦ, δηλαδή τὸ μὲν εἰς τὸ νὰ ἐπιτευχθῆ τεχνητῶς μία εἰδικὴ ἀνοσία, τὸ δὲ εἰς τὸ νὰ ἐνισχυθῆ ἡ ἔμφυτος ἀντίστασις τοῦ ὀργανισμοῦ ἀπέναντι τῶν ἐξωτερικῶν μικροβίων.

* *

Ἀλλὰ δὲν ἤρκει τοῦτο· ἔπρεπε νὰ εὑρεθῆ καὶ τρόπος, ὥστε ὁ ὀργανισμὸς νὰ καθίσταται ἱκανὸς νὰ ἐξουδετερώνη τὰς ἐνεργείας τῶν μολυσμάτων καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐντεῦθεν κυρίως προέκυψαν αἱ μέθοδοι ἐκεῖναι κατὰ τὰς ὁποίας:

α') εἰσῆχθησαν εἰς τὸ σῶμα ζωντανὰ εἰδικὰ μόλυσμα, ἐξη-

σθениσμένα (έμβολιασμός του Γιέννερ εις την εϋλογίαν και του Παστέρ εις την χολέραν των όρνιθων).

β') εισήχθησαν εις τὸ σῶμα νεκρά ειδικὰ μολύσματα ἢ τὰ ἐκ τῶν μικροβιακῶν κυττάρων δι' ἰδιατέρων μηχανικῶν ἐπιδράσεων ἐξαγόμενα προϊόντα (ἢ νεωτέρα φυματίνη).

γ') εισήχθη τέλος ὄρρος αἵματος ζῦων, τὰ ὅποια προηγουμένως ἔγιναν ἄνοσα, — ὡς ἐπετεύχθη τοῦτο διὰ τῆς ὀρροθεραπείας τοῦ Μπέριγκ τῆς μεταδόσεως τῆς ἀνοσίας διὰ τῆς κληρονομίας ἢ διὰ τοῦ γάλακτος κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Έρλιχ.

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων μεθόδων ἡ ἀσφαλεστέρα και ταχύτερα πρὸς μετάδοσιν τῆς ειδικῆς ἀνοσίας εἰς τε τὰ ζῦα και εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς ἀνακαλύψεως (1890) τοῦ Μπέριγκ στηριζομένη χρῆσις τοῦ ὄρρου τοῦ αἵματος ζῦων, τὰ ὅποια ἔγιναν προηγουμένως ἄνοσα. Ὁ Μπέριγκ ἀπέδειξε πρῶτον εἰς τὴν διφθερίτιδα, ὅτι τὸ αἷμα και ὁ ὄρρος ζῦων ἀνόσων ὡς πρὸς τὴν διφθερίτιδα, ἐὰν ἐγχυθῆ ὑποδορίως εἰς ἄλλα ζῦα, τὰ καθιστᾷ και ταῦτα εὐθὺς ἀπρόσβλητα ὑπὸ τῆς ἀσθενείας ταύτης, διότι, καθὼς ἔλεγεν ὁ ἴδιος, ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ καταστρέφῃ τὸν διφθεριτικὸν ἴον, κατόπιν δὲ μετὰ τοῦ Κιτασάτο παρετήρησε τὸ ἴδιον φαινόμενον και εἰς τὸν τέτανον. Καὶ εἰς τὰς δύο περιστάσεις, μετὰ τὴν ἔνεσιν τοῦ ἀνόσου ὄρρου, δύναται νὰ παραχθῆ ὄχι μόνον προφύλαξις κατὰ τοῦ ειδικοῦ δηλητηρίου, ἀλλὰ και ἀνοσία ἀπέναντι τοῦ μολύσματος τοῦ ζωντανοῦ, τῶν βακτηριδίων. Ἐκτοτε ἔγιναν ἀπειρα ἀνάλογα πειράματα ὑπὸ πολλῶν ἄλλων και εἰς διαφόρους μολυσματικὰς ἀσθενείας, εἰς τὴν πνευμονίαν, εἰς τὸν ἄνθρακα, εἰς τὸν τῦφον, εἰς τὴν χολέραν και εἰς τὴν λύσσαν και ἀπεδείχθη ὅτι τὸ αἷμα και ὁ ὄρρος ειδικῶς ἀνόσων ζῦων περιέχει οὐσίας, τῶν ὁποίων ἢ εἰς τὸ σῶμα ἐν ἀρμόζοντι ποσῷ εἰσαγωγή καθιστᾷ τὰ ὑγιῆ ζῦα ἀπρόσβλητα ὄχι μόνον ὑπὸ τῶν βακτηριδίων, ἀλλὰ και ὑπὸ τῶν δηλητηρίων, ὅσα παράγονται ὑπ' αὐτῶν.

Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι, μέχρι σήμερον τοῦλάχιστον, αἱ συνθήκαι, ὑφ' ἃς ἐφαρμόζεται πρακτικῶς ἡ ὀρροθεραπεία εἰς τὰς διαφόρους μολυσματικὰς ἀσθενείας, δὲν εἶνε τόσο εὐνοϊκαί και

δὲν παρέχουν τόσο ἀσφαλῆ ἀποτελέσματα, ὅπως εἰς τὴν διφθερίτιδα. Ὅπωςδὴποτε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπετελέσθησαν μεγάλαι πρόοδοι κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐν τῇ κτηνιατρικῇ ἔχομεν τὸν ἀντιτετανικὸν ὄρρον, κατόπιν ἔχομεν τὸν ἀντιτυφικὸν ὄρρον, τὸν ὄρρον κατὰ τῆς δυσεντερίας, τὸν ἀντιχολερικὸν, τὸν ἀντιπανωλικὸν και τὸν ὄρρον κατὰ τῶν μηνιγγοκόκκων, τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις ὁλονὲν γενικεύεται.

Ἐφ' ὅσον ἀκόμη τὸ μόλυσμα δὲν προσέβαλε τὸν ὀργανισμόν, δηλαδή ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἢ τὸ ζῦον δὲν προσεβλήθη ὑπὸ τῆς μολυσματικῆς ἀσθενείας, διὰ τῆς ἐνέσεως τοῦ ὄρρου ἢ ἀνοσία τοῦ ὀργανισμοῦ ἐπέρχεται εὐθὺς και εἶναι μακροχρόνιος. Προφυλακτικῶς ἄρα τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πάντοτε κατ' οὐσίαν τὸ ἴδιον εἴτε ἐνέσωμεν τὸν ἀνοσοποιὸν ὄρρον ἀνακατωμένον μετὰ τὸ μόλυσμα ἢ χωριστὰ εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος, εἴτε ἐνέσωμεν τὸν ὄρρον μίαν ἡμέραν πρὶν ἢ εἰσαχθῆ τὸ μόλυσμα. Ἀλλ' ἐὰν προηγηθῆ τὸ μόλυσμα και κατόπιν εἰσαγάγωμεν τὸν ὄρρον, ἢ θέσις τῶν πραγμάτων μεταβάλλεται σοβαρῶς, διότι ὅσον ἀργότερα ἐπέλθῃ ἡ ἔνεσις, τόσο μεγαλύτερα ποσὰ ὄρρου ἀπαιτοῦνται πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ εἰσελθόντος μολύσματος, τόσο ὀλιγώτεροι ἐλπίδες μένουσιν πρὸς ἀποσόδησιν τῆς καταστροφῆς.

Ὁ πρῶτιστος λοιπὸν ὅρος διὰ τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τοῦ ὄρρου ἔγκειται εἰς τὸ νὰ γνωρίζωμεν ποῖαι εἶναι αἱ ὑπάρχουσαι ποσοτικαὶ ἀναλογίαι μεταξὺ τοῦ ποσοῦ τοῦ ὄρρου και τοῦ μολύσματος, εἰς τὸ νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι ὁ ὄρρος τήσῃ μόνον ἢμπορεῖ νὰ ἐξασκήσῃ προφυλακτικὴν ἐνέργειαν, ὅσην περιέχει και ἡ ἐντὸς αὐτοῦ ὑπάρχουσα ποσότης ἀντιτοξικῆς οὐσίας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ πράξει δὲν εἶναι δυνατόν ποτε νὰ ὑπολογισθῆ ἀκριβῶς πόσον μόλυσμα εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀσθενοῦντα ὀργανισμόν, ἀνάγκη πᾶσα νὰ ὀρισθῆ ἐκ τοῦ προτέρου κατὰ μέγιστον ὅρον μίαν ποσότης, ἡ ὅποια θὰ ἐπῆρκει και εἰς τὴν πλεόν βαρεῖαν περίπτωση. Κατ' ἀρχὰς ἔλαβαν ὡς βᾶσιν ὄρρον, τοῦ ὁποίου 0.1 τοῦ κυβ. ἑκατοστομ. θὰ ἤρκει νὰ καταστήσῃ τελείως ἀβλαβῆ δεκαπλασίαν θανατηφόρον δόσιν τοῦ μολυσματικοῦ δηλητηρίου, και εἶπον ὅτι ἐν κυβ. ἑκατοστόμ. τοῦ ὄρρου τούτου περιέχει μίαν ἀντιτοξικὴν

μονάδα. Έκαστος ὄρρος λοιπόν, τοῦ ὁποῖου 0.01 ἢ 0.001 τοῦ κυβ. ἑκατοστομ. θὰ ἤρκει νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸ μολυσματικὸν δηλητήριο, περιέχει 10 ἢ 20 ἀντιτοξικὰς μονάδας καὶ οὕτω καθεξῆς.

Ἐὰ παρασκευάσματα ταῦτα τοῦ ἀντιδιφθεριτικοῦ ὄρρου, τὰ ὁποῖα ἔγιναν κατ' ἀρχὰς κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Μπέριγκ, δὲν ἦσαν πολὺ δραστήρια. Δὲν περιεῖχον συνήθως πλεόν τῶν 10 καὶ 20 ἀντιτοξικῶν μονάδων. Ἰότε καὶ αὐτὸς ὁ Κῶχ ἀπέτρεπεν ἀπὸ τὴν χρῆσιν τῶσων ἀνισχύρων ὄρρων, οἱ ὁποῖοι, καθὼς ἐβεβαιώθη καὶ ἀργότερα, δὲν ἔχουν καμμίαν ἐνέργειαν. Ἐναπέκειτο εἰς τὸν Ἔρλιχ νὰ ἐφεύρῃ τὴν ἀληθινὴν μέθοδον τῆς συστηματικῆς παραγωγῆς ἰσχυρῶν ἀντιτοξικῶν μονάδων διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀποτελεσματικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ὄρροθεραπείας εἰς τρόπον, ὥστε σήμερον νὰ λέγωμεν ὅτι κατέχομεν πλεόν διὰ τὴν διφθερίτιδα τὸ εἰδικὸν καὶ ἀσφαλὲς αὐτῆς φάρμακον. Εἰς τὴν Γερμανίαν μεταχειρίζονται ὄρρους περιέχοντας 500 μέχρι 1500 ἀντιτοξικῶν μονάδων, τῶν ὁποίων οἱ μὲν πρῶτοι ἀρκοῦν διὰ προφυλακτικὰς ἐνέσεις, ἐνῶ πρὸς ἴασιν τῆς ἤδη ἐκτραγείσης διφθερίτιδος ἀπαιτεῖται ἀναλόγως μὲ τὴν βαρύτητα τῆς περιπτώσεως ἐνέσεις ὄρρου 1000 καὶ 1500 μονάδων ἀντιτοξικῶν. Εἰς δὲ τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὰς χώρας, ὅπου παράγεται ἀντιδιφθερικός ὄρρος κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ροῦ, πρὸς καθορισμὸν τῆς ἀντιτοξικῆς δυνάμεως δὲν μεταχειρίζονται διφθεριτικὸν δηλητήριο, ἀλλὰ ζωντανὰς καλλιέργειας τῶν διφθεριτικῶν βακίλλων, τῶν ὁποίων ἡ ἰσοδόλος ἐνέργεια ἐξηκριβώθη προηγουμένως.

∴ ∴

Ἀπὸ δέκα καὶ πλεόν ἐτῶν ἔδωκε αἱ στατιστικαὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου ἀποδεικνύουν καθημερινῶς τὴν ὠφέλειαν τοῦ φαρμάκου διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς θνητότητος ἐκ τῆς διφθερίτιδος. Καὶ ὑπάρχουν μὲν ἀκόμη ἀρκετοὶ ἰατροί, μεταξὺ τῶν παλαιότερων ἰδίως, οἱ ὁποῖοι κατ' ἀρχὴν δὲν μεταχειρίζονται τὸν ὄρρον ἢ ἀρνοῦνται νὰ παραδεχθῶν τὴν ἀποτελεσματικότητά του, ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν περιορίζεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Ὅτι δὲ ὑπάρχουν ἰατροὶ ἐμμένοντες εἰς τὴν δυσπιστίαν των, αὐτὸ ἠμπορεῖ νὰ ἔχη τὸν λόγον του καὶ εἰς τὸ ὅτι καὶ

μετὰ τὴν ἐγκαιρὸν ἐφαρμογὴν τῆς ὄρροθεραπείας πάλιν παρουσιάζονται μερικά, ἔστω καὶ σπάνια, περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ θεραπεία ἀποτυγχάνει. Βεβαίως ὅλα τὰ προβλήματα δὲν ἐλύθησαν διὰ τῆς ὄρροθεραπείας. Θὰ ἦτο παράλογον καὶ πρόωρον ν' ἀποφανθῶμεν ἀπὸ τοῦδε ὅτι τὸ ζήτημα τῆς εἰδικῆς θεραπείας τῆς διφθερίτιδος, καθὼς ἤρχισε τώρα μὲ τὴν ἀντιτοξίνην, ἐλύθη πλεόν ἐντελῶς καὶ ἐξηγντήθη. Ἡ λύσις θὰ ἐπέλθῃ ἀργότερα, ἀφ' οὗ προηγηθῶν ἀκόμη πολλὰ ἔργασια καὶ ἐπιτελεσθῶν πολλὰ πρόοδοι εἰς τὴν βακτηριολογίαν καὶ εἰς τὴν κλινικὴν παρατήρησιν.

Ἄλλὰ διὰ τί ν' ἀποτυγχάνῃ ἐνίοτε ἡ θεραπεία τῆς διφθερίτιδος μολονότι ἔγινεν ἐγκαίρως ἢ ἐνέσεις τῆς ἀπαιτουμένης δόσεως τοῦ ὄρρου; Πολλάκις τὸ αἷτιον ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι τὸ μόλυμα δὲν ἦτο ἀπλοῦν, δὲν ἦτο δηλαδὴ μόνον διφθεριτικόν· ὁ θάνατος δὲν ἐπέρχεται εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις ἀπὸ τὸν διφθεριτικὸν ἴδον καὶ ἀπὸ τὰς καταστρεπτικὰς ἐνεργείας τοῦ ἐπὶ τῶν νεύρων τῆς καρδίας καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων, ἀλλὰ διότι μαζὶ μὲ τοὺς διφθεριτικοὺς βακίλλους ἐγκατεστάθησαν ἐπὶ τοῦ ὑπ' αὐτῶν μεταβληθέντος ἐδάφους καὶ εἰσεχώρησαν ἐκεῖθεν εἰς τὸ σῶμα πολλοὶ στρεπτόκοκκοι ἢ σταφυλόκοκκοι. Εἰς ἄλλας πάλιν περιπτώσεις ὁ θάνατος ἐπέρχεται ἐξ ἄλλων, ἀνατομικῶν ἀλλοιώσεων τῶν ὀργάνων τῶν ἀσθενῶν, π. χ. ἐκ καρδιακῶν καὶ νεφρικῶν παθήσεων. Ὅπωςδὴποτε μένουν πάλιν, καθὼς εἶπαμεν, μερικά περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ θεραπεία διὰ τοῦ ὄρρου ἀποτυγχάνει ἕνεκα αἰτίων, τὰ ὁποῖα μᾶς παραμένουν ἀκόμη ἀγνωστα.

∴ ∴

Ἀπαιτοῦνται λοιπόν καὶ ἄλλαι πειραματικαὶ ἔρευναι πρὸς διαλεύκανσιν τῶν σκοτεινῶν τούτων σημείων εἰς τὴν ὄρροθεραπείαν τῆς διφθερίτιδος, ἔτι δὲ περισσότεραι πρέπει νὰ γίνουν διὰ τὸν ἀγτιτετανικὸν ὄρρον. Μέχρι σήμερον ἡ ἐνέργεια τοῦ τελευταίου τούτου ἀπεδείχθη μᾶλλον προφυλακτικὴ εἰς τὰ ζῶα διὰ νὰ μὴ προσβάλλωνται ὑπὸ τοῦ τετάνου κατόπιν σπουδαίων ἐγχειρήσεων, ὡς π. χ. τοῦ εὐνουχισμοῦ. Ἄλλὰ καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον ὁ ὄρρος οὗτος εἰς ἀρκετὴν δόσιν ἔχει ἰσχυρὰν προφυλακτικὴν ἐνέργειαν. Εἰς τὸν στρατὸν (ἐν Γερμανίᾳ)

ἀφ' ὅτου ἐφηρμόσθη ἢ χρῆσις τοῦ εὐθὺς μετὰ τὸν τραυματισμὸν εἰς τοὺς ὑπὸ ἐκρηκτικῶν φυσιγγίων τραυματιζομένους στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἄλλοτε συχνάκις προσεβάλλοντο ὑπὸ τετάνου, ἢ στατιστικῇ μαρτυρεῖ σπουδαίαν ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκ τετάνου ἀσθενειῶν καὶ θανάτων. Ἡ ἐνέργειά του ὁμῶς μένει ἕως τῶρα μόνον προφυλακτικῇ, διότι θεραπευτικῶς ἀπεδείχθη καὶ εἰς τὰ κτήνη καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον πάντοτε ἀδέβαιος καὶ ἐπισφαλῆς, ὅσον μεγάλα ποσότητες καὶ ἂν ἐνεχύθησαν ὑπὸ τὸ δέρμα ἢ καὶ κατ' εὐθείαν εἰς τὰς φλέδας. Κατὰ τὴν γνώμην τοῦ "Ἐρλιχ, ἡ ἀποτυχία αὕτη πιθανὸν νὰ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι, καθ' ἣν ὥραν ἐμφανίζονται τὰ πρῶτα τετανικά συμπτώματα, ἐπρόφθασε πλέον νὰ μεταδῆ καὶ νὰ ῥίψη ἄγκυραν εἰς τὰ κέντρα καὶ εἰς τὰς ῥίζας τῶν νεύρων τόσον πολὺ δηληρήριον, ὥστε πᾶσα ἐξουδετέρωσις τῆς ἐν τῇ αἷματι κυκλοφορούσης τοξίνης διὰ τῆς ἀντιτοξίνης ἀποβαίνει πλέον ματαία καὶ ἀνωφελῆς.

Ἄρκοῦν, νομίζω, τᾶνωτέρω ἐν συντομίᾳ ἐκτεθέντα περὶ τοῦ ἀντιδιφθεριτικοῦ καὶ τοῦ ἀντιτετανικοῦ ὀρροῦ διὰ τὴν ἀποκτήσασιν οἱ ἀναγνώσται ποιᾶν τινα ιδέαν περὶ αὐτῶν. Ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν οὔτε μικρὸν καὶ πολλοστημόριον τῶν ὄσων ἐγγράφησαν καὶ ἐδημοσιεύθησαν μέχρι τοῦδε. Σημειωτέον δὲ ὅτι αἱ περὶ τῶν ὀρρῶν τούτων ἔρευναι ὑπὸ βιολογικῆν καὶ θεραπευτικῆν ἔποψιν δὲν ἔφθασαν ἀκόμη εἰς τὸ τέλος των. Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ πολυάριθμοι ἄλλοι ὀρροί, οἱ ὅποιοι διατελοῦν ὑπὸ δοκιμῆν καὶ μελέτην. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν καμμία ἀσθένεια εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰ κτήνη, πρὸς καταπολέμησιν τῆς ὁποίας νὰ μὴ ἐπροτάθῃ ἢ ἐφαρμογῇ τῆς ὀρροθεραπείας ὑπὸ μίαν ἢ ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Ἀπὸ τῶν σωρῶν τῶν παρασκευασμάτων τούτων τὴν σχετικῶς μᾶλλον περίδλεπτον θέσιν, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, κατέχουν καὶ συνεπῶς ἐφαρμόζονται συχνὰ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν μὲ ἀποτελέσματα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εὐνοϊκὰ οἱ ἑξῆς ὀρροί: ὁ ἀντιδυσεντερικός, ὁ ἀντιστρεπτοκοκκικός, ὁ ἀντιπανωλικός, ὁ ἀντιμηνιγγοκοκκικός καὶ ὁ ἀντιπνευμονοκοκκικός ὀρρός (διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ἔλκους τοῦ κερατοειδοῦς). Ὑπάρχουν δὲ πρὸς τούτους καὶ μερι-

καὶ ὄξεται ἀσθένειαι τῶν κτηνῶν, εἰς τὰς ὁποίας μὲ μεγάλην ἐπιτυχίαν ἐφηρμόσθη ἢ ὀρροθεραπεία, ὡς εἰς τὴν πανώλη τῶν βοῶν, εἰς τὴν ἐρυθρὰν τῶν χοίρων κλπ. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ὀρροὶ ἔχουν ἀνεξαιρέτως εἰδικὴν ἐνέργειαν, δηλαδὴ ἐπηρεάζουν μόνον ἐκείνας τὰς ἀσθενείας, τουτέστι μόνον τοὺς παράγοντας αὐτὰς ὀργανισμούς, μὲ τὴν συνδρομῆν τῶν ὁποίων οἱ ὀρροὶ καὶ παρεσκευάσθησαν. Ἡ δρᾶσις τῶν ὀρρῶν τούτων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐντὸς αὐτῶν ὑπαρξίν ἰδιαιτέρων εἰδικῶν οὐσιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἕως σήμερον ἔγιναν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἰδιαιτέρως γνωστὰ μόνον τέσσαρες. Ἀλλὰ κατὰ τίνα τρόπον ἐνεργοῦν πολλοὶ τῶν ὀρρῶν τούτων δὲν γνωρίζομεν ἀκόμη, μολονὶτι γνωστὴ μᾶς εἶναι ἡ ὑπαρξίς τῶν τεσσάρων τούτων οὐσιῶν ἐντὸς αὐτῶν.

Ὁ ἀντιδυσεντερικός ὀρρός ὑπὸ θεραπευτικῆν ἔποψιν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀποτελεσματικὸν φάρμακον. Παρασκευάζονται δ' ἐξ αὐτοῦ δύο εἶδη, τὸ μὲν βακτηριοκτόνον, πρὸς παρεμπόδισιν τῆς προόδου τοῦ μολύσματος, τὸ δὲ κυρίως ἀντιτοξικόν, ἔχον τὴν ἰδιότητα μᾶλλον νὰ παραλύῃ τὰς τοξίνας τοῦ βακτηριδίου τῆς δυσεντερίας.

Ὁ ἀντιστρεπτοκοκκικός ὀρρός ἐφηρμόσθη εὐρύτατα εἰς τὴν θεραπείαν διαφόρων στρεπτοκοκκικῶν παθήσεων, ἀλλὰ παρουσιάζει ἀκόμη πολλὰ σημεῖα σκοτεινὰ καὶ ἀνεξήγητα. Τὸ μόνον θετικὸν εἶναι ὅτι δὲν δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀντιτοξικός ὀρρός, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι δὲν παρεσκευάσθησαν ἀκόμη διαλυτὰ στρεπτοκοκκικά δηλητήρια, ἐξ ὧν νὰ παραχθῇ ὁ ὀρρός. Οἱ πλέον εὐχρηστοὶ εἶνε ὁ τοῦ Μόξερ, τοῦ Μάρμορεκ τοῦ Ἄρονσον καὶ τοῦ Τάβελ, ἀλλ' αἱ στατιστικαὶ πληροφορίες περὶ τῆς θεραπευτικῆς των ἐνεργείας εἶναι ἀμφιβόλου ποιότητος, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον ὅτι ἡ θνητότης εἰς τὰς ἀσθενείας ταύτας δὲν ἤμπορεῖ νὰ παρασταθῇ ἀκριβῶς δι' ἀριθμῶν καὶ διότι πολλαὶ ἀσθένειαι καὶ χωρὶς τὴν ὀρροθεραπείαν καταλήγουν εἰς ἴασιν.

Ἡ χρῆσις τοῦ ἀντιπανωλικοῦ ὀρροῦ ἐγενικεύθη κυρίως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρ' ὅλας τὰς ἀποτυχίας ὅσας ἐσημείωσαν πολλοὶ παρατηρηταί. Ὁ κυριώτερος λόγος τῆς ἐπιμονῆς ταύτης

τῶν ἰατρῶν εἰς τὴν θεραπείαν τῆς πανώλους διὰ τοῦ ἀντιπανω-
λικοῦ ὄρρου ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι αἰσθάνονται ἑαυτοὺς ἐντελῶς
ἀνισχύρους ἀπέναντι τῆς ἀσθενείας ταύτης καὶ διὰ τοῦ ὄρρου
δίδεται ὅπωςδῆποτε εἰς αὐτοὺς ἐν μέσον, τὸ ὅποιον ἀφ' ἑνὸς
μὲν εἶνε ἐντελῶς ἀδλαβές εἰς τὸν ὑγιᾶ ὄργανισμόν, ἀφ' ἑτέρου
δέ, τιθέμενον ἐγκαίρως ἐν χρήσει, δύναται πολλάκις νὰ παρα-
τείνῃ τὴν ζωὴν, ἐνίοτε δὲ νὰ τὴν σώσῃ. Προφυλακτικῶς ἢ
ἐνέργεια τοῦ ἀντιπανωλικοῦ ὄρρου εἶναι μᾶλλον καταφανής,
διότι ἀπεδείχθη πολλάκις ὅτι προφυλάττει τὸν ὄργανισμόν ἀπὸ
τῆς πανωλικῆς προσβολῆς. Μὲ αὐτὰ δὲ τὰ ἐπὶ ἀνθρώπων πει-
ράματα συμφωνοῦν καὶ τὰ ἐπὶ ζώων.

Ἐκ τίνος χρόνου τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἰατρῶν κινεῖ ὁ ἀντιμη-
νιγγοκοκκικός ὄρρος, ἀλλ' εἰς αὐτὸν αἱ δυσκολίαι τοῦ προσδιο-
ρισμοῦ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐνεργείας του εἶναι μεγαλείτεραι, διότι
δὲν εὐρέθη ἀκόμη τὸ εἰδικὸν δηλητήριον τοῦ μολύσματος τού-
του, οὔτε τὸ εἶδος τοῦ ζύου, τὸ ὅποιον εἶναι ἐπιδεκτικὸν πρὸς
καλλιέργειαν τοῦ εἰδικοῦ ἀντιτοξικοῦ ὄρρου. Περὶ τῶν θερα-
πευτικῶν δὲ ἰδιοτήτων δὲν ἤμποροῦμεν ἀκόμη νὰ σχηματίσω-
μεν ὠρισμένην γνώμην, μολονότι ἐδημοσιεύθησαν ἐκθέσεις τινές,
κατὰ τὰς ὁποίας μὲ τὴν ἔγκαιρον ἔνεσιν τοῦ ὄρρου ἐπῆλθεν
οὐσιώδης βελτίωσις εἰς τὴν πορείαν τῆς ἀσθενείας. Ἀλλὰ ἡ
ὄρροθεραπεία παρέχει ἐλπίδας ἐπιτυχίας μόνον κατὰ τὴν ἔναρ-
ξιν τῆς ἀσθενείας.

* *

Ὅπωςδῆποτε ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ἐν τέλει ὅτι κατὰ
τοὺς τελευταίους χρόνους ἐπετελέσθη εἰς τὴν ὄρροθεραπείαν
μεγάλη καὶ πολύτιμος ἐργασία, ἐσυστηματοποιήθησαν δὲ διά-
φοροι μέθοδοι, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ χρησιμοποιηθοῦν εἰς τὴν
βελτίωσιν τῶν μέχρι τοῦδε τεθέντων εἰς χρῆσιν ὄρρων καὶ εἰς
τὴν παρασκευὴν νέων. Τὸ μέλλον θὰ δείξῃ τί δύναται νὰ ἐπιτύχῃ
ἢ πρακτικῆ ὄρροθεραπεία ἀπὸ τὰς νέας μεθόδους, περὶ τούτου
δὲ θ' ἀποφανθῇ ὀριστικῶς μόνον τὸ πείραμα ἐπὶ τοῦ νοσοῦντος
ἀνθρώπου καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὄρρου ἐπὶ τοῦ ὑγιοῦς πρὸς ἐπίτευ-
ξιν τῆς παθητικῆς ἀνοσίας.

Ἐν Χαλκηδόνι.

Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΟΥ

ΤΑ ΤΕΚΝΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Ἡ διτεκνία τῶν Ἀμερικανίδων.—Πῶς ἀνατρέφονται οἱ Ἀμερικανόπαιδες.
—Μικροὶ γεωργοὶ καὶ μικραὶ θερίστριαι.—Ὁ φηγὰς υἱός.—Διοίκησις
τῶν σχολείων.—Ἡ λατρεία τῆς σημιαίας.

Τὰ ἀγροτικὰ σχολεῖα τοῦ δήμου μας δὲν εἶναι ὅλα ὁμοί-
μορφα. Ἐπὶ λόφου δεσπόζοντος τῆς ἐναντι λοφοσειρᾶς εἶναι
ἄλλο σχολεῖον πολὺ μικρότερον. Τὸ σχολεῖον ἐκεῖνο ἔχει μόνον
τρεις μαθητάς, δύο ἀγόρια καὶ ἓν κοράσιον, διατηρεῖται δὲ
ἀπὸ ποσοστὰ πληρωνόμενα ἐπὶ τοῦ ἐγγείου φόρου τῶν κτημά-
των τῆς περιφερείας, ἐπιχορηγοῦντος 200 δολλάρια καὶ τοῦ
δημοσίου. Μολονότι εἴκοσι κτήματα ἀποτελοῦν τὴν περιφέρειαν
τοῦ σχολείου, ἦτοι μία εἰκοσὰς οἰκογενειῶν, ἐν τούτοις μόνον
τρεις μαθηταὶ στρατολογοῦνται. Ἐκεῖ περίξ κατοικοῦν Ἀμε-
ρικανοὶ γνήσιοι, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκεῖ βασιλεύει τὸ σύστημα
τῆς ὀλιγοτεκνίας, ἢ σχεδὸν τῆς διτεκνίας. Ἐκτὸς τῶν σπανίων
περιπτώσεων ἀτεκνίας ἐπικρατεῖ ἡ διτεκνία.—ἐκάστη οἰκογέ-
νεια ἔχει μόνον δύο τέκνα. Τὸ ἰδεῶδες των εἶναι νὰ ἔχουν ἓν
ἀρσενικὸν καὶ ἓν κοράσιον καὶ νὰ εἶναι ἡ διαφορὰ ἡλικίας
πολὺ μεγάλη μεταξὺ τῶν δύο.

Εἰς μάτην ὁ Πρόεδρος Ροῦσβελτ τίλλει τὰς τρίχας τοῦ δια-
τό, ὡς τὸ ὀνομάζει, σύστημα τοῦτο τῆς αὐτοκτονίας τῆς φυλῆς,
εἰς μάτην ἐξορκίζει τὰς Ἀμερικανίδας νὰ εἶναι εὐτοκοί. Λόγος
τῆς ὀλιγοτεκνίας εἶναι ὁ ὑπεράγαν θετικὸς νοῦς τῶν Ἀμερι-
κανῶν, ὁ ὑπαγορευτὸν εἰς αὐτοὺς τὴν θεωρίαν: ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι
ἀγαθὸν τότε μόνον, ὅταν συνοδεύεται ὑπὸ ἀναλόγου περιουσίας.
Οὕτως ὁ κτηματίας ἀφίνει τὸ κτήμα κληρονομίαν εἰς τὸν «μονα-
χογιόν του» ἢ προικίζει εἰς τὴν «μοναχοκόρην του», καὶ δὲν
ὑπάρχουν διόλου πέννητες «παρακεντέδες», ἢ ἂν ὑπάρχουν εἶναι
ὀλιγαρχεῖς ἀλλοδαποί, πολλαπλασιαζόμενοι ὡς τὰ κουνέλια.

Πτωχή Θεσσαλία! δυστυχής Φθιώτις! Γνωρίζω εκεί χωριά, όπου εκάστη οικογένεια γεννά 7-10 τέκνα και κατεξοδεύεται δια τὸν ἐπιούσιον ἄρτον και τὴν ἐπιούσιον κίνηνην, με τὸ ἀποτέλεσμα ὅτι ἐκ τῶν δέκα τέκνων τὰ ὀκτώ ἀποθνήσκουν ἐξ ἐλωδῶν πυρετῶν και μόλις τὰ δύο σφίζονται ἀπὸ τὸν Χάρον. Ἐδῶ, ἡ ἀμερικανὶς γεννᾶ μόνον δύο τέκνα, κατὰ μέσον ὄρον, ἀλλὰ και τὰ δύο τὰ μεγαλώνει ἀσφαλῶς και τὰ ἀναπτύσσει, διαθέτουσα ἀφθονα μέσα. Και πόσον «βαθεία» ἔχουν τὴν ψυχὴν αὐτὰ τὰ παιδάκια. Μὲ πᾶγον 10 βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδὲν κοράσια 8 ἐτῶν διανύουν ἀπόστασιν 3 χιλιομέτρων εἰς ἀνοικτὴν πεδιάδα διὰ νὰ φθάσουν ἀπὸ τὴν οἰκίαν των εἰς τὸ σχολεῖον. Βρέφη ἡλικίας 5-6 ἡμερῶν ἐξάγονται χάριν περιπάτου εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα με παγετόν! Τὰς κυριακὰς αἱ μητέρες με τὰ μωρὰ των μεταβαίνουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπέχουσαν ὥρας ὀλοκλήρους, ἀδιαφοροῦσαι ἂν βρέχει ἢ χιονίζει. Πρέπει νὰ συμβῇ σωστὴ χιονοθύελλα καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς μετεωρολογίας, διὰ ν' ἀποφασίσῃ ἡ μήτηρ ν' ἀφήσῃ τὸ μωρὸν εἰς τὴν οἰκίαν.

* *

Αἱ ἐντυπώσεις μου περὶ Ἀμερικανικῶν σχολείων περιλαμβάνουν, ἐννοεῖται, μόνον τρία τέσσαρα ἀγροτικά σχολεῖα τῆς «γειτονιάς μου», εἰς τὰ Ἀλλεγάνια βουνά. Ἐκάστη πολιτεία ἔχει ἰδίους σχολικοὺς νόμους. Εἰς τινὰς ἡ φοίτησις εἶναι ὑποχρεωτικὴ μόνον εἰς τὰς πόλεις, προαιρετικὴ εἰς τὰς ἐξοχὰς. Εἰς ἄλλας ἡ φοίτησις εἶναι ἐντελῶς ὑποχρεωτικὴ ἢ ἐντελῶς προαιρετικὴ. Εἰς τινὰς πολιτείας ὑπάρχουν ἰδιαίτερα σχολεῖα διὰ τοὺς Μαύρους, εἰς ἄλλας ἰδιαίτερα διὰ τοὺς Ἰνδιάνους (τοὺς αὐτόχθονας δηλ.). Εἰς τὴν πολιτείαν τῆς Νέας Ἰόρκης ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἀπὸ τοῦ ὀγδοῦ μέχρι τοῦ δεκάτου ἔκτου ἔτους. Ἐν τούτοις οἱ ἄποροι λαμβάνουν τὴν ἄδειαν νὰ στέλλουν παιδία 12-14 ἐτῶν μόνον ἐπὶ 80 ἡμέρας τὸ ἔτος εἰς τὸ σχολεῖον. Παιδία μεταξὺ 14 και 16 ἐτῶν δικαιούονται νὰ μὴ φοιτῶσιν εἰς τὸ σχολεῖον, ὅταν ἔχουν τακτικὴν ἐργασίαν.

Πρέπει νὰ μάθετε, ὅτι ὁ ἀμερικανόπουλος, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς δημηλικοὺς του ἄλλων ἐθνῶν, ἀρχίζει συνήθως νὰ εἶναι

παραγωγικὸς εἰς πολὺ μικροτέραν ἡλικίαν. Δὲν εἶναι σπάνιον νὰ ἴδῃ τις παιδάκια 12-14 ἐτῶν νὰ ὀδηγοῦν τὸ ἄροτρον, ἢ και κοράσια τῆς αὐτῆς ἡλικίας νὰ θερίζουν με τὴν μηχανήν.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ἄροτρον ἔχει τροχοὺς και κάθισμα (εἶναι εἶδος ἐλαφροῦ «κάρρου», μεταξὺ τῶν τροχῶν τοῦ ὁποίου εὐρίσκειται τὸ ἄροτρον) και ὁ μικρὸς γεωργὸς ὀργώνει τὴν γῆν. Ἡ μικρὰ δεσποινίς, ἡ ὁποία θερίζει καθημένῃ ἐπὶ τῆς θεριστικῆς μηχανῆς, φροντίζει και διὰ τὸ λεπτὸν δέρμα της. Ἄν δὲν φορῇ πελώριον ψάθινον πῖλον, ὅα ἔχη τὴν «ὀμβρελίτσαν» της. Δι' εὐφυοῦς μικροῦ μηχανήματος, «ὀμβρελοκράτου» (umbrella-holder), στερεώνει τὴν ὀμβρέλαν ἐπὶ τοῦ καθισματός της, ὥστε νὰ μὴ εἶναι ὑποχρεωμένῃ νὰ τὴν κρατῇ διὰ τῶν χειρῶν, και οὕτως ἀναπαυτικώτατα θερίζει 40 στρέμματα σίτου τὴν ἡμέραν ἐλαύνουσα ὑπὸ τὴν σκιάν!

ὦ ταλαίπωροι Ἕλληνες θερισταί! πότε θὰ ἐννοήσετε τὴν ἀξίαν σας και θὰ παύσετε κύπτοντες νὰ θερίζετε διὰ δρεπάνων ἐν τῷ ἰδρώτι τοῦ προσώπου σας ὑπὸ τὸν φλέγοντα ἥλιον!

* *

Οἱ μικροὶ Ἀμερικανοὶ ἐδῶ ἔχουν, ὡς μοι φαίνεται, πολὺ ὀλιγωτέραν φαντασίαν ἢ οἱ Ἕλληνες παῖδες. Τὰ παιγνίδια των—ὀλίγα και μονότονα—εἶναι μᾶλλον ἀγῶνες ταχύτητος και ἀντοχῆς παρὰ παιγνίδια. Πολὺ πρόωρα ὁ νοῦς των στρέφεται πρὸς τὴν παραγωγικὴν ἐργασίαν. Ἀταξίαι εἶναι σχετικῶς σπάνιαι, σπανιώτατα ἢ διδασκάλισσα τιμωρεῖ. Ὁ νηφάλιος πεζὸς νοῦς τῶν μικρῶν ταχέως ἐννοεῖ ὅτι ἔχουν «συμφέρον» νὰ μανθάνουν και οὕτω μανθάνουν. Ὅταν μαθητῆς τις διαπράξῃ χονδρὸν πλημμέλημα, ἢ ὅταν συστηματικῶς ἀποφεύγῃ νὰ φοιτῇ εἰς τὸ σχολεῖον (ὄπερ σπανιώτατον), συλλαμβάνεται και στέλλεται, τῇ διαταγῇ τοῦ ἐφόρου τῆς σχολῆς, εἰς τι «ἐφηβεῖον». Τοῦτο εἶναι σωφρονιστήριον, ἢτοι σχολεῖον μετ' οἰκοτροφείου—πρὸς σωφρόνισιν τῶν ἀτιθάσων μαθητῶν—τοῦ ὁποίου οἱ διδάσκαλοι και οἱ παιδονόμοι «δὲν χωρατεύουν».

Περὶεργος εἶναι ἡ αὐτοπεποίθησις τῶν μικρῶν Ἀμερικανῶν. Μίαν ἡμέραν παρουσιάσθη εἰς τὴν «γειτονίαν» μας παιδάκι 13 ἐτῶν και ἐζήτησεν ἐργασίαν οἷαν δῆποτε ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἀπέ-

ναντι τῆς συντηρήσεώς του. Τοῦ ἐδόθη ἡ ἐργασία καὶ πράγματι ἤρχισε ν' ἀρμέγη ἀγελάδας καὶ νὰ καθαρῖζη στάβλους μὲ «πόζαν» τελείου ἀνδρός.

- Διατί ἔφυγες ἀπὸ τὸν πατέρα σου;
- Εἶχα κάμη μίαν ἀταξίαν καὶ ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ φάγω ξύλον.
- Καὶ τώρα τί θὰ κάμης;
- Θὰ μείνω ἐδῶ πέντ' ἕξ ἡμέρας κ' ἔπειτα θὰ γυρίσω εἰς τὸ σπίτι μου.
- Καὶ δὲν θὰ σὲ δεῖρη τότε;
- Ἔως τότε ὁ θυμὸς του θὰ ἔχη περάση καὶ θὰ εἶναι πολὺ εὐχαριστημένος αὐτὸς καὶ ἡ μητέρα μου ὅτι ἐπιστρέφω.
- Μὰ εἶσαι βέβαιος περὶ τούτου;
- Βεβαιότατος· δὲν εἶναι πρώτη φορά ποῦ τὸ κάμνω.

Εἶπον ἀνωτέρω ὅτι τὸ σχολεῖον δὲν εἶναι διὰ τὸν ἀμερικανόπαιδα βασιανιστήριον κλέπτον καὶ δηλητηριάζον τὰ καλλίτερα καὶ εὐτυχέστερα ἔτη τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ μᾶλλον τύπος διασκεδάσεως, ὅπου μεταβαίνει λίαν εὐχαρίστως, διότι τὰ διδασκόμενα εἶναι ἢ ἐνδιαφέροντα καὶ διασκεδαστικά ἢ τοῦλάχιστον τοιαύτης φύσεως, ὥστε ἐννοεῖ ὅτι εἶναι «χρήσιμα». Πρέπει ὁμως νὰ προσθέσω ὅτι τὰ σοφώτερα προγράμματα διδασκαλίας καὶ οἱ λογικώτεροι νόμοι ἐλάχιστα συντελοῦν. ἀνευ τῆς ἰδιοφυῆς τῆς διδασκάλου. Ἐγνώρισα μίαν διδασκάλισσαν εἰς ἄλλο σχολεῖον τῆς γειτονίας, ἡ ὁποία, μὴ ἔχουσα παιδαγωγικὴν ἰδιοφυῆν, δὲν ἠδύνατο νὰ κάμη τίποτε καλόν. Ὑπηγόρευεν εἰς τὰ μικρὰ κανόνας τοῦ συντακτικοῦ, καὶ μὲ ὅλην τὴν ἐπιμέλειάν της ἦσαν δυσαρεστημένοι καὶ οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ γονεῖς των· ἔβλεπαν ὅτι δὲν προοδεύουν καὶ ἐπὶ τέλους οἱ γονεῖς ἔκαμαν συλλλητήριον (schoolmeeting) καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἀπόλυσίς της.

Σημειώσατε ὅτι ἐδῶ ἡ κεντρικὴ ἐξουσία στέλλει μόνον χρηματικὴν ἐπιχορήγησιν καὶ ἐπιθεωρητὰς τῶν σχολείων. Ἀλλὰ τὰς διδασκάλισσας δὲν τὰς διορίζει οὔτε ὁ ὑπουργὸς οὔτε ὁ βουλευτής, ἀλλὰ ἡ κοινότης. Ἡ κοινότης ἐκλέγει ἕνα ἔφορον καὶ ἕνα ταμίαν καὶ αὐτοὶ φροντίζουν διὰ τὸν διορισμὸν καὶ τὴν μισθοδοσίαν τῆς διδασκαλίας. Ὡστε οἱ πληρώνοντες τὸν

σχολικὸν φόρον ἔχουν τὴν διαχείρισιν τοῦ φόρου τούτου ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ νόμου.

Πρὶν τελειώσω πρέπει νὰ εἶπω καὶ δύο λέξεις διὰ τὴν «λατρείαν τῆς σημαίας».

Ἡ συμπολιτεία προσπαθεῖ ὅσον τὸ δυνατόν νὰ ριζώνη εἰς τὰς καρδίας τῶν μαθητῶν τὸ δόγμα ὅτι πατὴρ των δὲν εἶναι τόσον ἢ ἰδιαιτέρα Πολιτεία ὅσον τὸ σύνολον τῶν «Ἠνωμένων Πολιτειῶν»· καὶ ὡς ὄλικὸν μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τούτου χρησιμεύει ἡ «σημαιολατρεία» (flag culte). Ἐκάστην πρῶταν μετὰ μεγάλης ἐπισημότητος ἀναδιδάσκεται ἡ σημαία τῆς Συμπολιτείας ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ σχολείου. Ἐκάστην ἐσπέραν καταδιδάσκεται πάλιν ἐπισήμως.

Οἱ μαθηταὶ ὀφείλουν νὰ χαιρετίζουν τὴν σημαίαν καὶ νὰ ἴστανται ὅταν ἄδεται ὁ ὄντως καταναυκτικὸς ἐκείνος καὶ μεγαλοπρεπὴς ὕμνος (The star spangled banner).—Διδάσκεται εἰς τὰ παιδία ὁ συμβολισμὸς τῆς σημαίας, τί συμβολίζουν δηλαδὴ αἱ λευκαὶ καὶ αἱ ἐρυθραὶ ταινίαι, τί σημαίνει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀστέρων κ.τ.λ. Οὕτω τοὺς μαθητὰς καταλαμβάνει αἰσθημα μεγάλου σεβασμοῦ καὶ λατρείας πρὸς τὴν ἐθνικὴν σημαίαν. Τὴν θεωροῦν μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας, καὶ ἐνῶ δὲν ὑπάρχει ἐπίσημος θρησκεία τοῦ Κράτους, ὑπάρχει ἡ λατρεία τῆς σημαίας. Τὴν θεωροῦν ὡς ἁγίαν εἰκόνα, τρόπον τινά, θαυματουργόν, ὡς ἔμβλημα μιᾶς νέας θρησκείας, τῆς θρησκείας τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Καὶ τῷ ὄντι ἂν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλῃ χώρᾳ, ἡ ὁποία δὲν πρέπει νὰ ἐρυθριᾷ διὰ τὴν σημαίαν της, αὕτη εἶναι ἡ Ἀμερικανικὴ Συμπολιτεία. Αἱ ἀρχαὶ τὰς ὁποίας συμβολίζει ἡ σημαία αὕτη εἶναι κατὰ τοῦτο θρησκευτικαί, ὅτι συμπέπτουν σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου μετὰ τῶν ἁγνῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Εἰς τόσας ἄλλας χώρας, αἱ ὁποῖαι ἐν τούτοις ἔχουν τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐπίσημον τοῦ Κράτους θρησκείαν, ἡ ἐθνικὴ σημαία ἐσκέπασεν, ἢ καὶ σκεπάζει τόσας ἀντιχριστιανικὰς πράξεις· καταδιώξεις ἑβραίων, καύσιμον αἰρετικῶν, καταπιέσεις καὶ τιμωρίας τῶν ὁμιλούντων ἢ τῶν προσευχομένων εἰς τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν. Ἡ Ἀμερικανικὴ σημαία συμβολίζει τὴν ἀρχὴν νὰ μὴ ἀγαπᾷ τις μόνον τὴν

στενήν ιδιαίτεράν πατρίδα, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐρείαν γενικὴν πατρίδα, καὶ νὰ θεωρῆ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀσχέτως γλώσσης, καταγωγῆς ἢ θρησκείας ὡς ἀδελφούς.

Ἡ διδασκάλισσα καὶ ὅταν ἐκτελῆ ἡ γρῆνὴ λοχίου προκειμένου περὶ τῆς σημαίας, δὲν εἶναι εὐτυχῶς τέλειος λοχίας, ἀλλὰ διασφίξει μέρος τῆς θηλυκότητός της ὡς ἐκ τῆς κάτω σκηνῆς δύνασθε νὰ συμπεράνετε.

Ἐπὶ τῆ ἀφορμῆ ἐθνικῆς ἐορτῆς παρατάσσει μίαν πρῶταν τοὺς μαθητὰς πρὸ τοῦ ἴστοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται ν' ἀνυψωθῆ ἐπισήμως ὑπὸ τοὺς ἤχους τοῦ ὕμνου ἢ σημαία. Ἰερὸν βίγος διατρέχει ἤδη τὰς φλέβας τῶν μαθητῶν ὅταν ἡ διδάσκαλος διατάσῃ μὲ ὕφος λοχίου!

— Ζυγεῖτ' ἐπὶ δεεεεξιάάά!

Ἀφῆνης οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς διατρέχοντες τὴν ἀρειμάνιον καὶ ἀνδροπρεπῆ παράταξιν τῶν μαθητῶν σταματῶσιν ἐπὶ ἐνὸς μικροῦ ριγοῦντος. Ἔιχεν ὁ δυστυχῆς ὕγρους τοὺς πόδας, διότι παρεπάτησεν ἐντὸς χάνδακος περιέχοντος χιονόνερο. Καὶ ἡ διδασκάλισσα ἐν τῷ μέσῳ τῆς τελετῆς στρέφεται πρὸς τὸν βρεγμένον μαθητὴν μὲ τρυφερότητα μητρικὴν καὶ λέγει:

— Φύγε, παιδί μου, νὰ μὴ κρυολογήσῃς: πῆγαινε νὰ στεγνώσῃς τὰ πόδια σου εἰς τὴν θερμάστραν τοῦ σχολείου.

Εἶτα δέ, ἀναλαμβάνουσα πάλιν ὕφος ἀρειμανίου λοχίου, νεύει πρὸς τὴν μουσικὴν καὶ ἀρχίζει ὁ παιᾶν «ὦ ἀστερωτὴ σημαία!»

P. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ¹

Ἐν πλήρει δικαίῳ νὰ ἠδύνατό τις νὰ δυσχυρισθῆ, ὅτι οἱ χρόνοι, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ δουλεῖον Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἔδραξε τὰ τέμια ὄπλα κατὰ μακραίωνος καὶ στυγεραῆς δουλείας, δὲν ἦσαν εὐμενεῖς καὶ κατάλληλοι ἀπὸ πολιτικῆς καὶ διπλωματικῆς ἀπόψεως. Αἱ βαρεῖαι ἀναθυμιάσεις, τὰς ὁποίας ἀνέδωκαν αἰ σσηπιῶται ἀρχαὶ τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας, εἶχαν τόσον μολύνῃ καὶ διαφθεῖρῃ τὸν πολιτικὸν ὀρίζοντα ὑπὲρ τοῦ ἀνοσίου δόγματος τῆς καλουμένης νομιμότητος, ὥστε πᾶσα προσπάθεια, ἡ ὁποία θ' ἀπέδλεπεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῶν νομίμων καθεστώτων καὶ πᾶσα ἐν γένει κατὰ ἐπαχθῶν τυράννων καὶ δεσποτῶν νεκρανάστασις ἀργὰ ἢ γρήγορα ἦτο πεπρωμένον νὰ καταπνιγῆ καὶ σαρωθῆ ἀπὸ τὰς λόγχας τῶν στρατιῶν τῶν συμμαχοῦντων ἠπειρωτικῶν Ἡγεμόνων. Ἄς ἀναπολήσῃ πρὸς στιγμὴν ὁ καλὸς μου ἀναγνώστης τὰ καθ' ἕκαστον συμβάντα τῶν πρώτων θυελλωδῶν δεκαετηρίδων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος: αὐστριακὰ στρατεύματα δὲν ἔλαβον τὴν ἐντολήν ν' ἀποκαταστήσωσι τὴν ἐκ πατριωτικῶν κινημάτων διασαλευθεῖσαν τάξιν εἰς Ἱταλίαν; γαλλικὰ δὲ τοιαῦτα δὲν κατέπνιξαν τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἰσπανίας, ἀφ' οὗ εἶχεν ὑπερβῆ πᾶν σύνγηθες ὄριον ἢ ἠθικὴν πείσιν, τὴν ὁποίαν ἐξήσκησεν ὁ ἐν Παρισίοις Πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσίας Pozzo di Borgo, διὰ ν' ἀναλάβῃ ἡ δισταζούσα Γαλλία νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἐντολήν, τὴν ὁποίαν τῆ ἐνεπιστεύθη τὸ συνέδριον τῆς Βερώνης;

¹ F. de Martens, ἐν τῇ Revue d'histoire diplomatique τ. XXII (1908) σ. 161 καὶ ἐφ. — Falcke, Die Hauptperiode der sogenannten Friedensblockaden, 1891. — Stapleton, G. Cannings Leben als Staatsmann, 1833-1835. — Isabert, L'indépendance grecque et l'Europe, 1900, κτλ.

Εἰς γενικὰς γραμμὰς ἐξεταζομένη, τοιαύτη παρίσταται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας ἡ πολιτικὴ κατάστασις ἐν τῇ Εὐρώπῃ, — κατάστασις, ἡ ὁποία δὲν προσιωνίζετο βέβαια τίποτε καλὸν διὰ τοὺς δυστυχεῖς λαοὺς, οἵτινες θὰ ἐλάμβανον ἀποκαμωμένοι καὶ ἀπηλπισμένοι ἀπὸ κάθε ἄλλην ξένην προστασίαν τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ διεκδικήσωσι μόνοι τῶν καταπατούμενα δίκαια καὶ γλυκυτάτην ἐλευθερίαν, στένουσαν νῦν ὑπὸ ζυγὸν ἀφόρητον καὶ ἀπεχθῆ· οὔτε θὰ ἠδύναντο νὰ ἔχωσι διαφορετικὰ τὰ πράγματα διὰ τὸν ἀγῶνα, τὸν ἱερὸν καὶ δίκαιον, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀρχίσῃ ἔξαφνα νὰ συνταράσῃ τὴν ἀνατολὴν καὶ νὰ ἐκπλήτῃ τὴν ὀφῆλιον. Ὁ Αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωσιῶν, ἐπὶ τῇ προσωπικῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ ὁποῦ συνέστη τῇ 14/26 Σεπτ. 1815 ἡ Ἰ. Συμμαχία, τῆς ὁποίας ὁ βαθύτερος σκοπὸς ἦτο νὰ προλαμδάνῃ πᾶσαν κατὰ τοῦ νομίμου καθεστῶτος μεταβολήν, δὲν ἦτο βέβαια δυνατὸν νὰ ἐλπίσῃ κανεὶς, ὅτι θὰ ἤκουε μὲ εὐμένειαν τὴν ἀνέγερσιν τῶν δουλευόντων χριστιανῶν, τοὺς ὁποῖους μάλιστα εἰς στιγμὰς δυσφορίας δὲν ἐδίστασε νὰ χαρακτηρίσῃ μὲ χρώματα ζοφερά. Εὐτυχῶς, αἱ πρῶται ἐντυπώσεις Ἀλεξάνδρου τοῦ α' δὲν ἐθράδυναν νὰ μεταβληθῶσιν ὑπὸ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῶν φιλικῶν αἰσθημάτων, τὰ ὁποῖα ἔτρεφε τότε ὁ Ῥωσικὸς λαὸς πρὸς τοὺς ἐπαναστάτας ἀμοιρήσκους του, καὶ τῶν ἐνδόξων πάντοτε κατὰ τὴν ἀνατολὴν παραδόσεων τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς, ἔσπευσε δὲ νὰ ἐπιφορτίσῃ τὸν Pozzo di Borgo νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν σύμπραξιν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν κατ' εὐχὴν διευθέτησιν τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐπεθύμει καὶ αἱ λοιπαὶ συμμαχοῦσαι Δυνάμεις νὰ ὑποστηρίξωσι παρὰ τῇ Πύλῃ τὰς Ῥωσικὰς προτάσεις, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, «ὅτι ζήτημα, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀποκλειστικῶς Ῥωσικὸν σήμερον, θὰ ἠδύνατο νὰ καταστῇ, διὰ τῆς συμπράξεως ἀπασῶν τῶν συμμαχουσῶν Κυβερνήσεων, ζήτημα εὐρωπαϊκόν»· ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ Ῥωσία διεφύλαττε δι' ἑαυτὴν μόνην τὸ δικαίωμα νὰ διευθετήσῃ τὸ ἀναφυὲν ἐλληνικὸν ζήτημα, διότι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἀδιάφορος πρὸ τῆς ἐκ μέρους τῆς Πύλης παραδιάσεως ἀναληφθεισῶν ὑποχρεώσεων. «Ἐνεργήσατε, διεκήρυττεν ἀπὸ 29 Αὐγούστου / 10 Σεπτεμβρίου 1821 ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξαν-

δρος πρὸς τὰς συμμαχοῦσας Δυνάμεις, πᾶν ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ὑμᾶς, ἀπὸ κοινοῦ ἢ κατ' ἴδιον, διὰ νὰ ἐπαναφέρετε τοὺς Τούρκους εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον. Ἐὰν αἱ προσπάθειά σας δὲν ἐπιτύχωσι τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, συμφωνήσατε τότε μεθ' ἡμῶν διὰ νὰ ἀπελευθερώσωμεν τὴν Ἀνατολὴν ἀπὸ τὴν διπλῆν μάστιγα, ἡ ὁποία τὴν καταστρέφει: τὴν μάστιγα τῶν Τούρκων καὶ τὴν μάστιγα τῆς ἐπαναστάσεως».

Ἐννοεῖται, ὅτι ἐφ' ὅσον διηύθουνε τὰ κοινὰ ἐν Γαλλίᾳ ὁ δούξ Richelieu ὁ Ἰσάρος εἶχε λόγους νὰ ἐλπίζῃ ἐπὶ τὴν συνδρομήν, τὴν ὁποίαν θὰ παρεῖχεν ἡ Γαλλία εἰς τὰς βλέψεις τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς. Ἀλλὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ 1821 συνέβη νὰ παραιτηθῇ τὸ Ἰπουργεῖον συνεπέλα ἀυλικῶν βαδιουργιῶν, ἀνῆλθε δ' ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τὸ Ἰπουργεῖον Villèle, τὸ ὁποῖον ἔσπευσε νὰ παραγγεῖλῃ εἰς τὸν ἐν Πετροπόλει Πρεσβευτὴν τῆς Γαλλίας de La Ferronnays νὰ ζητήσῃ ἀκρόασιν παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι διὰ νὰ διαβεβαιώσῃ αὐτόν, «ὅτι οἱ νέοι Ἰπουργοὶ τῆς Γαλλίας θὰ ἠκολούθουν τὰς αὐτὰς μετριοπαθεῖς ἀρχὰς καὶ τὴν αὐτὴν πολιτικὴν πορείαν, ἣν ἠκολούθησεν ἡ ὑπὸ τὸν δούκα Richelieu Κυβέρνησις, καὶ διὰ νὰ παρακαλέσῃ τὸν Αὐτοκράτορα νὰ παράσῃ εἰς αὐτούς, διὰ τὸν λόγον τοῦτον, τὴν αὐτὴν ἐμπιστοσύνην». Ὁ Ἰσάρος ηὐχαριστήθη προφανῶς διὰ τὰς δοθείσας ταύτας διαβεβαιώσεις, ἐπροθυμοποιήθη νὰ διαβεβαιώσῃ καὶ αὐτὸς τὸν de La Ferronnays, ὅτι οὐδὲν ἔτερον ἐπεθύμει διὰ τὴν χώραν του ἢ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἡσυχίας, καὶ συνέστησε, μετὰ ταῦτα, εἰς τὸν Pozzo di Borgo νὰ παράσῃ εἰς τὴν νεοσύστατον Γαλλικὴν Κυβέρνησιν «πᾶσαν συνδρομήν, διὰ τῆς ὁποίας ξένος Πρεσβευτὴς θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηρίξῃ μίαν Κυβέρνησιν χωρὶς νὰ ὑπερβῇ τὰ ὄρια τῶν καθηκόντων του».

Παραλείποντες κατ' ἀνάγκην τὰς ἐν τῇ μεταξὺ διαπραγματεύσεις, αἵτινες ἄλλως τε δὲν παρουσιάζουσι καὶ πρακτικὸν τι ἐνδιαφέρον, σημειούμεθα μόνον ἐνταῦθα τοῦτο τὸ σπουδαῖον διήθημα, ὅτι ἡ Ῥωσία, ἡ ὁποία ἐπεθύμει νὰ δοθῇ ἐν τέρμα εἰς τὴν παρατεινομένην δυστυχῶς ἔκρυθμον ἐν Ἀνατολῇ κατάστασιν, ἐκοινοποίησεν ὑπὸ τύπον ἐμπιστευτικὸν εἰς τὰς ἄλλας Δυνάμεις, τῇ 28 Δεκεμβρίου/9 Ἰανουαρίου 1824, ὑπόμνημα, ἐν ᾧ ἐξέθετε

τοὺς ἔρους, τοὺς ὀποίους ἐθεώρει καὶ ὀρθοὺς καὶ ἀναγκαίους διὰ τὴν εἰρήνευσιν τῆς μαχομένης Ἑλλάδος, καὶ ἐκάλει συγχρόνως πληρεξουσίου αὐτῶν εἰς Πετρούπολιν πρὸς συζήτησιν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν διατάξεων του. Τὸ σχέδιον τῆς εἰρηγεύσεως, ὡς ἀνεπτύσσετο ἐν τῷ ὑπομνήματι, ἦτο ἀνάξιον τοῦ ἐθνισμοῦ τῶν Ἑλλήνων, διότι διερρήγγυε τὴν πολιτικὴν των ἐνότητα διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τριῶν κεχωρισμένων Ἡγεμονιῶν... «Φρονεῖ λοιπὸν ἡ Αὐτοκρατορικὴ Αὐλή, ἔλεγε τὸ ὑπόμνημα, ὅτι κατὰ τὰ παραδείγματα αὐτῆς τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας συμφέρει νὰ συσταθῶσι τρεῖς ὑποτελεῖς τῇ Πύλῃ Ἡγεμονίαι ἐπὶ τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, ἡ μὲν ἐκ Θεσσαλίας, Βοιωτίας καὶ Ἀττικῆς, ἡ ἐστὶ τῆς Ἀνατ. Ἑλλάδος· ἡ δὲ ἐξ Ἡπείρου καὶ Ἀκαρνανίας, ἡ ἐστὶ τῆς Δυτ. Ἑλλάδος, τῆς ἄλλοτε βενετικῆς παραλίας, ἐξαιρουμένου τοῦ ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Αὐστρίας μέρους· ἡ δὲ ἐκ Πελοποννήσου καὶ Κρήτης, ἡ ἐστὶ τῆς Μεσημβ. Ἑλλάδος· αἱ δὲ νῆσοι νὰ διοικῶνται δημογεροντικῶς, καθὼς καὶ μέχρι τοῦδε...»

Δὲν ἐδράδυναν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ καταχθονίου ῥωσικοῦ σχεδίου οἱ Ἕλληγες, διὸ καὶ μόλις ἔλαβον γνῶσιν αὐτοῦ διεμαρτυρήθησαν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, μονομερῶς καὶ ἐπιδεικτικῶς, ἥτις ἐπωφελήθη τῆς γενομένης διαμαρτυρίας διὰ νὰ ἀποσυρθῇ, καθὼς ἐπεθύμει, τῆς συνδιασκέψεως τῆς Πετροπόλεως, καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι, ὡς οὐδετέρα Δύναμις ἐν τῷ διεξαγομένῳ ἀγῶνι, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναμιχθῇ, ἐφ' ὅσον οἱ διαμαχόμενοι ἀπεποιούντο πάντα συμβιβασμόν, διότι σημειωτέον, ὅτι καὶ ἡ Τουρκία αὐτῇ διεμαρτυρήθη ἀρμοδίως κατὰ τῶν ῥωσικῶν σχεδίων.

Αἱ συνδιασκέψεις τῆς Πετροπόλεως, ὡς ἀνεμένετο, ἀπέτυχον. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος α' δὲν ἀπέκρυψε τὴν δυσφορίαν καὶ ὀργὴν του διὰ τὴν οἰκτρὰν ἀποτυχίαν, ὀφειλομένην κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν, αἵτινες, ἂν ἐξηκολούθουν καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς νὰ πολιτεύωνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, θὰ ἐπέφερον μοιραίως διεθνεῖς περιπλοκάς καὶ πλήρη ἀποτυχίαν ἐν τῇ διευθετήσῃ τῶν πραγμάτων. Διὰ νὰ προληφθῇ τὸ τοιοῦτον, ἐπρότεινεν ὁ Γάρος εἰς τοὺς συμμάχους του καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ ἐπεμβῶσιν ἄνευ ἀναβολῆς τινος, καὶ δι' ἐνεργ-

γητικῶν μέτρων, εἰς τὴν ἐπανάστασιν τῶν Ἑλλήνων, καὶ νὰ προσδιορίσωσι κατὰ κοινὴν συμφωνίαν τὰ καταναγκαστικὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐλαμβάνοντο κατὰ τῆς Πύλης. Ἐν περιπτώσει ἕως, καθ' ἣν ἡ Γαλλία θὰ παρενέβαλλε δυσχερείας διὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν ῥωσικῶν προτάσεων, παρηγγέλλετο ὁ παρ' αὐτῇ Πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσίας νὰ παύσῃ πᾶσαν μεταγενεστέραν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

Ὁ Pozzo di Borgo ἐπελήφθη τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀπὸ 4/16 Ἀπρ. 1825 αὐτοκρατορικῶν διαταγῶν μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἐπιδεξιότητος. Ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία δὲν ἦτο εὐχερῆς προφανῶς, διεκινδύνευσε δ' ὅπως δῆποτε ταύτην καὶ ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους παρουσία ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτεύουσῃ τοῦ πρίγκιπος Metternich, ὅστις εἶχεν ἐκφράσῃ γνώμην ἐναντίαν πρὸς πᾶν βίαιον μέτρον κατὰ τῆς Ὑψ. Πύλης. Ὁ Pozzo ἔλαβε πλείστας συνεντεύξεις μετὰ τοῦ Αὐστριακοῦ καγκελλαρίου, τὰς λεπτομερείας τῶν ὀποίων καὶ τὰς κατ' αὐτὰς ἀνταλλαγείσας γνώμας κατέγραψεν εἰς τι ἐνδιαφέρον «ἡμερολόγιον», τὸ ὁποῖον ἐκράτησε διὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Δὲν κατώρθωσε φυσικὰ νὰ μεταβάλῃ τὰς γνώμας τοῦ καγκελλαρίου, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, ὅτι ἀπέτυχεν ἀπολύτως εἰς τὰς προσπαθείας του νὰ τηρήσῃ τὴν γαλλικὴν πολιτικὴν ἐντὸς πάντοτε τοῦ κύκλου τῶν ῥωσικῶν σχεδίων διὰ τὴν δικαίαν λύσιν τοῦ ἐπὶ τάπητος ἑλληνικοῦ ζητήματος.

Ὁ Πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσίας ἀπηυθύνθη κατὰ πρῶτον πρὸς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸν διὰ ν' ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτὸν τὰς ὀδηγίας τοῦ κόμητος Nesselrode. Ἀλλ' ὁ βαρῶνος Darnas ἦτο Ὑπουργὸς ἀλλόκοτος: οὐδέποτε ἐξωτερίκευε τοὺς διαλογισμούς του, ἀπῆντα συνήθως διὰ σιγῆς ἀπολύτου καὶ ὑπέσχετο συχνότερα, ὅτι ἢ ἀνεφέρετο εἰς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, δηλ. ὅτι θὰ ἐζήτηι τὴν περὶ τοῦ πρακτέου γνώμην τοῦ κόμητος Villèle. Τὴν συνήθη του ταύτην τακτικὴν ἐτήρησεν ὁ Darnas, ὅταν ὁ Ῥῶσος Πρεσβευτῆς τῷ ἀνεκοίνωσε τὰς αὐτοκρατορικὰς διαταγὰς, συμφῶνως πρὸς τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Γαλλ. Κυβερνήσεως διὰ τὴν προσφυγὴν εἰς βίαια μέτρα κατὰ τῆς Πύλης. Ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς δὲν ἀπῆντησεν, ἀλλ' ὀλίγον τι μετὰ τὴν παράδοξον ταύτην

συνέντευξιν συνειροτήθη ύπουργικόν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἐπελήφθη τῆς ἐξετάσεως τῶν ὑποβληθεισῶν προτάσεων. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ συμβουλίου ἔσπευσε νὰ παρουσιασθῆ καὶ αὐθις εἰς τὸν βαρῶνον Damas διὰ νὰ μάθῃ τὰ κατὰ τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις, ἀλλ' ὁ Ὑπουργὸς ἐξέφρασε τὴν λύπην του, διότι δὲν ἠδύνατο ν' ἀνακοινώσῃ «τίποτε θετικώτερον», οὐ ἔνεκα ὁ Pozzo di Borgo ἠναγκάσθη ν' ἀπευθυνθῆ πρὸς αὐτὸν τὸν Πρωθυπουργόν. Ὁ Villèle δὲν ἀπέκρυψε, συζητήσεως γενομένης, ὅτι «ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς δὲν θὰ κατενόησεν ἴσως ἀρκετὰ πᾶν ὅ,τι ἀπεφασίσθη ἐν τῷ συγκροτηθέντι συμβουλίῳ!», συγχρόνως δ' ὡμολόγησεν, ὅτι ὁ βαρῶνος δὲν ἦτο κατάλληλος διὰ τὴν θέσιν, τὴν ὁποῖαν κατεῖχεν, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο χρηστὸς καὶ λαμπρὸς ἄνθρωπος.

Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων μετὰ τοῦ Villèle συνεντεύξεων τοῦ ὁ Pozzo ἐπέσθη, ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἀντέκρουε μέτρα βίαια κατὰ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης τῆς Πύλης, ἀλλὰ καὶ δὲν θὰ ἐπεθύμει ἐξ ἄλλου νὰ τεθῆ φανερά παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ῥωσίας, διότι ἐφοβεῖτο τὴν Ἀγγλίαν καὶ δὲν ἠθελε καὶ νὰ προκαλέσῃ διὰ τῆς στάσεώς της περιπλοκὰς μετὰ τῆς Αὐστρίας. Συντόμως εἰπεῖν, δὲν ἐσκόπει νὰ λάβῃ ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὰ προτεινόμενα μέτρα.

Δὲν ὑπελείπετο εἰς τὸν Pozzo ἢ τὸ τελευταῖον καταφύγιον, ν' ἀπευθυνθῆ πρὸς αὐτὸν τὸν Βασιλέα Κάρολον τὸν ι'. Τὸ διάδημά του εἶχε λόγους νὰ ὑποθέτῃ, ὅτι δὲν θὰ ἀπετύγγανε, διότι κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1825 εἶχεν ἔλθει εἰς Παρισίους ὁ πρίγκιψ Wolkonsky διὰ νὰ συγχαρῆ τὸν Βασιλέα ἐξ ὀνόματος τῆς Αὐτοκρατορικῆς Αὐλῆς ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει του εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ γηραιοῦ καὶ πάσχοντος Λουδοβίκου ιη' († 4/16 Σεπτεμβρίου 1824), καὶ ὁ πρίγκιψ ἐγένετο εὐμενέστατα δεκτὸς ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως Καρόλου, ὅστις τῷ εἶπε μετὰξὺ ἄλλων: «Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερον ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, ἀπελευθερῶν τὴν Γαλλίαν· μάλιστα, ἐπανελάβεν ἡ Α. Μ., ἀπήλλαξε τὴν Γαλλίαν ἀπὸ μάστιγα φοβεράν. Ἡ χώρα μας διατελεῖ τώρα ἐν μεγάλῃ εὐημερίᾳ, τῆς ὁποίας τρανήν ἀπόδειξιν εὐρίσκετε ἐν τῷ προϋπολογισμῷ, ὅστις πρὸ ὀλίγου

κατετέθη εἰς τὰς Βουλὰς». Ἐν τῇ ἀποχαιρετιστηρίῳ ἀκροάσει ὁ Βασιλεὺς προσέθεσε, καθ' ἃ σημειοῖ ὁ Wolkonsky ἐν τῇ ἀπὸ 2/14 Μαρτίου 1825 ἐκθέσει του: «Σὰς παρακαλῶ νὰ διαβεβαιώσητε τὸν Αὐτοκράτορα, ὅτι εὐχομαι θερμῶς νὰ διατηρηθῆ ἡ εὐτυχῆς σύμπνοια, ἣτις ὑφίσταται μετὰξὺ Γαλλίας καὶ Ῥωσίας, καὶ ὅτι πρὸς τοῦτο θὰ τείνωσιν ὄλαι μου αἱ προσπάθειαι».

Ὁ Pozzo, πρὸ τῶν τοιούτων διαβεβαιώσεων φιλίας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τὴν Ῥωσίαν, προσεδόκα, ὅτι θὰ εὕρισκεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Βασιλέως Καρόλου θερμὸν καὶ εἰλικρινῆ ὑποστηρικτὴν τῶν Ῥωσικῶν σχεδίων. Αἱ προσδοκίαι του ἐν μέρει μόνον ἐπραγματοποιήθησαν: ὁ Βασιλεὺς ἐξεφράσθη μὲ ζωηροτάτην συμπάθειαν διὰ τὸ πρόγραμμα τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς, ἀλλὰ δὲν ἀπέκρυψε καὶ τοὺς φόβους του, μήπως, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἠσπάζετο αὐτό, περιπλέξῃ τὴν Γαλλίαν εἰς δυσάρεστους διεθνεῖς περιπλοκὰς. «Ὁ Αὐτοκράτωρ, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὸν Pozzo, καθ' ἃ σημειοῖ οὗτος ἐν τῇ ἀπὸ 4/16 Μαΐου 1825 ἐκθέσει του, ἔχει πληρέστατα δίκαιον: ἡ ὀλῆ διαγωγὴ του ἐν τῇ ἀτυχῇ ταύτῃ ὑποθέσει εἶναι πλεόν ἢ μεγαλόψυχος· ἀλλὰ ποῖαν ἀπόφασιν νὰ λάβῃ κανεὶς; Μὲ ποῖον τρόπον νὰ διευθετήσωμεν τὸ ζήτημα χωρὶς νὰ διακινδυνεύσῃ ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου; Ἐκτὸς τῶν ἄλλων κινδύνων ὑφίσταται καὶ ὁ ἐκ τῆς Ἀγγλίας, ἣτις ἀπεχωρήσθη τῶν λοιπῶν Δυνάμεων καὶ φαίνεται ὅτι σκοπεύει νὰ τηρήσῃ στάσιν ἀπειλητικὴν. Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων δὲν εἶναι ἀδιάφορος διὰ τὴν Γαλλίαν». Ἀπέτυχον οὕτως αἱ προσπάθειαι τοῦ Pozzo νὰ συμπαρασύρῃ τὴν Γαλλίαν εἰς θοραλεωτέραν πολιτικὴν ἐν τῇ ἐπιλύσει τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος. Ὁ τε Κάρολος δ' ι' καὶ ὁ κόμης Villèle ἐπεθύμουν νὰ διατηρήσωσι φιλικὰς μετὰ τῆς Ῥωσίας σχέσεις, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ διαταραχθῇ ἡ παγκόσμιος εἰρήνη. Ῥῆξις ἰδίως μετὰ τῆς Ἀγγλίας κατετρόμαξε τὰ πνεύματα τῶν διευθυνόντων τὴν γαλλικὴν πολιτικὴν, τῆς ὁποίας ἡ τοιαύτη ὡς πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα μετέωρος στάσις ἐξηγεῖτο εὐκόλως ἐκ τῆς οὐχὶ εὐχαρίστου ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῆς χώρας, ἐν ἣ ἔρχον ἤδη ἀρχίσῃ νὰ γίνωνται καταφανῆ τὰ πρῶτα συμπτώματα, τὰ ὁποῖα ἐπέφερον μετὰ ταῦτα τὴν Οὐέλλαν τῆς 27 Ἰουλίου 1830. Τοιαύτης οὐσης τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως, ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ

δὲν θὰ ἦτο ἴσως φρόνιμον νὰ εἶναι διαφορετικὴ τῆς προδιαγραφείσης ἀπὸ τὸν κόμητα Villèle.

* *

Τὴν 19 Νοεμβρίου 1825 ἀπέθνησκεν ἐν Ταγανρόκ Ἀλέξανδρος δ' α'. Ἡ δ' Ἀγγλία, ἣτις εἶχεν ἀποχωρισθῆ τῆς μετὰ τῶν λοιπῶν Δυνάμεων συμπράξεως καὶ ἐτήρει καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα στάσιν μᾶλλον ἀπειλητικὴν, μετέβαλε τὴν πολιτικὴν αὐτῆς, ἀφ' ἧς τῆ 24 Ἰουλίου 1825 οἱ Ἕλληνες διὰ πράξεως, προκληθείσης παρ' αὐτῆς τῆς ἰδίας, ἐπεκαλέσθησαν τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας «ὕπὸ τὴν μοναδικὴν ὑπεράσπισιν τῆς ὁποίας ἔθετε τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἐκουσίως τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῆς αὐτοῦ ἐλευθερίας, ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ πολιτικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως». Συνεπεία τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐθεώρησεν ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ, ὅτι ἔλαβεν εὐλογον ἀφορμὴν διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ, καθ' ἃ ἐπεζήτει πλέον, τὰς μετὰ τῆς Ῥωσίας διακοπίσας ἀποτόμως διαπραγματεύσεις ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα. Ἀπεστάλη εἰς Πετρούπολιν ὁ περικλεῆς δοῦξ Wellington, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν, ὅπως συγχαρῆ ἐκ μέρους τῆς Ἀγγλικῆς Αὐλῆς ἐπὶ τῇ ἀνόδῳ του εἰς τὸν θρόνον τῶν Ῥωσιῶν τὸν νέον Αὐτοκράτορα Νικόλαον α', πράγματι ὅμως πρὸς εὐρυτέραν συνεννόησιν μετὰ τῶν δύο χωρῶν καὶ ἀνταλλαγὴν γνωμῶν πρὸς εὐρεσιν λύσεως ἱκανοποιητικῆς τοῦ ζητήματος. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ δοῦκος ἐπέτυχεν πληρέστατα τοῦ σκοποῦ τῆς καὶ τῆ 23 Μαρτίου / 4 Ἀπριλίου 1826 ὑπεγράφη τὸ πρωτόκολλον τῆς Πετροπόλεως.

Ἀληθινὴν κατάπληξιν παρήγαγεν ἡ ἀπροσδόκητος ὑπογραφή τοῦ πρωτοκόλλου τούτου μετὰ τῶν πολιτικῶν κύκλων. Ἐν Γαλλίᾳ ἰδίως, ὀλίγας μόνον ἡμέρας πρὸ τῆς 23 Μαρτίου, ὁ Pozzo ἔσχεν ἐνδιαφέρουσαν συνέντευξιν μετὰ τοῦ Βασιλέως Καρόλου. «Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Γαλλίαν, τῷ εἶπεν ὁ Βασιλεὺς, αὕτη θὰ ἦτο πρόθυμος νὰ συντελέσῃ τὸ καθ' ἑαυτὴν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἄλλων συμμάχων, εἴτε θέλει εἴτε δὲν θέλει ἡ Ἀγγλία νὰ συμπράξῃ, διὰ νὰ διευθετηθῶσιν αἱ ταραχαὶ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ διεβεβαίου, ὅτι αἱ ναυτικαὶ τῆς δυνάμεις θὰ συνηγοῦντο πρὸς τοῦτο μετ' αὐτῶν ἔτι τῶν τῆς Μ. Βρετανίας». Ἀποχαιρετίζων

τὸν Ῥώσον Πρεσβευτὴν, προσέθεσεν ὁ Κάρολος, καθ' ἃ σημειοὶ ὁ Pozzo ἐν τῇ ἀπὸ 16/28 Ἀπριλίου 1826 ἐκθέσει του: «Διαβεβαίωσατε τὸν Αὐτοκράτορα Νικόλαον, ὅτι ἡ διαγωγὴ μου θὰ εἶναι παρρησιαστικὴ καὶ εἰλικρινὴς, καὶ ἂν ὁ ῥόλος μου ἐν τῷ ζητήματι δὲν δύναται νὰ ἀκτινοβολῇ ἐκ λαμπρότητος, οὐδέποτε ὅμως θὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἐντιμος».

Τοιαῦται εἰλικρινεῖς σχέσεις ὑφίσταντο μετὰ τὴν Γαλλίαν καὶ Ῥωσίαν, ὅτε τὸ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργεῖον ἔμαθεν ἔξαφνα τὴν ὑπογραφὴν τοῦ πρωτοκόλλου παρὰ τοῦ de la Ferronnays. Δὲν θὰ ἦτο εὐκόλον νὰ περιγράψῃ κανεὶς τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν παρήγαγεν μετὰ τῶν ἀνωτέρων κύκλων ἐν Παρισίοις ἡ εἰδησις αὕτη. Ὁ Βασιλεὺς μετὰ τῶν Ὑπουργῶν του δὲν ἀπέκρυψαν τὴν ἀπάτην, ἐν ἣ ἔλεγον, ὅτι διετέλουν μέχρι τοῦδε, καὶ τοὺς φόβους των διὰ τὴν τοιαύτην φάσιν τῶν πραγμάτων, ὁ δὲ Pozzo di Borgo, ὅστις δὲν ἐξεπλάγη ὀλιγώτερον, σημειοὶ ἐν τινὶ ἐκθέσει του πρὸς τὸν κόμητα Nesselrode, ὅτι ἐν τῇ συνεντεύξει, τὴν ὁποίαν ἔλαβε μετὰ τοῦ βαρῶνου Damas ἐπὶ τούτῳ, εὗρεν αὐτὸν «διατελοῦντα ἐν τῇ μεγαλυτέρᾳ καταπλήξει καὶ φαινόμενον λυπημένον εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν».

Τὴν 11/23 Ἀπριλίου, ἑορτὴν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἐδόθη ἐπίσημον διπλωματικὸν πρόγευμα εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Πρεσβείαν. Ὁ τρόμος διὰ τὰ μέλλοντα γενέσθαι ἐζωγραφίζετο ἐπὶ τῆς μορφῆς ὄλων τῶν διπλωματῶν ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἐπεζήτει νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ πρεσβευτοῦ τῆς Ῥωσίας διὰ νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ τι ἀκριβέστερον ἐπὶ τῆς καταστάσεως. Ἄλλ' ὁ Pozzo ἐτήρει ἀπόλυτον σιγὴν, ἐλλείψει ὁδηγιῶν ἐκ Πετροπόλεως, μόλις δὲ τῆ 12/24 Ἀπριλίου ἔλαβε τέλος τὰ ἐγγράφα τὰ ἀποσταλέντα αὐτῷ τῆ 30 Μαρτίου / 11 Ἀπριλίου 1826, ἐν τοῖς ὁποίοις διετάσσετο ὁ Πρεσβευτὴς ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸν τὸ κείμενον τοῦ συνταχθέντος πρωτοκόλλου, νὰ παραστήσῃ αὐτῷ, ὅτι ἡ ὑπογραφή τοῦ πρωτοκόλλου ἦτο ἀπολύτως ἀναγκαία, καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὴν κεκολληθεῖσαν, ἣν ἔτρεφεν ὁ Αὐτοκράτωρ, ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐξετίμα δεόντως τὴν ἐπικαιρότητα τῆς ἀγγλορωσικῆς συμφωνίας καὶ δὲν θὰ ἤρνεϊτο νὰ ἐγκρίνῃ τὰ κατ' αὐτὴν, διὰ νὰ τεθῇ οὕτως ὅσον οἶόν τε ταχύτερον τέρμα

εἰς τὰ ἀφόρητα δεινά, τὰ ὅποια ἐμάστιζον τὴν ἀτυχῆ Ἑλλάδα. Ὁ Pozzo ἔσπευσε νὰ ἐκπληρώσῃ ἀμέσως τὰς ληφθείσας διαταγὰς. Ἀνέγνωσεν εἰς τὸν βαρῶνον Darnas τὸ κείμενον τοῦ πρωτοκόλλου καὶ ἀνεκοίνωσε τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ προφορικῶς εἰς τὸν κόμητα Villèle. Οἱ δύο Γάλλοι Ὑπουργοί, προ-παρεσκευασμένοι διὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην κοινοποίησιν, «δὲν ἔδειξαν οὐδεμίαν ἔκτακτον περιέργειαν», ἐπιθυμοῦντες προφανῶς «ν' ἀποκρύψωσι τὴν ταπεινώσιν», ἣ ὅποια ἐνυπῆρχε δι' αὐτοὺς ἐν τῇ ἀγγλορωσικῇ συμφωνίᾳ. Ἀμέσως μετὰ ταῦτα συνεκλήθη τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, δύο δλόκληροι συνεδριάσεις τοῦ ὁποίου κατηναλώθησαν ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς νέας καταστάσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἐντεῦθεν τροπῆς, ἣν ἔπρεπε νὰ λάβῃ ἡ γαλλικὴ πολιτικὴ. Μετὰ τὰς διασκέψεις ταύτας, ὁ Pozzo ἔλαβεν ἐπανειλημμένας συνεντεύξεις μετὰ τοῦ κόμητος Villèle, ἐκ τῆς κατ' αὐτὰς δὲ στάσεως τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἐπέισθη, ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἐθεώρει τὸ πρωτόκολλον ὡς πλῆγμα δεινόν, τὸ ὅποion ἐφέρετο, τόσον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὅσον καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, κατὰ τῆς αἰγλῆς καὶ τῆς ἀξιοπρεπειᾶς τῶν διευθυνόντων τὰ κοινὰ ἐν Γαλλίᾳ. Ὁ Villèle εἶπε μετὰξὺ ἄλλων εἰς τὸν Pozzo, ὅτι ἡ Ἀγγλία πάντοτε ἐπεδείκνυεν ἐχθρικὰς διαθέσεις πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ ζητήματι τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Πετροπόλεως «ὑπερέβη ἑαυτήν»· ὅτι ἐν τῇ πορείᾳ τῶν διαπραγματεύσεων οὐδὲν ἕτερον ἐπεδίωκεν αὕτη «ἢ νὰ παραλύσῃ τὴν Ῥωσίαν χωρὶς ν' ἀποθαρρύνῃ τοὺς Τούρκους»· ὅτι, ἐν τέλει, κατὰ τὰς σκέψεις τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς, ἡ συμφωνία τῆς Πετροπόλεως ἐσκόπει κυρίως «νὰ μειώσῃ τὸ πρὸς τὴν Γαλλίαν ἐνδιαφέρον τῆς Ῥωσίας». Ἀλλὰ πᾶν ὅ,τι ἐφοβείτο ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἦτο ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὅποian θὰ προξένει ἡ ὑπογραφή τοῦ πρωτοκόλλου ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ τῷ γαλλικῷ λαῷ, ὅστις δὲν θὰ ἐδυσκολεύετο νὰ συμπεράνῃ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι ἡ Γαλλία διετέλει ἐν πλήρει πολιτικῇ ἀπομονώσει. Ὁ Villèle προσεπάθει νὰ καταδείξῃ εἰς τὸν Pozzo, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης αὐτὰ τὰ πράγματα ὤθουν τὴν Γαλλίαν νὰ μετέλθῃ τακτικῶς «ἐπαναστατικῆς Δυνάμεως, ἣτις θὰ εὑρίσκετο ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ λάβῃ διὰ στήριγμα ὅλα τὰ πάθη, τὰ ὅποια κακῶς κατεπνίγησαν ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ».

Αἱ ἀπέλπιδες αὐταὶ κραυγαὶ τοῦ Γάλλου Πρωθυπουργοῦ δὲν ἦσαν τοιαύτης φύσεως, ὥστε ν' ἀνησυχήσῃ ἐξ αὐτῶν ὁ Pozzo, ὅστις εἶχεν ἤδη κατὰ βάθος πεισθῆ, ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις θὰ ὑπεχώρει ἐν τέλει πρὸ τοῦ τετελεσμένου γεγονότος καὶ θὰ κατεπραῖνετο ὡς ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως, ἐν ἣ διετέλει, συνέπειά τῆς ἀνησυχου ἐσωτερικῆς καταστάσεως τῆς χώρας. Αἱ προβλέψεις τοῦ Ῥώσου Διπλωμάτου δὲν ἐβράδυναν νὰ πραγματοποιηθῶσι, καὶ περὶ τὰ τέλη Μαΐου, ὁ κόμη Villèle καὶ ὁ βαρῶνος Darnas ἐδήλωσαν αὐτῷ ἐπισήμως, ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις προσεχώρησεν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ πρωτοκόλλου. Οἱ δύο Γάλλοι Ὑπουργοὶ ηὐχαριστήθησαν διὰ τὴν δοθείσαν ἱκανοποιητικὴν λύσιν· αὐτὸς οὗτος Κάρολος δ' ἐξέφρασε τῷ Pozzo τὴν εὐχαριστήσιν του, διότι, χάρις εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ Ῥωσίαν, θὰ ἀποκαθίστατο μετ' ὀλίγον ἡ ἡσυχία ἐν τῇ ἀνατολῇ, ἐν ᾗ ὁ Τσάρος, εἰς ἐνδειξιν ἰδιαιτέρας εὐαρεσκείας διὰ τὴν τροπὴν, ἣν ἔλαβε τὸ ζήτημα, ἀπένειμε τῷ ἐν Παρισίοις πρεσβευτῇ, κατ' Αὐγούστον τοῦ 1826, τὸν τίτλον τοῦ κόμητος τῆς Αὐτοκρατορίας.

Τὸ ζήτημα τοῦ πρωτοκόλλου ἐτακτοποιήθη κατ' εὐχὴν. Ἡ δὲ Γαλλικὴ Κυβέρνησις, πλειοδοτοῦσα, δὲν περιορίσθη μόνον νὰ προτείνῃ τὴν μετατροπὴν τοῦ πρωτοκόλλου εἰς συνθήκην, ἐξ οὗ ὄρου ἐξήρτα τὴν ἔγκρισιν, τὴν ὅποian θὰ παρεῖχε, διὰ ν' ἀντισταθμίσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν τρωθείσαν ἀξιοπρέπειάν της διὰ τὴν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πρωτοκόλλου, ἀλλὰ συνέταξε καὶ τὸ σχέδιον τῆς συνθήκης. Ἡ συνθήκη ὑπεγράφη τῇ 24 Ἰουνίου/6 Ἰουλίου 1827 ἐν Λονδίνῳ, ἀλλ' ὀλίγον τι πρὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς πράξεως ταύτης ὁ Villèle ἐπρότεινεν εἰς τὸν Pozzo νὰ συνταχθῇ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ καὶ εἰδικόν τι πρωτόκολλον, τὸ ὅποion θὰ ἐξησφάλιζε τὴν ἀκεραιότητα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Ὁν Pozzo δὲν διέφυγεν τῇ ὑστεροβουλίᾳ τῆς προτάσεως· ἠρνήθη κατηγορηματικῶς νὰ δεχθῇ τὰς γαλλικὰς προτάσεις καὶ κατέδειξε τὴν βλάβην, ἣτις θὰ προέκυπτεν ἐξ αὐτῆς ὡς καὶ τὸ ἀκαιρον ἐν γένει τοιοῦτου πρωτοκόλλου, δεδομένου, ὅτι πράξις παρεμφερῆς θὰ συνετέλει τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ ἐμμελῆ ἀκλόνητος ἡ Πύλη ἐν τῇ ἰσχυρογνωμοσύνῃ της. Ὁ Villèle κατενόησε καὶ αὐτός, ὅτι ἡ πρότασίς του ἦτο ἀπραγμα-

τοποίητος και έσπευσε να παραιτηθῆ ταύτης. Έν τούτοις, τόσον ἡ πρότασις αὐτή, ὅσον και ἡ ἐκ μέρους τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως μονομερῆς ἀνακοίνωσις, παρά τὰ προαποφασισθέντα, τῆς λονδινίου συνθήκης εἰς τὰ Ἀνακτοβούλια τῆς Βιέννης και τοῦ Βερολίνου δυσηρέστησε τὸν Ἰσάρον, ὅστις ἠγανάκτησε κυριολεκτικῶς, ὅταν μετὰ ταῦτα ἔμαθε τὰς κατὰ τῆς συνθήκης ραδιοῦργίας τοῦ ἐν τῷ Ἀνακτοβουλίῳ τοῦ Ἀγ. Ἰακώβου Πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας πρίγκιπος Polignac, και διέταξε τὸν Pozzo νὰ ἐρωτήσῃ τὸν κόμητα Villèle, ἀν ὁ πρίγκιψ ἐνήργει ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἢ συνεπείᾳ ὁδηγιῶν τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως, διότι ἡ διαγωγή του προυκάλει δυσφορίαν εἰς τοὺς ἐν Πετροπόλει, ἐπειδὴ ἐφαίνετο, ὅτι προσεπάθει νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ὑπογραφήν τῆς λονδινίου συνθήκης. Ὁ Polignac θὰ ἐνήργει κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον σύμφωνα πρὸς τὰς ὁδηγίας του, διότι ἄλλως τε «ἡ γλῶσσα, τὴν ὅποιαν μετεχειρίζετο ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις πρὸς τὰς Αὐλὰς τῆς Βιέννης και τοῦ Βερολίνου εἶναι τοιαύτη, ὥστε θὰ συνεπέβαινε κανεὶς, ὅτι μετ' ἀποστροφῆς θὰ ἐξετέλει τὰς ὑποχρεώσεις τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου». Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ ἐνεργεῖν δύναται νὰ συνεπιφέρῃ «ἀξιοθρηνήτους συνεπείας» ἐν τῷ μέλλοντι και διατελεῖ ἐν προφανεῖ ἀντιφάσει πρὸς τὰς προηγουμένως δοθείσας ὑποσχέσεις. «Διὰ νὰ προλαμβάνετε τοῦ λοιποῦ τὰς ἀντιφάσεις ταύτας μεταξὺ τῶν ἔργων και τῶν λόγων, ἔγραψεν ὁ κόμης Nesselrode ἀπὸ 20 Ἰουλίου / 1 Αὐγούστου 1827 πρὸς τὸν Pozzo, ὁ Αὐτοκράτωρ σᾶς ἐπιφορτίζει νὰ καταβάλλετε τὰς πλέον ἐπιμόνους προσπάθειάς σας». «Δὲν ἔχομεν ἀνάγκην, ἐξακολουθεῖ ὁ κόμης, νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν πολιτικὴν τῆς Γαλλίας ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ. Ὁμοιάζει αὐτὴ πρὸς τὴν πολιτικὴν Αὐλῆς τρομαγμένης ἐκ τῶν ἀποφάσεων, τὰς ὅποιας λαμβάνει, ἀβεβαίου ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν, τὸν ὅποιον ἐπιδιώκει, και προσπαθοῦσης νὰ μεταδώσῃ εἰς τοὺς τρίτους τοὺς φόβους και τὰς ὑποψίας, αἵτινες ἐμποδίζουν αὐτὴν νὰ προχωρήσῃ ἢ ἰδίᾳ μὲ σταθερὸν τὸ βῆμα πρὸς τὸ στάδιον τοῦ καλοῦ και τῆς τιμῆς. Μὲ τοιοῦτον πνεῦμα και τοιαύτην ἔλλειψιν συστήματος, ἡ μεγάλη ἐπιχείρησις, εἰς τὴν ὅποιαν θ' ἀπεκδυθῶμεν μετ' ὀλίγον, ἀντὶ νὰ εὔρῃ ἐν τῷ γαλλικῷ Ἀνακτοβουλίῳ ὠφέλιμον συμβοηθόν, δὲν θὰ εὔρισκεν ἢ ἑταῖρον ἀνευ

τόλμης». Ὁ Pozzo προσκαλεῖται νὰ ἐξηγήσῃ τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης στάσεως τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς, ἣτις προκαλεῖ «τὴν δικαιολογημένην δυσαρέσκειαν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως», και νὰ εἴπῃ πρὸς τε τὸν Villèle και τὸν Damas «ὄλην τὴν ἀλήθειαν», χωρὶς ν' ἀποκρύψῃ «τὴν δικαίαν δυσαρέσκειαν τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος».

Ὁ Pozzo ἐπέτυχε πᾶν ὅ,τι ἐνδιελάμβανον αἱ ὁδηγίαι του αὐταί. Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἔδωκε διαταγὰς εἰς τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀντιπροσώπους τῆς νὰ ὑποστηρίξωσι τὰ ἐνεργητικὰ κατὰ τῆς Πύλης μέτρα τῆς Ῥωσίας και ἐν γένει προσεπάθει νὰ ἄρῃ τὰς ἀφορμὰς τῶν ὑποβληθέντων Ῥωσικῶν παραπόνων. Ὡς πρὸς δὲ τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης τακτικῆς τῆς Κυβερνήσεως Καρόλου τοῦ 1', ταῦτα εἰς τὰς πολυαριθμοὺς ἐκθέσεις τοῦ Pozzo ἀποδίδονται εἰς τὴν ἔκρυθμον ἐσωτερικὴν κατάστασιν, τῆς ὅποιας τὰ χρώματα καθίστανται ζοφερώτερα ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ.

Ὀλίγον μετὰ ταῦτα, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1827, ὁ Pozzo ἔοχε μακρὰν συνέντευξιν μετὰ τοῦ Βασιλέως Καρόλου, ὅστις δὲν ἔπαυε κατ' αὐτὴν διατρανῶν τὰς πρὸς τὴν Ῥωσίαν ἐλλικρινεὶς του διαθέσεις. «Γνωρίζω, εἶπε πρὸς τὸν Πρεσβευτὴν, καθ' ὃ σημειοῖ οὗτος ἐν τῇ ἀπὸ 1/13 Ὀκτωβρίου 1827 ἐκθέσει του, ὄλην τὴν πολιτικὴν σημασίαν, τὴν ὅποιαν θὰ ἔχωσι σχέσεις στεναὶ μεταξὺ Γαλλίας και Ῥωσίας και διὰ τοῦτο θὰ καλλιεργήσω ταύτας μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἐπιμελείας. Ἀφ' ἧς αἱ παραχαί τῆς Ἑλλάδος παρετείνοντο και ἐλάμβανον σοβαρὸν χαρακτῆρα, ἡ γνώμη μου ἦτο, ὅτι ἔπρεπε δι' ἐπεμβάσεως νὰ τεθῆ εἰς αὐτὰς ἐν τέρμα. Γνωρίζετε τοὺς δισταγμούς, οἵτινες διήρκεσαν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη· οὔτε ὁ προκάτοχός μου, οὔτε ἐγὼ παρημποδισαμέν ποτε τὴν πορείαν, τὴν ὅποιαν ἠθέλησαν οἱ ἄλλοι ν' ἀκολουθήσωσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου. Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Νικολάου α' εἰς τὸν Ὄρόνον και κατὰ τὸ πρωτόκολλον τῆς 23 Μαρτίου 1826, μακρὰν τοῦ ν' ἀπομακρυνθῶ τῆς πορείας ταύτης, παρεπονέθην μόνον ἐν μέρει, διότι δὲν ἔλαβον μέρος κατὰ τὴν σύνταξιν, αὐτοῦ. Ἐκτοτε ἐγὼ ἀπήτησα τὴν μετατροπὴν του εἰς συνθήκην, και τώρα θὰ ἐπιφυλαχθῶ νὰ ἐπιδείξω ὀλιγώτερον ζῆλον διὰ τὸ ζήτημα, διὰ τὸ ὅποιον εἴμεθα ὄλοι ὑποχρεωμένοι

και τὸ ὅποσον ἀνελάθομεν ἐνώπιον ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου;» Ὁ Βασιλεὺς τῆς Γαλλίας συγκατετέθη εἰς τὴν προσφυγὴν βιαίων κατὰ τῆς Πύλης μέτρων, ἂν ἤρνεϊτο αὕτη νὰ ἐκτελέσῃ τὰς διατάξεις τῆς λονδίνου συνθήκης. Ἐξεφράσθη εὐμενῶς περὶ ἀποκλεισμοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ δὲν ἔστερξε νὰ παράσχη εἰς τὸν ἐκλεχθέντα ὡς Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος Ἰω. Καποδίστριαν χρηματικὸν τι βοήθημα, οὕτινος οὗτος θὰ εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην διὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας ὑψηλῆς θέσεως, εἰς ἣν ἐκλήθη, διότι ἐθεώρει τὸ τοιοῦτον ὡς παραβίασιν τῆς οὐδετερότητος, ἐν ᾗ τοιαύτην παραβίασιν δὲν ἔδλεπεν οὔτε ἐν τῷ ἀποκλεισμῷ και τῷ βομβαρδισμῷ μάλιστα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὔτε ἐν ἄλλῃ τινὶ βιαίῳ κατὰ τῆς ἐπιμενούσης Πύλης μέτρῳ.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, παρὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως νὰ μετάσχη εἰς τὸν βομβαρδισμόν τῆς τουρκικῆς πρωτεύουσας και ν' ἀποστείλῃ μάλιστα στρατεύματα εἰς Πελοπόννησον διὰ νὰ ἐξώσωσιν ἐκεῖθεν τὸν στρατὸν τοῦ Ἰμβραήμ Πασσᾶ, ἣ εἰδῆσις τῆς ναυμαχίας τοῦ Νεοκάστρου συνεκίνησε βαθύτατα και κατετάραξε τοὺς Γάλλους Ὑπουργούς. Οὔτε ὁ κόμης Villèle οὔτε ὁ βαρῶνος Darnas ἀπέκρυψαν τὴν δυσάρεστον ἐντύπωσιν των διὰ τὸ γεγονός τοῦτο τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1827 και ἐξέφρασαν χωρὶς περιστροφᾶς τοὺς φόβους των, μήπως ἡ Ῥωσία προυχώρησε πάρα πολὺ εἰς τὰς εὐμενεῖς τῆς διαθέσεις πρὸς τὴν Ἑλλάδα, και προκαλέσῃ διὰ τοιαύτης πολιτικῆς πόλεμον ἐκ μέρους τῆς Πύλης. Εἶναι περιεργοὶ αἱ ἐξηγήσεις μεταξὺ Villèle και Pozzo.

Villèle.— Τί φρονεῖτε περὶ τῆς ναυμαχίας τοῦ Νεοκάστρου;

Pozzo.— Ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει θὰ ἐθεώρουν τὸ συμβᾶν τοῦτο ὡς ἀναπόφευκτόν· οἱ ναύαρχοι ἔπρεπε νὰ ἐνεργήσωσι καθὼς ἐνήργησαν και κατὰ συνέπειαν πρέπει νὰ τύχωσι τῆς ἐπιδοκίμασίας τῶν Κυβερνήσεών των.

Villèle.— Ἀναμφιδόλως. Ἀλλὰ πιστεύετε, ὅτι θὰ ἔχωμεν δριστικῶς πόλεμον κατὰ τῆς Πύλης;

Pozzo.— Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς στάσεως τῆς Δυνάμεως ταύτης· ἂν ὁ Σουλτᾶνος προβῇ εἰς ἐχθροπραξίας πρῶτος αὐτός, θὰ τῷ ἀνταποδώσωμεν τὰ ἴσα· ἂν ἐξακολουθήσῃ μόνον ν' ἀρνή-

ται τὰς προτάσεις τῶν συμμάχων, χωρὶς δι' ἄλλου βιαιότερου διαδήματος νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν δυσἀρέσκειάν του, θ' ἀποκλείσωμεν τὴν πρωτεύουσάν του και θὰ πιέσωμεν οὕτως αὐτὸν μέχρις ὅτου εὐρεθῇ ἐν τῇ ἀνάγκῃ ν' ἀνακρούσῃ πρῦμναν.

Villèle.— Πράγματι τοιαύτην τακτικὴν ἀπαιτεῖ ἡ συνθήκη και εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκπληρωθῶσιν αἱ διατάξεις αὐτῆς.

Συγκατετέθη οὕτως ὁ κόμης Villèle εἰς τὴν προσφυγὴν εἰς βλαία μέτρα, ὁ δὲ Pozzo ἠδύνατο, ἱκανοποιημένος προφανῶς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐνεργειῶν του, νὰ πληροφορήσῃ τὴν Αὐλὴν του, ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπολογίξῃ ἐπὶ τὴν συνδρομὴν τῆς Γαλλίας εἰς πάντα τὰ μέτρα, τὰ ὅποια θὰ ἐσκόπουν νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν περαιτέρω αἱματοχυσίαν ἐν τῇ ἀνατολῇ. Ἀλλ' αἱ ἡμέραι τῆς Κυβερνήσεως Villèle ἦσαν πλέον ὀλίγισται και, τῆς 4 Ἰανουαρίου 1828, παραιτηθείσης ταύτης, ἀνετέθη εἰς τὸν κόμητα de Chabrol ἡ ἐντολὴ νὰ σχηματίσῃ τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας, ἐν ἣ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργείου ἀνέλαβεν ὁ de La Ferronnays, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς.

Πλήρης συμφωνία δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ μεταξὺ τοῦ Pozzo και τοῦ νέου ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ. Ἰὸν ἐπελθόντα δὲ πρὸς τούτοις Μάρτιον τοῦ 1828 ὁ Πρεσβευτῆς τῆς Ῥωσίας ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Νικολάου μετὰ τῆς ἐντολῆς νὰ παραδώσῃ αὐτὴν ἰδιοχείρως εἰς τὸν Βασιλέα Κάρολον. Ἐπεφορτίσθη ὡσαύτως νὰ καταπολεμήσῃ τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργοῦ τῆς Ἀγγλίας λόρδου Dudley, ὅστις ἐπέζητει νὰ ματαιώσῃ μέτρα ἀμύνης ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν Ἑλλήνων, πρὸς τούτοις νὰ καταδειξῇ ὁ Pozzo τὴν ματαιότητα τῶν ἐκάστοτε ἐκ μέρους τῆς Πύλης διδομένων ὑποσχέσεων και ἐν τέλει νὰ θέσῃ εἰς τὸν Βασιλέα τὸ ἐρώτημα, τί ἐσκόπει νὰ πράξῃ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἡ Ἀγγλία διεμαρτύρετο κατὰ τῶν μέτρων τὰ ὅποια τυχὸν θὰ ἐλάμβανεν ὁ Ἰσάρος κατὰ τῆς Τουρκίας. Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐξηκολούθει ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ νὰ λαμβάνῃ μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης τοῦ Λονδίνου; Ἐν τέλει, ποῖα θὰ ἦτο ἡ στάσις τῆς Γαλλίας, ἂν ἡ Ἀγγλία ἐκήρυττε τὸν πόλεμον ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων κατὰ τῆς Ῥωσίας και ἡ Αὐστρία ἀντεπεξῆρχετο ὡσαύτως

κατ' αὐτῆς; Αἱ ἀπαντήσεις, αἵτινες θὰ ἐδίδοντο εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα, θὰ εἶχον μεγάλην σπουδαιότητα διὰ τὴν Ῥωσίαν, ἥτις εὕρισκετο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς τὰς παραμονὰς ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Νικόλαος ὑπεσχέθη ῥητῶς νὰ μὴ ὑπεκκινήσῃ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὸ ζήτημα τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀλλὰ κανεὶς δὲν θὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ προίδῃ μετὰ ποίων συνεπειῶν θὰ ἔληγε πάλιν μεταξὺ Πολιτείας, ἥς ἡ δύναμις ἀνεγνωρίζετο παρ' ὀλοκλήρου τῆς Εὐρώπης, καὶ Πολιτείας, ἥς αἱ ἡμέραι ἦσαν μεμετρημέναι.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

ΔΗΜ. Ι. Δ. ΔΡΟΣΟΣ

Τὸ κάτωθι ἄρθρον ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐλβετικὴν ἐφημερίδα «Journal de Genève» ἀνωμόμως, ἀλλὰ προφανῶς ἐγράφη ὑπὸ τῆς Κυρίας Λουίζης Ο. Ριανκούρ.
Σ. τ. Δ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ

Ὁ ἀγαθὸς τὴν καρδίαν ἀνὴρ, ὁ χαρῆς καὶ βαθὺς συγγραφεύς, ὁ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ἔργον τοῦ φιλόανθρωπος, ὁ πρὸ μικροῦ θανὼν ἐν Ἀθήναις εἶναι ἀξίος μνείας εὐρυτέρας τῆς συνήθους ἀπλῆς ἀναγγελίας τῆς τελευτῆς του. Ὁ Δημήτριος Βικέλας θὰ θρηνηθῇ καὶ θὰ ἐξυμνηθῇ ἐν τῇ πατρίδι του· ἀλλὰ τὰ συγγράμματά του εἶχον ἤδη ὑπερβῆ τὰ λίαν στενὰ ὄρια τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος καὶ αὐτὰ προσέτι τὰ τῆς εὐρείας Αὐτοκρατορίας, ἥτις λαλεῖ καὶ σκέπτεται ἑλληνιστὶ παρασκευάζουσα τὴν πλήρη αὐτῆς ἀνάστασιν.

Τὸ ὕφος του εἶχε γόητρον ἀπαράμιλλον. Αἱ τραγικαὶ καὶ ὑπέροχοι σκηναὶ τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος ἀναζῶσιν ὑπὸ τὸν ἀπλοῦν καὶ συγκινητικὸν τύπον τῶν οἰκογενειακῶν ἀναμνήσεων εἰς τὸ μικρὸν αὐτοῦ ἀριστούργημα τὸ ἐπιγραφόμενον Λουκῆς Λάρας, μεταφρασθὲν δὲ εἰς πάσας τὰς γλώσσας τοῦ πολιτισμένου κόσμου. Ἡ παροῦσα τῆς Ἑλλάδος ὑπαρξίς, ἡ λεληθυῖα ἐν αὐτῇ δύναμις τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τοῦ θάρρους, μετὰ τῆς αὐτῆς ἀφελείας περιγράφονται καὶ τὰ ἐπίσης μεταφρασθέντα διηγήματά του. Ἡ μόνη ἐν αὐτοῖς ἀπαντῶσα πολεμικὴ σκηνή, ἡ ὠραιότερα πασῶν ἴσως, φέρει τὸν πεζὸν τίτλον: Διὰ τί ἔμεινε δικηγόρος. Οὐδὲν τὸ ἐπικὸν ἔχει τὸ ὕφος του, ἀσθενῶς δ' ἀπηχεῖ ἐν τῇ ἀφηγήσει του ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων· διαφαίνεται μόνις ἐν αὐτῇ ἐν μακρὸν τουφέκιον, ἀλλὰ διὰ ν' ἀποτεθῇ ἀμέσως καὶ μὲ τόσην ἀπλότητα, ὥστε νὰ μὴ ἐννοῆται ὁ λόγος. Ὑποπτεύει ὁ ἀναγνώστης, ὅτι πρόκειται περὶ ὀλιγοψυχίας... ἀλλὰ μόνις εἰς τὴν τελευταίαν γραμμὴν μετὰ σπασμοῦ συγκινήσεως, προσκρούων οἶονεὶ ἐπὶ ξυλίνης τινὸς κνήμης, μανθάνει «διὰ τί ἔμεινε δικηγόρος» ὁ ἠκρωτηριασμένος ἦρως.

“Ἦρως ὡσαύτως εἶναι καὶ ὁ διασκεδαστικὸς ἐκείνος χονδράνθρωπος, ὁ σχεδὸν γελοῖος ἐκ πρώτης ὄψεως, ὁ Πλατέας, ὅστις διαδραματίζει τὸ κυριώτατον πρόσωπον εἰς τὸ ἐπίχαρι διήγημα τὸ ἐπιγραφόμενον *Ἡ ἄσχημος ἀδελφή*. “Ἦρως καὶ ὁ νεώτατος τοῦ χωρίου ἐφημέριος, ὁ Παπανάρχισσος, ὅστις ἐν ἀρχῇ προκαλεῖ τὸν οἶκτον διὰ τῆς λυπηρᾶς καὶ τόσον ἀδόξου παθήσεώς του, τοῦ φόβου... Μὲ ὄλον τὸν τρόμον καὶ μὲ ὄλην τὴν αἰσχύνην του διὰ τοὺς ἐλεεινοὺς του φόβους, ἰδοὺ αὐτὸς ἐν τούτοις ἐπιβαίνων τοῦ ὄναρτου του, ὀδεύων διὰ λόφων φαλακρῶν ὑπὸ τὸν φλογερὸν τοῦ Αὐγούστου ἥλιον, ὅπως ἀντιμετωπίσῃ κίνδυνον εἰδεχθέστερον τοῦ ἐκ τῶν ἐχθρικῶν σφαιρῶν... Ὅφειλε νὰ τὸ πράξῃ, διότι εἶναι τὸ καθήκον του τὸν ἐκάλεσαν καὶ τὸν ἀναμένουν... Ἀλλὰ δὲν θὰ δυνηθῇ, ὄχι, ποτέ, νὰ περιποιηθῇ ἕνα ψυχορραγοῦντα, νὰ παραστή εἰς τοὺς ἐπιθανατίους σπασμούς του... Δὲν ἔχει, φεῦ, τὸ θάρρος! Ἐν τούτοις εἰς τὴν τελευταίαν σελίδα φαίνεται γονυπετῆς παρὰ τὸν φρικτῶδη νεκρὸν, τὸν λεπτὸν τοῦ ὄρους, ὃν ἕκαστος ἀπέφευγε νὰ πλησιάσῃ, καὶ ἐν ἐσχάτῃ ὀρμῇ εὐσπλαγχνίας σκεπάζων τὴν φρικτὴν τοῦ οἴκτου πτώματος. Ἐξέτεινεν ἐπ’ αὐτοῦ τὸ ράσον του καὶ τὸν ἐκάλυψεν, ἀφοῦ τὸν παρεμύθησε κατὰ τὴν σκληρὰν του ἀγωνίαν.

Αἱ εἰκόνας αὗται αἱ ἀνακύπτουσαι ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἐνὸς Ἑλλήνου ὑπενθυμίζουσι φάσιν ἡκιστα παρατηρηθεῖσαν, εἰ καὶ λίαν χαρακτηριστικὴν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἐν πάσῃ ἐποχῇ. Ὁ ἐσκεμμένος ἡρωϊσμός, ὁ αἰσθανόμενος πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην ἀπέχθειαν ἐξανισταμένην πρὸ τῆς θυσίας καὶ τοῦ θανάτου, καὶ ὅμως στέργων αὐτὰ χάριν τοῦ Θεοῦ ἢ χάριν τῆς πατρίδος, δὲν εἶναι ἐπινόησις τοῦ διηγήματος τοῦ Βικέλα· εἶναι ἡ ἀληθὴς ἱστορία τρισχιλίων ἐτῶν. Τοιαύτη ἦτο ἡ Ἰφιγένεια τῶν Ὀμηρικῶν Χρόνων, ὅταν περιέγραψεν ἡμῖν ὁ Εὐριπίδης. Τοιοῦτοι ἦσαν κατὰ τὰς ἡμέρας μας τινὲς τῶν λαμπρῶν ἐκείνων ἀξιωματικῶν, ὅσοι καίπερ ἀπολαύοντες πάσης ἐν τῷ βίῳ εὐημερίας, ἀπήλθον μεμονωμένως καὶ κρυφίως εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἀνευ μαχίμου μένους, μὲ τὰ ὄμματα προσηλωμένα ἐπὶ τῆς νεαρᾶς τῶν οἰκογενείας, γινώσκοντες καὶ αἰσθανόμενοι πᾶν ὅτι ἔμελλον νὰ θυσιάσωσι «ἵνα μὴ τὰ τέκνα τῶν ἄλλων μείνωσιν ὀρφανὰ».

Ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη μορφή τοῦ ἑλληνικοῦ θάρρους δὲν ἀντιπροσωπεύει τάχα τὸ κατ’ ἐξοχὴν θάρρος; Δὲν εἶναι τάχα ποιότητος ἀνωτέρας καὶ εὐγενεστέρας τῆς πολεμικῆς ζέσεως, τῆς ἀποκλειστικῆς σωματικῆς, ἣτις ὀρμᾶ ἀπερισκέπτως πρὸς συνάντησιν τοῦ κινδύνου;

Μῦθοι διανοίγοντες τοιοῦτους ὀρίζοντας καὶ φέροντες πρὸς τοιαῦτα ὕψη δὲν δύνανται νὰ κριθῶσιν ὡς ἐπιπόλαιοι. Ἡ ἱστορικὴ ἐργασία τοῦ Βικέλα εἶναι ἥττον διαδεδομένη· καὶ ὅμως αἱ μετριόφρονες σελίδες, ὡς ἔγραψε περὶ τῶν Βυζαντινῶν, ἀπεκάλυψαν ἀληθείας ἀπλῶς γνωστάς, ἔτη πολλὰ πρὸ τῆς ὠθήσεως πρὸς τὰς μελέτας τῆς παρατηρηθείσης ἀνὰ πᾶσαν τὴν σοφὴν Εὐρώπην, πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐπιβλητικῶν μονογραφιῶν, δι’ ὧν ἐπὶ τέλους ἡ γηραιὰ Αὐτοκρατορία ἀπέκτησε τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν ἐν τῇ ἐκτιμῆσει τοῦ κόσμου. Ἡ ἀμερόληπτος μετριοπάθεια, ἡ μὴ ἀποδλέπουσα εἰς τὸν πανηγυρισμὸν τῶν συκοφαντηθέντων προγόνων, καθιστᾶ ἰσχυροτέραν ἔτι τὴν μαρτυρίαν.

Ὁ Βικέλας εἶχεν ἐν ἐλάττωμα· δὲν ἦτο ἱκανὸς νὰ μισῇ. Πολύλακίς τὸν ἠλέγχον ἐπὶ τούτῳ οἱ φίλοι του ἡμεῖς, οἶονεὶ ζηλοτύπως βλέποντες αὐτὸν σπαταλῶντα εἰς ἀναξίους τοὺς θησαυροὺς τῆς ἐπεικοῦς αὐτοῦ καλωσύνης. Πιστεύων πάντοτε εἰς τὸ καλὸν καὶ βλέπων αὐτὸ καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου δὲν ὑπῆρχεν, ἐθειώρει πάντας ὡς φίλους του καὶ ἀπέκτα πράγματι τοιοῦτους ὅπου καὶ ἂν διήρχετο. Κανένα δὲν ἤθελε νὰ καταδικάσῃ. Ἦτο ἱκανὸς νὰ ἐφεύρῃ ἐλαφρυντικὰς περιπτώσεις καὶ δι’ αὐτοὺς τοὺς χειρίστους τῶν κακοποιῶν. Δὲν τὸν παρεκλίνει ὅμως ἡ ἐγωϊστικὴ εὐαισθησία τοῦ ἐνόρκου, ὅστις ἀθιψώνει τὸν φονέα, ἵνα μὴ ταραχθῇ ἡ ἰδική του πέψις· ὁ Βικέλας ἐδικαιολόγει καὶ ἐσυγχώρει ὅτι θὰ ἐφαίνετο εἰς τὸν ἔνορκον δικαστὴν πολὺ χεῖρον ἢ ὁ φόνος τρίτου τινός, τὰς πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον γινομένης προσβολᾶς. Καὶ αὐτὰ προσέτι τὰ τραύματα τῆς φιλολογικῆς του φιλοτιμίας, τὸν ὀξὺν νυγμὸν τῶν ὀποίων ὀλίγοι συγγραφεῖς εἶναι ἱκανοὶ νὰ ὑπομένωσιν ἀταράχως, ὀφίστατο ἀκάκως καὶ μακροθύμως. Αἱ ἐπιθέσεις τῆς φαύλης ἀντιζηλίας καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ ἀγνοία τῶν ἀδιαφόρων περὶ τὰ τόσον ἀβρὰ ἔργα του, ἐξηρέθιζον μὲν ἡμᾶς πάντας τοὺς περὶ αὐτὸν, χωρὶς νὰ ταραττώσι ποσῶς τὴν ἡρεμίαν ἐκείνου. Βραχεῖα βεβαίως θὰ ὀπῆρξεν ἡ δίκη του ἐνώ-

πιον τοῦ ὑπερτάτου δικαστηρίου παρ' ἧ ἰσχύει τὸ ρητόν: «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε...»

Δυστυχῶς ἡ σπανία αὕτη μετριοφροσύνη ἐγένετο αἰτία τοῦ νὰ παύσῃ λίαν προῶρως γράφων αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὅπως δημοσιεύῃ τὰ ἔργα ἄλλων, ἀδίκως κρίνων αὐτὰ ὡς καταλληλότερα τῶν ἰδικῶν τοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταστῇ εὐπρόσιτος εἰς πάντας ἢ μάθησις εἰς χώραν, ἔνθα ἡ ἀνάγκη τοῦ μανθάνειν εἶναι καὶ παρ' αὐτοῖς προσέτι τοῖς ταπεινοῖς χειρῶναξιν ἀξίως ἀισθητῆ ὄσον καὶ ἡ τῆς πείνης ἢ τῆς δίψης.

Ἰὴν γοργὴν εὐόδωσιν τῆς σειρᾶς τῶν «Ὁφελίμων Βιβλίων», ἰδρυθείσης τῇ φροντίδι αὐτοῦ καὶ ἐχούσης διάδοσιν πολλῶν χιλιάδων ἀντιτύπων, ἐθεώρει ἐν ἀγαλλιάσει ὡς πραγματοποιήσιν ὄνειρου καταθέλξαντος αὐτὸν δι' ὅλης τοῦ τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ μάτην θ' ἀνεζήτει τις εἰς αὐτὴν ἔστω καὶ μίαν μόνην γραμμὴν προερχομένην ἐκ τῆς ἰδικῆς του γραφίδος, ἣτις τόσον καλῶς ἐγίνωσκε νὰ πραγματεύεται τὸ θέμα τοῦ θάρρους καὶ τῆς ἀγαθότητος. Ἐν τῶν τομιδίων ἐπιγραφόμενον: «Ὁ Στρατιώτης ἐλήφθη ἐκ ξένης φιλολογίας· ἀλλὰ πόσον εὐγενέστερα μαθήματα στρατιωτικῆς ἀρετῆς θὰ παρείχε τὸ βραχὺ πολεμικὸν στάδιον ἐκείνου, ὅστις «ἔμεινε δικηγόρος»!

Κατέγινεν ἀκολούθως νὰ ἰδρῦσῃ ἄσυλον χάριν τῶν τυφλῶν παιδίων· καὶ ἄλλα δὲ ἰδρύματα ἐκπαιδευτικὰ χρησιμώτατα ἠγείροντο τῇ ἐνεργείᾳ καὶ προστασίᾳ αὐτοῦ. Περὶ αὐτὰ κατέτριβεν ἀποκλειστικῶς τὸν χρόνον καὶ τὴν ψυχὴν, ἡ δὲ γραφὴ του ἔμενεν ἀργή. Μετὰ θυμοῦ σχεδὸν ἐλέγομεν αὐτῷ: «Διατί πράττεις· ὅ,τι καὶ ἄλλοι δύνανται νὰ πράξωσιν, ἐνῶ δύνασαι νὰ δωρήσῃς εἰς τοὺς ἄλλους ἔργα, οἷα ὀλίγοι δύνανται νὰ γράψωσιν;»

Ἐμειδία δ' ἐκείνος τὸ ἀγαθὸν ἐπεικὲς του μειδίμα, χωρὶς καὶ νὰ προσπαθῇ ν' ἀποκρούσῃ τὸν ἔπαινον... Ὡ, πόσον τὸν ἠγαπῶμεν, ἂν καὶ τὸν ἐπεπλήττομεν ἀδιακρόπως! Τίς οἶδε δὲ μήπως εἰς τὴν χώραν τὴν γαλήνιον, ἔνθα ἐσκήνωσεν ἤδη, ἔνθα ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη λάμπουν μὲ αἴγλην καθαρωτέραν ἢ ἡ φιλολογικὴ δόξα, μάθωμεν καὶ ἡμεῖς ποτε ὅτι αὐτὸς εἶχε δίκαιον!

Μετάφρασις Α.

ΤΟ ΗΘΙΚΟΝ ΘΑΡΡΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΕΡΝΕΣΤΟΥ ΛΕΓΟΥΒΕ

Δύναμαι ν' ἀποδείξω διὰ πολλῶν παραδειγμάτων ἐκ τῆς ἱστορίας, ὅτι ἡ γενναιότης εἶναι ἀρετὴ κατὰ μέγα μέρος σύνθετος ἐκ στοιχείων ἀλλοτρίων τῆς ἀνδρείας. Δύναμαι ν' ἀποδείξω, ὅτι ὁ ἡρωϊσμός, τουτέστιν ἡ τόλμη ἢ ἐξωθουμένη μέχρι τοῦ θαυμαστοῦ, δὲν εἶναι πολλάκις ἄλλο τι παρὰ θάρρος ἀσθενὲς ἐγκεντριζόμενον εἰς μέγα αἴσθημα καθήκοντος καὶ ὅτι ἡ λέξις «δειλὸς» δὲν εἶναι συνώνυμος τῆς λέξεως «ἀνανδρος». Δύναμαι ν' ἀναφέρω τὸν μέγαν Ἰυρέννον τρέμοντα σύσσωμον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μάχης καὶ ἀπευθύνοντα πρὸς τὸ ἴδιον σῶμα τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ἀποστροφὴν: «Τρέμεις, παλιοκούφαρο, ἀλλὰ θὰ τρέμῃς περισσότερον, ἔταν ἰδῆς ποῦ θὰ σὲ ὀδηγήσω!» Ἐπίσης δύναμαι νὰ ὑπενθυμίσω καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἑρρίκου Δ', ὅστις ἔμα τῇ πρώτῃ κρότῃ τοῦ τηλεβόλου μετεβάλλετο εἰς πρόσωπον κωμικόν, ὅμοιον τοῦ κατὰ φαντασίαν ἀσθενοῦς τοῦ Μολιέρου καὶ ἐν τῇ γασκωνικῇ αὐτοῦ ἐνθουσιασμῷ ἀνεφώνει: «Ἄ, ἀχρεῖοι Ἴσπανοί, θὰ μοῦ τὸ πληρώσετε!» Ἀλλὰ προτιμῶ νὰ ζητήσω τὰ ἐπιχειρήματά μου εἰς ἔδαφος οὔτε τόσον ὑψηλὸν οὔτε τόσον ἀπομεμακρυσμένον καὶ θὰ φέρω ὡς παράδειγμα μίαν δεκαέτιδα παιδίσκην.

Μὴ ἐκπλαγῆτε, διότι ἐκλέγω ὡς ἡρωίδα μικρὸν κοράσιον. Τὸ πράττω ἐπίτηδες διὰ νὰ καταπολεμήσω πρόληψιν πολὺ παράδοξον, ἀλλὰ καὶ πολὺ κοινήν, κατὰ τὴν ὁποῖαν αἱ γυναῖκες δὲν ἔχουν ἀνάγκην θάρρους. Ἀναγνώσατε ὅλα τὰ παιδαγωγικὰ βιβλία καὶ θὰ εὑρετε πανταχοῦ τὸ θάρρος ἐξυμνούμενον ὡς ἀρετὴν ἀνδρικήν καὶ οὐδέποτε γυναικείαν.

Κοινῶς ὡσαύτως λέγεται, ὅτι εἰς τὰς γυναῖκας ἡ ὀλιγοψυχία εἶναι θέλγητρον ἐπιπρόσθετον καὶ οἶονεὶ σύντροφος τῆς αἰδοῦς. Κατὰ βάθος ἡ τοιαύτη θεωρία συνταυτίζεται μὲ τὸ παλαιὸν

δόγμα τοῦ Μεσαίωνος, ὅτι ἡ γυνὴ ἐθεωρεῖτο ὡς ὄν κατώτερον, ἀνίκανον γὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸ καὶ ἠναγκασμένον γὰ ὀχυρώνεται τρέμον ὑπὸ τὸν προστατευτικὸν βραχίονα τοῦ ἀνδρός. Καίρως γ' ἀπόσχωμεν πλέον τῆς κακεντρεχοῦς αὐτῆς πλάνης καὶ γὰ ἐνάτενίσωμεν μετὰ θάρρους τὴν ἀλήθειαν. Ἴδου δὲ ὅποια εἶναι ἡ ἀλήθεια:

Αἱ γυναῖκες ἔχουν ἀνάγκην περισσοτέρου ἢ ἡμεῖς θάρρους, διότι ὁ βίος δι' αὐτὰς εἶναι τραχύτερος ἢ δι' ἡμᾶς, πλὴν τῶν κινδύνων τοῦ πολέμου, ὅστις ἀποτελεῖ ἐξαιρέσιν ἐν τῷ βίῳ. Ποία τάχα συμφορά, καὶ ποία ὀδύνη καὶ ποῖος κίνδυνος δὲν τὰς ἀπειλεῖ ἐξ ἴσου ὡς ἡμᾶς; Καὶ αὐτῇ ἡ μεγίστη των χαρὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἡ μητρότης, δὲν εἶναι δι' αὐτὰς ἀνώδυνος, διότι ἐπιφέρει μόχθους, ἐνλίτε δὲ καὶ τὸν θάνατον.

Διατί λοιπὸν ἀφοῦ πρόκειται γὰ παλαίσουν κατὰ τόσων δεινῶν δὲν τὰς ἐξοπλίζομεν γ' ἀντέχουν οὐδὲ κατὰ τοῦ ἐλαχίστου; Διατί δὲν συνηθίζομεν τὰς θυγατέρας μας γὰ θεωροῦν ἀσχύνην τὴν δειλίαν, ὅπως πράττομεν διὰ τοὺς υἱοὺς μας; Διατί εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς αὐτὰς γὰ θρηνοῦν μόνον καὶ γὰ κραυγάζουν ἀπέναντι τοῦ κινδύνου; Μήπως ἐὰν ἡ πυρκαϊὰ ἐκραγῇ εἰς τὸν οἶκόν μας, ἢ ἐὰν ἐπιδημία μαστίξῃ τὴν πόλιν μας, ἢ ἐὰν ἐχθρικὴ εἰσβολὴ λεηλατῇ τὴν χώραν μας, ἢ πλήμμυρα φθειρῇ τὴν ἐπαρχίαν μας, αἱ θυγατέρες μας, αἱ σύζυγοι, αἱ μητέρες, αἱ ἀδελφαὶ δὲν εἶναι ὄματα τοῦ κακοῦ ὅσον καὶ ἡμεῖς; Μήπως καὶ αὐταὶ δὲν εἶναι ὑποχρεωμένοι καθ' ἑκάστην γὰ ὑπερασπίζουν τὸν ἑνα ἢ γὰ προστατεύουν τὸν ἄλλον; Μήπως ἡ ζωὴ δὲν φωνάζει εἰς αὐτὰς κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ὅπως καὶ εἰς ἡμᾶς: Ὑπομένετε καὶ ἀντέχετε! Ἄς ἐπιβάλωμεν λοιπὸν καὶ εἰς αὐτὰς τὰ τραχέα μαθήματα τοῦ θάρρους, ἀφοῦ ἡ μοῖρα δὲν τὰς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῶν ὀδυνηρῶν μαθημάτων τῆς λύπης.

Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθω εἰς τὸ κοράσιον, τὸ ὅποιον εἶδα σχεδὸν γεννώμενον καὶ αὐξάνον καὶ τοῦ ὁποίου οἱ γονεῖς συγκαταριθμοῦνται μετὰ τῶν ἀρίστων φίλων μου.

Τὸ ταλαίπωρον κοράσιον δὲν εἶχε προικισθῆ ἐκ φύσεως μὲ χαρακτηριστὴν ἠρωϊκόν.

Ἡ θεὰ τοῦ αἵματος καὶ μάλιστα τοῦ ἰδικοῦ τῆς τὴν ἔκαμνε γὰ ὠχρίᾳ, ὁσάκις δ' ἐπρόκειτο περὶ ἐγχειρήσεως ὀπωσοῦν ἀλγεινῆς, ἐμελλε δὲ γὰ ἐμφανισθῆ τὸ μέγα φόβητρον τῶν παιδίων, τὸ φοβερὸν ὑποκείμενον—εἰς τὸ ὅποιον ἡ φαντασία των βλέπει τὴν προσωποποίησιν τοῦ βασανιστοῦ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων—ὁ ὀδοντοίατρος, τὸ ὄνομά του καὶ μόνον ἔκαμνε τὸ κοράσιον γὰ τρέμη. Ἐν τούτοις μίαν τῶν ἡμερῶν ἐδέησε γὰ καταφύγουν εἰς αὐτόν. Εἶδα τὴν μητέρα καὶ τὴν κόρην ἐξελθούσας χάριν τῆς ὀδυνηρᾶς ἐγχειρήσεως, διὰ τῆς ὁποίας ἐμελλον γ' ἀφαιρεθοῦν δύο τραπεζίται πάσχοντες. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ὅμως ἀμφότεραι ἐπέστρεψαν μὲ τὸ πρόσωπον τεταραγμένον καὶ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρυθροὺς, ἐνῶ οἱ δύο ὀδόντες ἀντὶ γὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ θυλάκιον τῆς μικρᾶς, εὐρίσκοντο φεῦ, ἀκόμη εἰς τὸ στόμα τῆς!

Ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ βασανιστηρίου ὀργάνου ἡ κόρην ὠλιγοψύχησεν, ἐφώναζεν, ὠλόλυζεν, ἐπάλαιεν ἀπεγνωσμένως, ἐδραπέτευεν εἰς ὅλας τὰς γωνίας τῆς αἰθούσης, ἡ δὲ μήτηρ μετὰ τὴν ἐπάνοδόν τῆς ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἠσθάνετο τὸ θάρρος γὰ καθυποδάλλῃ τὴν θυγατέρα τῆς ἐκ νέου εἰς τοιοῦτο μαρτύριον.

Τί γὰ γίνῃ;

Ἐσιώπησα κατηφῆς, ἀλλὰ σκεφθεὶς ἔλαβα μετὰ τινὰς στιγμὰς τὴν ἀπόφασίν μου. Εἶχα πολλάκις παρατηρήσῃ εἰς τὴν κόρην δύο πολὺ καταφανεῖς ιδιότητας· ἦτο πολὺ φιλόστοργος καὶ πολὺ εὐσεβής. Ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ στοργὴ εἶναι θυγατέρες ἀδελφοὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ψυχικῆς διαθέσεως. Τὸ εἶναι τινα εὐσεβῆ σημαίνει ἀγαπᾶν τὰ ἐπουράνια. Ἄλλ' ἂν αἱ θρησκευτικαὶ ἔξεις εἶναι κοιναὶ εἰς τὰ παιδιά, ἡ εὐσέβεια αὐτῇ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἐν ὄλῃ τῇ σημασία τῆς λέξεως εἶναι σπανιωτάτη κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Τὸ κοράσιον ὅμως, περὶ οὗ ὁ λόγος, ἦτο πράγματι πεπροικισμένον δι' αὐτῆς. Ἦτο συγκινητικὸν τὸ θέαμα, ὅτε πρὶν κατακλιθῆ, ἐγονυπέτει ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῶν τῆς μητρός τῆς καὶ συνενοῦσα τὰς μικρὰς χεῖρας ἀπήγγελλε τὴν προσευχὴν τῆς. Ἐλαμπε τότε περὶ τὸ μέτωπόν τῆς, εἰς τὸ βλέμμα τῆς, εἰς τὰ ὄμματα τῆς τὰνυψωμένα λάμψις τις οἶονε ὑπερκόσμιος. Ἐτι δὲ ἐρασμιωτέρα ἦτο ἡ χάρις τῆς, ὅτε μετὰ τὸ πέρασ τῆς προσευχῆς συνεσπείρωνε τὸ σωματίον τῆς, ὅπερ διεφαίνετο εὐσαρκον καὶ στοργγύλον ὑπὸ τὸ λεπτὸν ὑποκάμισον εἰς τὴν

ιδίαν καθέδραν, ἐφ' ἧς ἐκάθητο ἡ μήτηρ της. Καὶ ἐρρίπτετο εἰς τὰς ἀγκάλας της μὲ χίλια ἐπαινελημμένα φιλήματα, μὲ χιλίας θωπείας, μὲ χιλίας τρυφερὰς προσπαθείας, ὅπως συνθλίβεται ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον εἰς τοὺς προσφιλεῖς ἐκείνους κόλπους.

Ἡ στενὴ ἔνωσις τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τῆς θείας ἀγάπης εἰς τὴν παιδικὴν ἐκείνην μοῦ εἶχε προξενήσῃ ἐντύπωσιν. Ἐπὶ τῶν δύο δὲ αὐτῶν σημείων ἐστηρίχθη διὰ ν' ἀνυψώσω καὶ συγκρατήσω τὸ κλονούμενον αὐτῆς θάρρος. Μετὰ τὴν οἰκτρὰν ἐπιστροφὴν της ἦτο κατησχυμμένη. Ἐπὶ τὴν ἀφῆκα δλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ ὑποστῇ τὴν σύγχυσίν της χωρὶς νὰ τῆς εἴπω λέξιν. Ἐπὶ τὴν ἐσπέραν μόνον, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπρόκειτο νὰ κατακλιθῇ, τὴν ἔσυρα κατὰ μέρος καὶ εἶπα :

— Πολὺ κακὴν ἡμέραν θὰ ἐπέρασες σήμερον, ἀλήθεια;

— ὦ, ναί! ἐψιθύρισε.

— Θὰ ἐδοκίμασες πολλὴν ἐντροπήν; . . .

— ὦ, ναί! ἀπήντησε σιγότερα.

— Σὺ, ποῦ ἀγαπᾷς τόσο τὴν μητέρα σου, θὰ δυσηρεστήθης βέβαια, διότι τὴν ἔκαμες νὰ λυπηθῇ τόσο πολύ.

— ὦ, ναί!

Καὶ οἱ λόγοι της ἔτρεμαν εἰς τὰ χεῖλη της.

— Λοιπὸν, ἐπανελάβα ἐντόνως καὶ ἀνυψῶν τὸ κῶπτον μέτωπόν της, θέλεις μὲ μίαν λέξιν νὰ διασκεδάσω τὴν λύπην σου καὶ ν' ἀποδιώξω τὰς τύψεις σου;

— ὦ, ναί! ἀνεφώνησε μὲ ἔκρηξιν χαρᾶς.

“Ὅλα δὲ ταῦτα τὰ «ὦ, ναί!» διηρημένον διὰ τῶν διαφόρων τόνων καὶ κάμψεων τῆς φωνῆς τὰ διάφορα αἰσθήματα, δι' ὧν διήλθεν ἡ μικρὰ ἐκείνη ψυχὴ. Ἡ φωνὴ τῶν παιδίων εἶναι μουσικὸν ὄργανον ἀκριβεστάτου τονισμοῦ. Ἐχει λεπτότητας ἐκφραζούσας ὅλας τὰς διαβαθμίσεις τῶν μαλλοῦ ἐνδομύχων αἰσθημάτων καὶ ἐντυπώσεών μας, ὅπως τὰ λεπτεπίλεπτα τῆς φυσικῆς μηχανήματα ἀποδίδουν τὰς μυρίας τῆς ἀτμοσφαιρᾶς μεταβολάς. Ἡ φωνὴ τῶν παιδίων δονεῖται καὶ ἀντηχεῖ μὲ ταχύτητα καὶ μὲ ἀκρίθειαν ἠλεκτρικοῦ σύρματος.

Ἡ ἀγαπητὴ μικρὰ μὲ κατέτρωγε διὰ τοῦ βλέμματός, ἀναμένουσα ἐναγωνίως τὴν ἐξήγησιν τῆς φράσεώς μου.

— Λέγετε λοιπὸν, μοῦ εἶπεν ἐπὶ τέλους ἀνυπομονοῦσα· τί θὰ κάμω;

— Ἐγὼ δὲν θὰ κάμω τίποτε. Σὺ μόνη σου θὰ τὰ κάμῃς ὅλα.

— Ἐγὼ;

— Σὺ ἢ ἴδω θὰ ἔλθῃς μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας, καὶ χωρὶς κανεὶς ἄλλος νὰ σὲ παρακινήσῃ, νὰ μὲ παρακαλέσῃς, — ἀκούεις καλά;

— νὰ μὲ παρακαλέσῃς νὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς τὸν δήμιόν σου.

— Εἰς τὸν ὀδοντοῖατρόν;

— Εἰς τὸν ὀδοντοῖατρόν. Θὰ ὑπάγωμεν μαζὶ, δὲν λέγω μὲ φαιδρότητα, ἀλλὰ καὶ χωρὶς μελαγχολίαν καὶ θὰ ἐπιστρέψῃς εὐχαριστημένη ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, διότι ἐξετέλεσες θυσίαν, ἢ ὅποια ἦτο ἀναγκαῖα. Βλέπω ὅτι ἐκπλήττεσαι πολύ. Μὲ ἀκούεις καὶ δὲν μ' ἐννοεῖς. Συλλογιζέσαι πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ αὐτὸ τὸ θαῦμα. Καὶ ὁμῶς εἶναι ἀπλούστατον. Ὀκτῶ ἡμέραι σοῦ φθάνουν νὰ ζητήσῃς καὶ ν' ἀποκτήσῃς θάρρος.

— Ἀπὸ ποῦ;

— Ἀπὸ κάποιον, ὅστις θὰ σοῦ δώσῃ.

— Μὰ ποῖος εἶναι αὐτός;

— Κάποιος περὶ τοῦ ὁποῖου ὀμιλεῖς συχνά.

— Μὰ λέγετέ μου ποῖος;

— Ποῖος; εἶπα ἐντόνως. Ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον πᾶσα δύναμις ἐναποτίθεται, ὁ Θεός. Ἴδὸν ἐπικαλεῖσαι τὴν ἐσπέραν καὶ τὴν πρωΐαν μὲ τὴν καρδίαν πλήρη πίστεως· τὸ γνωρίζω. Λοιπὸν ἰκέτευσέ τον ἐν ὀνόματι τῆς μητρὸς σου, δεήσου εἰς αὐτὸν μὲ ζέσιν καὶ μὲ πεποίθησιν νὰ σοῦ δώσῃ ὅσον θάρρος σοῦ λείπει.

— Καὶ θὰ μοῦ δώσῃ;

— Τὸ πιστεύω· δοκίμασε.

— Θὰ δοκιμάσω.

Παρήλθαν τρεῖς ἡμέραι χωρὶς ν' ἀπευθύνω πρὸς αὐτὴν τὴν ἐλαχίστην ἐρώτησιν. Δὲν ἤθελα νὰ ταραξῶ τὴν ἐνδομύχον ἐργασίαν τὴν γινομένην ἐντὸς τῆς νεαρᾶς ἐκείνης ψυχῆς, δὲν ἤθελα νὰ παρεντεθῶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπὶ τὴν τετάρτην ἡμέραν εἶδα τὸ κοράσιον νὰ μὲ τριγυρίζῃ.

— Αἶ, λοιπὸν; τὴν ἠρώτησα, πῶς εἴμεθα;

— Μοῦ φαίνεται ὅτι μοῦ ἔρχεται τὸ θάρρος ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀπήντησε σιγά.

Μετὰ ἄλλας τρεῖς ἡμέρας τὴν ἠρώτησα ἐκ νέου.

— Λοιπόν;

— Ἔρχεται! ἔρχεται!...

— Ἐξακολούθησε ἀκόμη.

Μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ἑβδομάδος μ' ἐπλησίασε μὲ βῆμα σταθερόν.

— Ἔτοιμοι εἴμεθα;

— Ναι.

— Πότε θέλεις νὰ ὑπάγωμεν;

— Τώρα ἀμέσως.

— Σοῦ τὸ προεῖπα, ὅτι θὰ μοῦ τὸ ἐζήτεις σὺ ἢ ἰδία.

Ἄνεχωρήσαμεν. Ἐφθάσαμεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φοβεροῦ χειρουργοῦ, ὅστις ἐπὶ τῇ θέα τῆς παιδίσκης δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκρατήσῃ μειδίαμα δυσπιστίας.

— Μὴ μειδιάτε τόσο γρήγορα, εἶπα εἰς αὐτόν· θὰ ἰδῆτε!

Ἐδειξα εἰς τὸ κοράσιον τὸ κάθισμα, αὐτὸ δὲ ὠχρὸν ὀπωσοῦν, ἀλλὰ μὲ ὠχρότητα ὑγιά, μὲ ὠχρότητα ἀνδρικήν, μετέβη ἀποφασιστικῶς καὶ ἐκαθέσθη. Ἦνοιξεν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ στόμα καὶ δὲν ἐξέφερεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην κραυγὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐγχειρήσεως, μολονότι ἦτο αὕτη ἀρκετὰ ὀδυνηρά.

Μετὰ τὸ πέρασ ἐστράφη πρὸς τὸν ὀδοντοῖατρον καὶ εἶπεν:

— Εὐχαριστῶ, κύριε.

Ἐν δάκρυ ἠσθάνθη νὰ ὑγραίνῃ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ὁ ὀδοντοῖατρος ἔμενε κατάπληκτος. Καὶ ἡ μήτηρ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μας!... Ἦν χαρὰ ἦτο ἐκεῖνη!... Μὲ πόσῃν διάχυσιν μοῦ ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας της!

Ἄλλὰ τί εἶχα πράξῃ ἀρά γε;

Δὲν εἶχα βέβαια δημιουργήσῃ εἰς τὴν καρδίαν τῆς κορασίδος δύναμιν μὴ ὑπάρχουσαν ἐν αὐτῇ.

Εἶχα ἀπλῶς ἐγκεντρῖση τὸ ἀσθενές της θάρρος εἰς δύο αἰσθήματα ρωμαλέα· εἶχα δώσῃ εἰς αὐτὴν ἐν μάθημα ἠθικοῦ ἐγκεντρισμοῦ. Λέγω δὲ μάθημα, διότι τὸ πείραμα αὐτῆς θὰ τῆς χρησιμεύσῃ δι' ὅλης τῆς ζωῆς.

Ἄναμφιβόλως πολλάκις ἀκόμη εἰς τὸ μέλλον θὰ αἰσθανθῇ

τὴν καρδίαν της ταρασσομένην ἀπέναντι τοῦ κινδύνου· πολλάκις θὰ ὀλιγοψυχήσῃ ἀπέναντι ὀδύνης τινός. Ἄλλὰ τὴν προκαλῶ νὰ μὴ ἐνθυμηθῇ τότε, ἐὰν δύναται, τὴν νίκην ταύτην, ἣν κατήγαγε καθ' ἑαυτῆς, καὶ νὰ μὴ εὕρῃ ἐν αὐτῇ τὸ μέσον νὰ καταγάγῃ καὶ ἄλλας.

Ἐξ αὐτῆς ἐδιδάχθη, ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωρῇ τὴν προσωρινὴν ἀδυναμίαν ὡς ὀριστικὴν ἤτταν· ἐδιδάχθη, ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ ἔχει τοὺς θριάμβους της· ἐδιδάχθη, ὅτι αἱ ἀρεταὶ εἶναι ἀδελφαὶ καὶ ὅτι συμβαίνει εἰς αὐτάς ὅ,τι καὶ εἰς τὰς ἀληθεῖς ἀδελφὰς εὐ ἡγμένης οἰκογενείας· αἱ ἰσχυρότεραι παρέχουν τὴν ἐπικουρίαν των εἰς τὰς ἀσθενεστέρας· ἐδιδάχθη τέλος, ὅτι ἡ ἀγαθότης δὲν χρησιμεύει μόνον εἰς τὸ νὰ εἴμεθα ἀγαθοί, οὔτε ἡ φιλοστοργία εἰς τὸ νὰ εἴμεθα φιλόστοργοι. Εἰς τὴν ἐκλεκτὴν καρδίαν ὅλα τὰγαθὰ αἰσθήματα ὀφείλουν καὶ δύνανται ν' ἀποτελοῦν σύνδεσμον ἱερὸν, ἐνῶ ἡ ἰσχὺς ἐκάστου καθίσταται ἡ ἰσχὺς ὅλων ὅμοῦ.

Αὗται εἶναι αἱ ψυχολογικαὶ παρατηρήσεις μου. Ἀφηγήθην τὰς μικρὰς διαταράξεις τῆς συνειδήσεως δεκαετίδος κόρης, διότι οὐδὲν ἐξ ὧν περιλαμβάνονται εἰς τὸν κόσμον τοῦ λογισμοῦ εἶναι μικρόν, αἱ ἀναστατώσεις δὲ τῶν μεγάλων οὐρανίων σωμάτων δὲν ἔχουν ἀξίαν μείζονα τῶν ἀφανῶν κινήσεων τῆς μάλλον ταπεινῆς ψυχῆς.

Διότι ὅχι μόνον ἡ ψυχὴ αὕτη εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' εἶναι καὶ ἡ ἀντανάκλασις αὐτοῦ, ἀνήκει δὲ εἰς τὸ ἀπειρον διὰ τῆς ἀθανασίας.

Μετάφρασις Χ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΛΑΣ

Ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ κατὰ τὴν 25 Σεπτεμβρίου ε. ε. συνερχομένου ἐν Λονδίῳ διεθνoῦς Συνεδρίου τῆς Ἠθικῆς Ἀγωγῆς παρεκάλεσε δι' ἐγγράφου τῆς τὸν ἡμέτερον ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ν' ἀποδεχθῆ τὸν τίτλον προστάτου τοῦ Συνεδρίου, τὸν ὁποῖον ἀπεδέχθησαν ἤδη οἱ συνάδελφοί του ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας, τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ρωσίας, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ἰαπωνίας ἠρώτησε δὲ προσέτι, ἂν θὰ ἀντιπροσωπευθῆ εἰς τὸ Συνέδριον καὶ διὰ τίνων. Ὁ κ. Στάης ἀπήντησε διὰ τῆς ἐν Λονδίῳ Ἑλληνικῆς Πρεσβείας δηλῶν, ὅτι εὐχαρίστως ἀποδέχεται τὸν ἀπονεμόμενον αὐτῷ τιμητικὸν τίτλον, καὶ ὅτι, ἐπιθυμῶν ν' ἀντιπροσωπευθῆ καὶ ἡ Ἑλλάς ἐπισήμως εἰς τὸ Συνέδριον, ὀρίζει ἀντιπροσώπους αὐτοῦ. τὸν ἐν Λονδίῳ Πρόξενον τῆς Ἑλλάδος κ. Σταυρίδην καὶ τὸν ἐκεῖ ἀποκατεστημένον λόγιον κ. Α. Βελέη.

Τὸ γενικὸν Πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου εἶναι τὸ ἑξῆς:

Α' Αἱ ἀρχαὶ τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς.
Β' Σκοποί, μέσα καὶ ὅρια τῶν διαφορῶν τύπων τῶν Σχολείων.

Γ' Ἡ διαμόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος διὰ τῆς διδασκαλίας, τῆς ἐπιδράσεως καὶ τῆς τύχης.

Δ' Τὰ προβλήματα τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας.

Ε' Σχέσις τῆς ὀρησκευτικῆς παιδείας πρὸς τὴν ἠθικὴν παιδείαν.

Τ' Συστηματικὴ ἠθικὴ ἀγωγή.

Ζ' Ἡ σχέσις τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν ὑπὸ ἄλλας ἐπόψεις.

Η' Τὰ προβλήματα τῆς ἠθικῆς

ἀγωγῆς ὑπὸ τοὺς διαφοροὺς δρους τῆς ἡλικίας καὶ τῆς τύχης.—Βιολογία καὶ ἠθικὴ παιδείαις.

Εἰδικαὶ διδασκαλῖαι ἠθικῶν παιδευτικῶν μαθημάτων γαλλιστί, ἀγγλιστί καὶ γερμανιστί. Ὡς παράρτημα δὲ τοῦ Σουδᾶν ἐκθεσίς βιβλίων καὶ εἰκόνων.

—Τρία νέα δραματικὰ ἔργα παραστάθησαν κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστου ἐν Ἀθήναις: «Ἡ Φωτεινὴ Σάντρα», ὑπὸ Γ. Ξενοπούλου, «Μαρία ἡ Πενταγυῖτισσα» ὑπὸ Π. Νιρβάνου καὶ «Τὰ τρία φίλια» ὑπὸ Κ. Χρηστομάνου.

—Κατ' αἰτησιν τοῦ κ. Χαροκόπου, ἱδρυτοῦ τῆς παρὰ τὴν Καλλιθέαν Ἑπαγγελματικῆς καὶ Οἰκονομικῆς Σχολῆς, ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας συνεκάλεσεν ἐν τῇ ὑπουργικῇ γραφείῳ ὑπὸ τὴν προσωπικὴν του προσδριαν πενταμελῆ ἐπιτροπείαν. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην ἐξέθεσεν ὁ κ. Χαροκόπος τὰς σκέψεις αὐτοῦ περὶ τῆς ἱδρυθησομένης ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Β. Ἑψηλότητος τῆς Πριγκηπίσσης Σοφίας Σχολῆς καὶ ἐξήτησε τὰς γνώμας τῆς ἐπιτροπείας ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ τῆς λειτουργίας αὐτῆς, καθὼς καὶ τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ προγράμματος, κατὰ τὰ ἄριστα πρότυπα ἀναλόγων σχολῶν τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἑλβετίας, Γερμανίας, Βελγίου, Σουηδίας καὶ Ἀμερικῆς ἐν συναρμογῇ πρὸς τὰ καθ' ἡμᾶς ἠθῆ καὶ τὰς κοινωνικὰς ἡμῶν ἀνάγκας. Ὁ κ. Χαροκόπος παρέδωκεν εἰς τὸν κ. Στάην ὄσα στοιχεῖα εἶχε συγκεντρώσει σχετικά πρὸς τὴν ἱδρυσιν τῆς Σχολῆς, οὗτος δὲ ἀνέλαβε νὰ μελετήσῃ καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα, συσκεπτόμενος δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπείας θὰ ἀνακοινώσῃ προσεχῶς πρὸς τὸν κ. Χαροκόπον τὰ συμπεράσματα.

ΑΓΓΛΙΑ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ δαπάνῃ τοῦ πλουτοῦ βιομηχάνου Mosely εἶχεν ἀποσταλῆ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς πολυμελὴς ἐπιτροπεία, ἀποτελουμένη ἐκ καθηγητῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν ἀνδρῶν, ἵνα ἐρευνήσῃ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰ τῆς ἐκπαίδευσίως καὶ ὑποβάλλῃ δι' ἐκθέσεως τὰ συμπεράσματά της. Σκοπὸς τοῦ χορηγοῦ ἦτο νὰ καταστή γνωστὸν ἰδίως πῶς κατορθώνουν οἱ Ἀμερικανοὶ μηχανικοὶ νὰ ἐπιτυγχάνουν ὅπου ἀποτυγχάνουν οἱ Ἀγγλοὶ. Ἡ Ἐπιτροπεία ἐπανήλθε καὶ ἐδησιεύθη ἡ ἐκθεσίς αὐτῆς, περιλαμβάνουσα 26 τμηματικὰς ἐκθέσεις. Τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπείας ἐξέπληξεν ἰδίως ἡ σημασία, ἣν ἀποδίδουν οἱ Ἀμερικανοὶ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ὅχι δὲ μόνον εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν τριῶν ἢ τεσσάρων ἐτῶν, ἀλλ' εἰς τὴν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν παρατεταμένην. Ἐξ ἄλλου τὸ πρακτικὸν πνεῦμα διέπει τὴν ἀμερικανικὴν ἐκπαίδευσιν καθ' ὅλους αὐτῆς τοὺς βαθμοὺς οὐδεὶς φραγμὸς ὑπάρχει μεταξὺ τῶν σχολείων καὶ τῆς ζωῆς. Καὶ ἡ χειροτεχνία κατέχει εὐρὸ μέρος τοῦ προγράμματος εἰς τὰ σχολεῖα τῆς κατωτάτης καὶ μέσης ἐκπαίδευσίως.

ΑΜΕΡΙΚΗ

Τὸν προσεχῆ Ἰανουάριον θὰ ἐορτασθῆ ἐν Ἀμερικῇ ἡ ἐκατονταετηρίς τοῦ διασῆμου διηγηματογράφου Ἐζάρ Πόε, γνωστοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐκ μεταφράσεως πλείστων ἔργων του ἰδίως ὑπὸ τοῦ Ἑμ. Ροῦδου, δημοσιευθέντων εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας.

—Εἰς ἐκ τῶν κορυφαίων φυσιολόγων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὁ καθηγητῆς Carrington ὑποστηρίζει δι' τὸ μόνον θεραπευτικὸν μέσον πάσης ἀσθενείας εἶναι ἡ ἀπόλυτος καὶ ἐπίμονος νηστεία. Ἡ θεωρία αὐτῆ, πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ὁποίας προβάλλει σωρὸν ἐπιχειρημάτων, πολεμεῖται σφοδρῶς ὑπὸ ἄλλων ἐπιστημόνων δι' ἄλλων ἐπίσης ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων.

—Εἰς τὴν Ν. Ἰόρκην, τῇ πρωτο-

βουλίᾳ τοῦ γνωστοῦ διηγηματογράφου Mark Twain, ἱδρύεται θέατρον μορφωτικὸν διὰ παιδίας καὶ νεανίας. Οἱ παριστάνοντες θὰ εἶναι ἐρασιτέχναι, ὃ' ἀναβιδάζονται δ' ἐπὶ σκηνῆς μόνον κλασσικὰ ἔργα. Σκοπὸς τοῦ θεάτρου τούτου εἶναι ν' ἀποσπάσῃ τοὺς νέους ἀπὸ τὰς διαφοροὺς μουσικῆς συναυλίας τῶν καφετειῶν καὶ ζυθοπωλείων καὶ ἀπὸ ἄλλα κέντρα διαφθορᾶς.

ΑΥΣΤΡΙΑ

Τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1906 ἡ Βιέννη εἶχε 436 δημοτικὰ σχολεῖα, 5.770 δημοδιδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας καὶ 209.000 μαθητὰς. Σήμερον ἔχει 475 σχολεῖα, 6.844 δημοδιδασκάλους καὶ διδασκαλίσσας καὶ 227.292 μαθητὰς.

ΓΑΛΛΙΑ

Τὸ γαλλικὸν Ἰπουργεῖον τῆς Ἐργασίας ἐδημοσίευσε στατιστικὴν διήρησιν περὶ τοῦ μέσου ὄρου τῆς ἡλικίας, καθ' ἣν νυμφεύονται οἱ διάφοροι λαοί. Κατὰ ταύτην οἱ Γάλλοι νυμφεύονται εἰς ἡλικίαν 29 ἐτῶν, οἱ Δανοὶ καὶ οἱ Σουηδοὶ εἰς ἡλικίαν 30 ἐτῶν. Νεώτατοι πάντων νυμφεύονται οἱ Σέρβοι, εἰς ἡλικίαν μόλις 24 ἐτῶν.

—Τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων ἀπετελεῖτο κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1906-1907 ἐκ 285 καθηγητῶν καὶ ὑφηγητῶν.

—Τὰ ἐνοίκια τῶν παρισινῶν οἰκῶν ἀνέρχονται ὀλονέν ὡς μαρτυρεῖ ἡ κάτωθι τιμὴ τοῦ ἐνοικίου τῆς αὐτῆς οἰκίας κατὰ διάφορα ἔτη:

Ἔτος	1810	80	φράγκα
»	1850	120	»
»	1870	220	»
»	1900	320	»
»	1903	350	»

—Ἐκανονίσθη ἐπισήμως ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως τὸ βᾶρος, ὅσον ἐπιτρέπεται νὰ μεταφέρουν τὰ παιδία καὶ τὰ κοράσια τὰ ἐργαζόμενα εἰς καταστήματα. Κατὰ τὰ κανονισθέντα ἀπαγορεύεται τὸ βᾶρος τοῦτο νὰ ὑπερβαίῃ τὰ 5 χιλιόγραμμα διὰ κοράσια μικρότερα

των 14 ετών και τα 10 χιλιόγραμμα δια παιδιά της αὐτῆς ἡλικίας.

— Τὴν ὑπεροχὴν τῶν πενομένων τάξεων τοῦ πληθυσμοῦ ὡς πρὸς τὴν εὐτεχνίαν ἀποδεικνύουν οἱ ἐξῆς ἀριθμοί: Ἐπὶ 1000 γυναικῶν τῆς εὐπορωτάτης τάξεως ἐν Παρισίοις ἀναλογοῦν 34 γεννήσεις καὶ ἐπὶ ἰσαριθμῶν γυναικῶν τῆς ταπεινοτάτης τάξεως 108 γεννήσεις. Ἐν Βερολίῳ παρατηρεῖται ἐπίσης σημαντικὴ διαφορά: 47 καὶ 157, καὶ ἐν Βιέννῃ: 71 καὶ 200. Μικροτέρα εἶναι ἡ διαφορά ἐν Λονδίῳ: 63 καὶ 147.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἡ Γερμανία ἔχει τὸ μεγαλείτερον πλῆθος ἰατρῶν. Κατὰ τὴν «Γερμανικὴν Ἱατρικὴν Ἐπετηρίδα» ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν καθ' ἅπασαν τὴν Αὐτοκρατορίαν ἀνέρχεται εἰς 31.416. Μόνη ἡ Πρωσία ἔχει 19.000. Ὅλοι οἱ ἰατροὶ τῆς Γαλλίας δὲν ὑπερβαίνουν τὰς 20.000. Τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχουν ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ρωσία. Ὁλοκλήρου δὲ τῆς Εὐρώπης οἱ ἰατροὶ ἀνέρχονται εἰς 162.334.

— Ἡ Γερμανία ἡγεῖται εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς φυματώσεως, ἰδίως διὰ τῆς πολλαπλασιαστικῆς τῶν φθισιατρῶν τῆς. Κατὰ τὸ 1892 εἶχε μόνον 4 φθισιατρῆα περιλαμβανόμενα 243 κλίνας, καὶ σήμερον ἔχει 57 καὶ 6.000 κλίνας.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐν Γενεύῃ Γεωγραφικῆς Ἐταιρείας, συνήλθαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Α. Claracé, τὸ ἕνατον Διεθνὲς Γεωγραφικὸν Συνέδριον. Αἱ συνεδριάσεις αὐτοῦ διήρκεσαν ἀπὸ τῆς 14 μέχρι τῆς 24 Ἰουλίου, ἔλαβαν δὲ μέρος ὄλα τὰ πεπολιτισμένα Κράτη δι' 750 περίπου ἐπιστήμων ἀντιπροσώπων καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων. Τὴν Ἑλλάδα ἀντεπροσώπευσαν, ὡς ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως, οἱ κ. κ. Δ. Αἰγινήτης, Μπασιᾶς καὶ De Stoutz· ὁ κ. Αἰγινήτης ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος ἐν ἐνεργείᾳ τοῦ α' τμήματος (Μαθη-

ματικῆς Γεωγραφίας), ὁ δὲ κ. Μπασιᾶς ἐγένετο ἐπίτιμος ἀντιπρόεδρος. Μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων καὶ τῶν μελῶν ἐν γένει τοῦ Συνεδρίου τοῦτου διεκρίνοντο οἱ διασημότεροι τῶν γεωγράφων, ἀστρονόμων, γεωλόγων, κλιματολόγων κλπ., πολλοὶ δὲ τῶν ἐπιστημόνων τοῦτων ἔκαμαν σπουδαιότατας ἀνακωνώσεις καὶ διαλέξεις, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὑπερβαίνει τὰς 250. Πολλὰ συζητήσεις καὶ ἀνακωνώσεις ἐγένοντο περὶ τῶν ἐρευνῶν τοῦ Β. καὶ Ν. Πόλου, τῶν καγετώνων, τῶν κλιμάτων, τῆς διδασκαλίας τῆς Γεωγραφίας, τῶν χαρτῶν κλπ. Ὁ Ἰάλλος ἀντιπρόσωπος ἀνεκοίνωσεν αἰγυπτιακὴν ἐπιγραφὴν, ἐξ ἧς ἀποδεικνύεται, ὅτι πρῶτοι οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι ἔκαμαν τὸν περίπλουν τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ ἐκ Βερολίνου καθηγητῆς Penck παρουσίασε φύλλα τινὰ καὶ ὠμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τῆς κατασκευῆς τοῦ μεγάλου διεθνοῦς χάρτου τοῦ κόσμου συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ προηγουμένου συνεδρίου, εἰς κλίμακα 1:1.000.000. Ἐκαστον φύλλον τοῦ χάρτου τοῦτου θὰ περιλαμβάνῃ ἑκτασιν 4 μοιρῶν εἰς πλάτος καὶ 6 εἰς μῆκος· ἡ προβολὴ θὰ εἶναι πολυκωνικὴ καὶ ἐφ' ἑκάστου φύλλου θὰ ὑπάρχῃ κλίμαξ εἰς χιλιόμετρα· ἐν γένει ἐπὶ τοῦ σπουδαιότατου χάρτου θὰ ὑπάρχουν ὄλα αἱ τοπογραφικαὶ λεπτομέρειαι ὕψους ἕτηρας, βάθους θαλασσῶν καὶ λιμνῶν, πλάτους ποταμῶν κλπ. Ὁ κ. Αἰγινήτης ὠμίλησε περὶ τοῦ γεωγραφικοῦ μῆκους καὶ πλάτους τῶν Ἀθηνῶν. Ἀφοῦ ἀνέπτυξε τοὺς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων γενομένους καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἄλλων ἀναφερομένους προσδιορισμοὺς τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπραγματεύθη περὶ τῆς σχετικῆς ἀκρίβειας αὐτῆς, ἐξέθηκεν ἐν ἐκτάσει τοὺς νεωτέρους προσδιορισμοὺς καὶ ἰδίᾳ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ γενομένων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ ἡμῶν διὰ τῶν νέων αὐτοῦ ὀργάνων. Ὁ κ. Αἰγινήτης, προκειμένου περὶ τοῦ μῆκους, κατέληξεν εἰς πρότασιν ἀλλαγῆς τῆς ἐν χρήσει μεθόδου, προτείνοντας συνεννόησιν τῶν δια-

φόρων Κρατῶν, ὅπως τοῦ λοιποῦ ὁ προσδιορισμὸς αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ μετάδοσις τῆς ὥρας τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ εἰς τὰ πλοῖα, γίνεται διὰ τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου. Τὴν πρότασιν τοῦ Ἑλληνοῦ ἀντιπροσώπου, ἧτις ἐθεωρήθη ὅτι θέλει προσφέρῃ μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ναυτιλίαν, τὴν Γεωγραφίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐν γένει, ἐδέχθη ὁμοφώνως τὸ τε σχετικὸν τμήμα τοῦ Συνεδρίου, ὡς καὶ ἡ συνέλευσις τῶν ἐπιστήμων ἀντιπροσώπων αὐτοῦ.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Τὸ Ἰσπανικὸν πανεπιστήμιον τοῦ Ονιέρο ἐορτάζει τὴν τριακοσιετηρίδα τῆς ἰδρύσεώς του. Τῶν ἐορτῶν αὐτοῦ ἐκλήθησαν ὅπως μετέσχουν ὄλα τὰ πανεπιστήμια τῆς ἠφῆλου καὶ πλείστα ἀκαδημαῖα καὶ ἐπιστημονικαὶ εἰταιρεῖαι.

ΙΤΑΛΙΑ

Ἰπὸ τοῦ ἰατροῦ Καγαζζὶ διεξάγεται ἐν Γενούῃ ἀγῶν πρὸς εἰσαγωγὴν τῶν σχολικῶν λουτρῶν διὰ τῆς ἰδρύσεως λουτήρων εἰς πάντα τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῆς πόλεως. Ὁ Καγαζζὶ θεωρεῖ τὰ σχολικὰ λουτρά ὡς δυναμὲνα νὰ συντελέσουν μεγάλως εἰς τὴν διατήρησιν τῆς υγείας τῶν παιδῶν καὶ εἰς τὴν ὀμολογίαν αὐτῶν σωματικὴν ἀνάπτυξιν, προσεῖτι δὲ νὰ χρησιμεύσουν καὶ πρὸς ἐκδήλωσιν σημείων ἢ συμπτωμάτων ἐνδεχομένων νοσημάτων ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῶν

σταδίῳ καὶ συνεπῶς πρὸς διάγνωσιν τούτων ὑπὸ τοῦ ἐποπτεύοντος ἰατροῦ. Τὴν ἰδρύσιν τοιούτων σχολικῶν λουτήρων, ὡς γνωστὸν, ἐπιβάλλει διὰ τῆς διαθήκης αὐτοῦ ὁ αἰμνηστος Κ. Σεβαστόπουλος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων ἀνεγειρομένην Σεβαστοπούλειον Ἐργατικὴν Σχολήν.

— Κατὰ τὸν Καίσαρα Λομπρόζον ὁ ἔριος εἶναι ὁ μεγαλείτερος αἰτιὸς αὐτοκτονιῶν. Καὶ ἐν γένει μὲν οἱ ἄνδρες αὐτοκτονοῦν πολὺ μᾶλλον ἢ αἱ γυναῖκες—διότι κατὰ τὸ διάστημα τριετίας ἠτόκτόνησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν 2.516 ἄνδρες καὶ 569 μόνον γυναῖκες—ἀλλ' αἱ ἐξ ἐρωτικῆς ἀπελπισίας αὐτοκτονοῦσαι εἶναι 70-75 τοῖς ἑκατόν, ἐνῶ οἱ αὐτοκτονοῦντες εἶναι μόνον 20-40 τοῖς ἑκατόν. Εἰς τὴν Ἰαλλίαν ἡ ἀναλογία εἶναι 28 τοῖς ἑκατόν διὰ τὰς γυναῖκας καὶ 7 τοῖς ἑκατόν διὰ τοὺς ἄνδρας.

ΡΩΣΙΑ

Εἰς τὸ Ψυχολογικὸν Ἰνστιτούτον τῆς Πετροπόλεως προστέθη τμήμα ψυχολογικῶν. Σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι αἱ συστηματικαὶ παρατηρήσεις καὶ μελέται περὶ τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναπτύξεως τοῦ παιδίου ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. Πρὸς τοῦτο τὸ Ἰνστιτούτον θὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν δωρεάν διατροφήν βρεφῶν καὶ τὴν φροντίδα τῆς ἀνατροφῆς αὐτῶν. Τὸ τμήμα διευθύνεται ὑπὸ ψυχιάτρων καὶ ἐμπειρῶν παιδαγωγῶν.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΡΙΟΝ

ΕΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Ἄγγλικά:

Contemporary Review (Λονδίνον, Ἰούλιος).— Τὸ μέλλον τῶν Ἰνδιῶν δὲν φαίνεται ἡρεμιον, κατὰ τὸν Ν. Magnicol, ὅστις συνιστᾷ μέτρα ἐπέχοντα εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Κυβερνήσιν πρὸς ἀποσέδησιν τοῦ κινδύνου. (Ἀύγουστος).— Ἡ ἐνεστῶσα κατά-

στασις τοῦ Δαρβινισμοῦ ὑπὸ Α. R. Wallace. Κατὰ τὸν γράφοντα—γνωστὸν ἤδη εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Μελέτης»—αἱ νεώταται ἐρευναι καὶ τὰ πορίσματα τῆς ἐπιστήμης ἐνισχύουν τὰς βάσεις τῶν δαρβινικῶν θεωριῶν. — Μεταξὺ τῶν βαρβάρων λαῶν, οἵτινες εἰσέβαλαν εἰς τὴν Εὐρώπην τὸν Ἰ' αἰῶνα, ἦσαν καὶ Οὔνοι. Ἄλλ' οὔτοι κατὰ τὸν E. Foord

ήσαν Κινέζοι, ἄρα συμμετέσχεν ἡ Κίνα εἰς τὴν καταστροφήν τοῦ Ῥωμαιοῦ Κράτους καὶ συνεπῶς δ κίτρινος κίνδυνος δὲν εἶναι ἀπλή χίμαιρα διὰ τὴν Εὐρώπην, τὸ δὲ διδάγμα τοῦ παρελθόντος πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὸ μέλλον.

Fortnightly Review (Λονδίνον, Ἰούλιος). — Ἡ Κ. A. Grove ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ προσεχοῦς Συνεδρίου τῆς Ἑθδικῆς Ἀγωγῆς. — Ἄρθρον τοῦ Coubertin περὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἀγγλογαλλικὴν ἔκθεσιν. (Αὐγούστος). — Ὁ κατὰ τῆς μονομαχίας ἀγῶν ἐν Εὐρώπῃ ὑπὸ τοῦ πριγκηπος Alphonse de Bourbon, ἐνός τῶν πρωτοργῶν τοῦ ἀγῶνος. Ὁ πριγκηψ ἐλπίζει ὅτι διὰ τῶν συμβουλιῶν τμηθῆς θὰ κατορθωθῆ ἡ παντελής ἐξάλειψις τοῦ ἐθίμου τῆς μονομαχίας.

Albany Review (Λονδίνον, Ἰούλιος). — Τὸ Λονδίνον μεγεθυθέν δλονὲν καὶ προσλαμβάνον τεραστίας διαστάσεις φαίνεται εἰς τὸν R. A. Gray μέλλον νὰ δημιουργήσῃ ἐπικίνδυνον κατάστασιν ἀπὸ κοινωνικῆς καὶ υγιεινῆς ἀπόψεως ὡς ἐκ τῆς συμπυκνώσεως τόσο πληθυσμοῦ. — (Αὐγούστος). Ἀξιανάγνωστος μελέτη περὶ τῆς ἀνατροπῆς τῶν νεοσσῶν κατὰ τὰ συμπεράσματα τοῦ W. Long καὶ ἄλλων ἀμερικανῶν φυσιοδιφῶν, ὑπὸ Douglas Dewar. Διὰ ν' ἀποδειχθῆ κατὰ πόσον οἱ νεοσοὶ διδάσκονται ὑπὸ τῶν γονέων τῶν τὴν χρῆσιν τῶν πτερυγῶν, ἐχώρισαν νεογέννητα πτηνὰ καὶ τὰ ἀνέθρεψαν εἰς ἓν εἶδος ὀρφανοτροφείου. Τὰ ὀρφανὰ ταῦτα ἐδυσκολεύθησαν κατ' ἀρχάς, ἀλλὰ κατόπιν κατώρθωσαν μόνον τῶν νὰ μεταχειρισθῶν τὰς πτέρυγας τῶν καὶ ἐπέταξαν ἐλεύθερα.

National Review (Λονδίνον, Ἰούλιος). — Ὁ αἰδ. Gales συνηγορεῖ ὑπὲρ τοῦ καπηλείου τοῦ χωρίου, τὸ ὅποιον θεωρεῖ ὡς τὸ μόνον καὶ ἀπαραίτητον καταφύγιον ἀναφυχῆς καὶ τέρψεως διὰ τὸν ἀγρότην. Ἐκεῖ εὕρσκει ἐφημερίδα πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ δύο φίλους πρὸς πολιτικὴν συζήτησιν. — (Αὐγούστος). Ὁ Inquirer προ-

βάλλει τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: Ἡ Αὐστρία θὰ ἐνεργήσῃ εἰς τὰ Βαλκάνια; Ἐὰν θελήσῃ νὰ μιμηθῆ τὴν Ῥωσίαν εἰς τὴν Μαντζουρίαν καὶ τὴν Ἰαπωνίαν εἰς τὴν Κορέαν, θὰ κατέλθῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν Μακεδονίαν διὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν, κατὰ τὸν συρμόν, τὸν ὅποιον εἰσήγαγον ἐσχάτως τὰ μεγάλα κράτη, νὰ ἐκτελοῦν χρέη παιδονόμων ἐπὶ τῶν ἀτακτούντων μικρῶν γειτόνων τῶν καὶ νὰ τὰ θέτουν κατόπιν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῶν.

Nineteenth Century and After (Λονδίνον, Ἰούλιος). — Τὴν ψῆφον τῶν γυναικῶν θεωρεῖ εἰς ταῦτας μᾶλλον ἐπιζήμιον ἢ ὠφέλιμον ἡ Αἰλὶθη Lovat. Οὔτε ἡ ἀνθρωπότης θὰ κερδίσῃ ἐξ ἐνδεχομένης τοιαύτης πολιτικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἐὰν δὲ ἐξισωθῶν πρὸς τοὺς ἀνδρας αἱ γυναῖκες εἰς τὰ πολιτικὰ δικαιώματα καὶ ἀποκτήσωμεν καθολικὴν ψηφοφορίαν τῶν δύο φύλων, ἀπειλοῦμεθα ὑπὸ γενικῆς ἀνατροπῆς τῶν νόμων καὶ δημιουργίας νέου καθεστώτος, τὸ ὅποιον προφανῶς δὲν θὰ εἶναι καλλίτερον τοῦ παλαιοῦ. — Μελέτη τοῦ K. K. Johnston περὶ τῆς Ἀνθρωπολογίας καὶ τοῦ ἀπαραίτητου τῆς γνώσεως ταύτης εἰς πάντας τοὺς δημοσίους λειτουργούς, ἰδίως τοὺς διδασκάλους, τοὺς δικαστὰς καὶ τοὺς ἀστυνομικοὺς ὑπαλλήλους.

Review of Reviews (Λονδίνον, Ἰούλιος). — Περιγραφή τοῦ Ἰταλιότου Καρνέγη ἐν Ὀυασιγκτιῶν ὑπὸ H. Tivade, πρὸς ἴδρυσιν τοῦ ὅποιου ἐδωπανήθησαν ἑξ ἑκατομμύρια. Εἶναι τοῦτο τελειότατον ἐπιστημονικὸν ἴδρυμα, περιέχον βιβλιοθήκας, πλουσιωτάτας συλλογὰς ὀργάνων, ἐργαστήρια, ἀστεροσκοπεῖον καὶ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ διὰ μεγάλας ἐπιστημονικὰς ἐργασίας καὶ εὐρείας ἐρεῦνας. — Ὁ E. Walker ἀποκαλύπτει πῶς ἡ ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις δαπανᾷ τὰ χρήματά της, ἀναλύων τὸν προϋπολογισμόν τῆς Συμπολιτείας. (Αὐγούστος). — Ἐνδιαφέρον ἄρθρον περὶ τῆς Ῥωσίας ὑπὸ W. T. Stead, ἰδίως περὶ τῶν τριῶν περιόδων τῆς Δούμας καὶ τῆς καταστάσεως τῶν διαφόρων κομμάτων. — Ὁ J. C. Hudson ἐξετάζει πῶς πρέπει ν' ἀνα-

τρέφωμεν τὰ τέκνα μας διὰ νὰ δώσωμεν εἰς αὐτὰ ἀληθῶς πρακτικὴν παιδευσιν. Ἡ μέθοδος, τὴν ὅποιαν ἐφαρμόζει εἰς τὸ σχολεῖόν του, συνίσταται εἰς ἐλαχίστην χρῆσιν βιβλίων καὶ πολλὴν διδασκαλίαν ἐκ τῶν πραγμάτων, μετὰ προσπαθείας, ὅπως κινήθῃ ἰδίως ἡ προσοχὴ τῶν μαθητῶν δι' ἐλκυστικῶν καὶ τερπνῶν τρόπων διεξαγωγῆς τῶν διαφόρων μαθημάτων. — Ἄλιαν ἐνδιαφέρον δημοσίευμα τοῦ ὑπουργείου τῆς Γεωργίας περὶ ἐμβολιασμοῦ τοῦ ἐδάφους. Πρόκειται περὶ τῆς εἰς ἀγόνους γαίας μεταδόσεως τῆς γονιμότητος διὰ τῆς φυτεύσεως φυτῶν, τῶν ὅποιων αἱ ρίζαι περιέχουν κατάλληλα πρὸς τοῦτο βακτήρια.

Ἀμερικανικά :

North american Review (Νέα Ὑόρκη, Ἰούλιος). — Κρίσεις τοῦ ἱστορικοῦ J. Bryce περὶ τῶν ἐπιστολῶν τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας, λίαν ἐπαινετικά. — Ὁ Βάγγερ ἀρχίζει νὰ λησμονῆται εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καθὼς βεβαίως ὁ L. Gilman ἢ «βαγνεροπάθεια», ἣτις εἶχε φθάσῃ εἰς τὸν ἀκακόρυφον ἐκεῖ, ἐλαττοῦται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.

Γαλλικά :

Revue de Paris (Παρίσι, 15 Μαΐου). — Σημειώσεις καὶ ἀναμνήσεις περὶ Ταῖν ὑπὸ A. Chevillon. Χαρακτηριστικὸν τοῦ τρόπου κατ' ὃν εἰργάζετο εἶναι ἔτι ἐνῆ ἡγάπα τὰς ἰδέας ἤρχιζε πάντοτε ἀπὸ τὰ πράγματα (1 Ἰουνίου). — Περιγραφή τοῦ Νέου Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων ὑπὸ L. Liard. (1 Ἰουνίου). — Εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Ἀουδοβίκου Ἀλεβῆ, ζωηρότατη ἀπεικόνισις τοῦ διασῆμου Γάλλου συγγραφέως καὶ ἀκαδημαϊκοῦ, ὑπὸ H. Roujon. — Βιογραφία τῆς δουκίσσης τῆς Πλακεντίας ὑπὸ C. Photiadis, ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα τοὺς Ἕλληνας ἀναγνώστας. (15 Ἰουλίου). — Ἡ Ἀγγλία καὶ ὁ Ἀγγλικὸς Στρατὸς ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου C. Favre ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ψηφισθεισῶν τροποποιήσεων τῆς στρατιωτικῆς νομοθεσίας. — Ὁ ἰατρός C. Blondel πραγ-

ματεύεται τὸ ζήτημα τῆς ἰατρικῆς ἐθθύνης, προκειμένου περὶ ἀνθρώπων ἀνισορρόπων, οἵτινες περιφερόμενοι ἐλευθέρως δύνανται ν' ἀποβῶσιν ἐπικίνδυνοι εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν, προτείνει δὲ τὴν ἴδρυσιν εἰδικῶν ἐνδαιτημάτων πρὸς θεραπείαν αὐτῶν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς κοινωνίας. (1 Αὐγούστου). — Περὶ τῶν οἰκογενειακῶν λογαριασμῶν ἐν τῇ συγχρόνῳ Γαλλίᾳ ὑπὸ M. Halbwachs. (15 Αὐγούστου). — Ἡ παραμονὴ τοῦ Σεδάν, ἱστορικὴ μελέτη ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου E. Picard. — Ἡ πτῆσις τῶν πτηνῶν ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ἀπασχολεῖ τὸν L. Houliénique, καθόσον συνδέεται στενῶτα πρὸς τὰς γινόμενας δοκιμὰς πτητικῶν μηχανῶν, δι' ὧν κατορθοῦται ἡ πτῆσις τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ γράφων φρονεῖ ὅτι θὰ ἐλθῇ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος θὰ μεταχειρίζεται τὴν πτητικὴν μηχανὴν μετ' ὅσης εὐκολίας σήμερον τὸ ποδήλατον.

Journal des Economistes (Παρίσι, 15 Μαΐου). — Ἰδιαίτερος ἐνδιαφέρον ἡμᾶς ἄρθρον τοῦ A. Mossé περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς Δημοτικῆς Ἀστυνομίας. (15 Ἰουλίου). — Ἀξιανάγνωστον ἄρθρον τοῦ F. Passy ἐπιγραφόμενον Ἀπλότης, πλήρες εἰρωνείας διὰ τοὺς προσκεκολλημένους εἰς τὴν ἐκ παραδόσεως «βουτῖναν» καὶ μὴ στέργοντας εἰς οὐδεμίαν μεταρρυθμίσειν καὶ ἀπλοποιήσιν τῶν ἐξαρτημάτων τῆς κοινωνικῆς καὶ διοικητικῆς μηχανῆς. (1 Αὐγούστου). — Ὁ Y. Guyot πραγματευόμενος περὶ τοῦ ἐν Λονδίῳ Συνεδρίου τῆς ἐλευθέρως συναλλαγῆς ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν εἰς τὰς συζητήσεις αὐτοῦ, ἰδίως ἀφορώσας εἰς τὴν κατάδικὴν τῶν προστατευτικῶν δασμῶν. Τοῦτους ἐκρίνε τὸ συνέδριον ἔχι μόνον οἰκονομικῶς ἀνυποστηρίκτους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως ἐπιβλαβεῖς. Τὸ κοινὸν συμφέρον οὐσιάζεται χάριν ὀλίγων καὶ δημιουργεῖται προνομιοῦχος ὀλιγαρχία ἐπιχειρηματιῶν.

Revue Philanthropique (Παρίσι, 15 Μαΐου). — Ὁ Dr. Mocquet δμιλεῖ περὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ὡς ἐκ τῆς συρ-

ροής των ἀγροτῶν εἰς τὰς πόλεις. — *Peri προστασίας τῶν πτωχῶν ὀρφανῶν τοῦ Ἀμβούργου* ὑπὸ Dr. Petersen. Εἶναι αὕτη τόσον τελείως ὠργανωμένη ἐκεῖ, ὥστε ἐλήφθη ὡς πρότυπον μιμήσεως ὑπὸ πολλῶν γερμανικῶν πόλεων.

La Science au XIXe siècle (Παρίσιοι, 15 Ἰουνίου). — *Ἡ θαλασσοία ἰχθυοκομία* ὑπὸ R. Audouin.

Nature (Παρίσιοι, 6 Ἰουνίου). Τὸ ἀεροπλάνον ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ V. Forbin. — *Ἡ φωτογραφία τῆς φωνῆς* ὑπὸ L. Fouquier, μετὰ σειρᾶς λίαν ἐνδιαφερουσῶν εἰκόνων. — *Νέα παγοποιητικὴ μηχανή* ὑπὸ N. Lallié. (13 Ἰουνίου). — *Ὁ ἥλιος ὡς κινητήριος δύναμις* ὑπὸ A. Gradenwitz.

Les Documents du Progrès (Παρίσιοι, Μάιος). — *Ἐκκλήσις ὑπὲρ τῶν Ἰθαγενῶν τοῦ Κόγκου* πρὸς ἀπολύτρωσιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ Βασιλέως τῶν Βέλγων Λεοπόλδου, τοῦ ὁποῦ εἶναι προσωπικὴ κτῆσις τὸ Κόγκον, ὑπὸ E. Challaye. — *Ψυχολογία τῶν λαϊκῶν τέχνηων* ὑπὸ H. Dagan.

Revue générale des Sciences (Παρίσιοι, 25 Ἀπριλίου). — *Περὶ τῶν κατωτέρων ἀνθρωπίνων τύπων τῆς Νοτιανατολικῆς Ἀσίας* ὑπὸ τοῦ Dr. F. Sarasin. — *Ἡ Πρωτοστολογία, ἱστορία αὐτῆς καὶ νεώταται πρόοδοι* ὑπὸ E. Faure-Frémiét. «Πρώτιστα» ὀνομάζονται οἱ κατώτατοι ὀργανισμοὶ οἱ διὰ τοῦ μικροσκοπίου διακρινόμενοι καὶ μελετιύμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. (15 Μαΐου). — *Μελέτη περὶ τεχνητῆς παραγωγῆς πετρωμάτων καὶ μετάλλων* ὑπὸ A. Michel-Lévy. Ἐξιστόρησις τῶν γενομένων πρὸς τοῦτο προσπαθειῶν ἀπὸ τοῦ 18ου αἰῶνος μέχρι σήμερον.

La Revue (Παρίσιοι 1 Ἰουνίου). — *Ἡρωϊκὸς Μπέκ*, μελέτη περὶ τοῦ διασῆμου δραματικοῦ συγγραφέως ὑπὸ G. Lecomte. — *Δύο ἀνέκδοτα ποιήματα τοῦ Sully Prudhomme*. — *Περὶ τοῦ Ρώσου συγγραφέως Λεωνίδα Ἀνδρέϊεφ* ὑπὸ G. Savitch (15 Ἰουνίου). — *Ὁ Α. Μαρ θέτει τὸ ἐρώτημα: ἢ Ἀγγλία θὰ διατηρήσῃ τὰς Ἰνδίας; καὶ ἐν συμπεράσματι ἀπαντᾷ ὅτι τὸ μέλλον φαίνεται λίαν ἀμφίβολον, ἰδίως μετὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ*

Ρωσοϊαπωνικοῦ πολέμου. — *Ἡ Μουσουλμανικὴ εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν* ὑπὸ F. Duchêne. — (1 καὶ 15 Ἰουλίου). Ἀξιανόγνωστος μελέτη περὶ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1870 ὑπὸ F. de Pressensé. — (1 Ἀυγούστου). *Τὸ πρόβλημα τοῦ Νοτίου Πόλου* ὑπὸ Abbé Th. Moreau. — *Τὸ πρῶτον μέρος μελέτης περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τοῦ Σουλτῆ Προυδὸν* ὑπὸ H. Schœn. — *Τέλος τῆς μελέτης τοῦ Pressensé περὶ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸ 1870.* — (15 Ἀυγούστου). *Τέλος τῆς περὶ Σουλτῆ Προυδὸν μελέτης τοῦ Schœn.* — (1 Σεπτεμβρίου). *Ἡ λογοτεχνικὴ κίνησις ἐν Ὀλλανδίᾳ* ὑπὸ J. J. Duproix.

Correspondant (Παρίσιοι, 25 Ἰουνίου). — *Αἱ ὀρησκευτικαὶ ἰδέαι τοῦ Ἀδίνιτς*, ὑπὸ G. Fousegrive. Σκοπὸς τοῦ ἀρθροῦ εἶναι ν' ἀποδείξῃ ὅτι αἱ ὀρησκευτικαὶ δοξασταὶ εἶναι συναφεῖς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν κατὰ τὴν ἀντιληψίν τοῦ Ἀδίνιτς καὶ ν' ἀντικρούσῃ τοὺς ἐπιζητοῦντας τὸ σχίσμα μετὰ τὴν ὀρησκείαν καὶ ἐπιστήμης. — *Ἐκθεσις περὶ τοῦ ἐν Βουδαπέστη Συνεδρίου κατὰ τῆς μονομαχίας* ὑπὸ Le Rohu. (10 Ἰουλίου)

— *Περιγραφή τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας* ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Λουδοβίκου d'Orléans. Ὁ παραγωγικὸς πλοῦτος τῆς χώρας εἶναι τοσοῦτος, ὥστε τὸ ἐν δέκατον ἀρκεῖ πρὸς διατροφήν τῶν κατοίκων. Ἡ ἐξαγωγή ἀποτελεῖται ἐκ τεραστίων ποσῶν ἐτησίως: 250 περίπου ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων αἵτου, 6 ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων ἀλεύρων, 360 ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων ἀραβοσίτου. (25 Ἰουλίου) — *Τὸ ὀδοστρωρικὸν σημεῖωματάριον τοῦ Λαμαρίνου ἐν Ἰταλίᾳ*, ὑπὸ R. Doumic, περιέχει ἐντυπώσεις ἐκ Ρώμης καὶ Νεαπόλεως. Ὁ ποιητὴς ἦτο τότε εἰκοσαετῆς μόλις, φαίνεται δὲ ὅτι ἐθέλετο μάλλον ἐκ τῶν φυσικῶν καλλονῶν τῆς Ἰταλίας ἢ ἐκ τῶν καλλιτεχνικῶν αὐτῆς ὀθησαυρῶν. — Ὁ J. de Coussaignes δημοσιεύει μελέτην: *ὁ Ρῶσκιν καὶ αἱ νεάνιδες*, θεωρῶν τὸν διάσημον Ἀγγλον συγγραφέα ὡς κατ' ἐξοχὴν ἐπιδρωγὰ ἐπὶ τῆς μορφώσεως τῶν παρθενικῶν

φυγῶν. (10 Ἀυγούστου) — *Ἡ ὀρησκευτικὴ κρίσις ἐν Παρίσις* ἐπασχολεῖ τὸν G. Jollivet.

Grande Revue (Παρίσιοι, 25 Ἰουνίου). — *Ἐπανόστασις ἐν Ρουμανίᾳ* ὑπὸ N. Xenopol. Πρόκειται περὶ τῆς ἐκραγείσης κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος μετὰ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν, καὶ τῶν μέτρων ἅτινα ἐλήφθησαν κατόπιν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως πρὸς διακαίονισμὸν τῶν σχέσεων τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τῶν καλλιεργητῶν. Ταῦτα ἔγραψον δὲν κρίνει ἐπαρκῶς ἀσφαλίσαντα τὴν τάξιν διὰ τὸ μέλλον. (10 Ἰουλίου) — *Τὸ Δημόσιον Χρέος τῆς Ρωσίας* ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ F. P. Migoulin. — Ὁ G. Trarieux ἐμιλεῖ περὶ τῆς *Ἰσχυρείας ἐν Ταύροις* συγκρίτων τὰ δρώμενα δράματα τοῦ Ἐδριπιδου καὶ τοῦ Ἰκαίτε. (25 Ἰουλίου) — *Ἡ στρατιωτικὴ παιδαγωγία καὶ ἡ παιδεία τῶν στρατευομένων* εἶναι, κατὰ τὸν λοχαγὸν Σίμου, δύο στενῶς συνδεθεμένοι παράγοντες, διὰ τῆς καταλλήλου δὲ συναρμογῆς αὐτῶν δεξιὸς ἀρχηγὸς δύναται νὰ ὀδηγήσῃ τὸν στρατὸν αὐτοῦ εἰς τὴν νίκην. — *Ἐξετάξις τῶν ἀγροτικῶν ζητημάτων ἐν Ρωσίᾳ* ὑπὸ R. de Chanagnies παριστᾷ τὸν μουζικὸν ὡς τὸ ἐλευνότερον πλάσμα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ὑπολειπόμενον καὶ αὐτῶν τῶν δούλων τῆς παλαιᾶς Γαλλίας, ὡς πρὸς τὴν διαίταν τοῦ βίου καὶ τὴν ἠθικὴν ἀνάπτυξιν. (10 Ἀυγούστου) — *Ἡ ὀρησκεία εἰς τὰς ἠνωμένας Πολιτείας* κατὰ τὸν M. Debroi εἶναι εἶδος κοινωνικῆς ἐθιμοτυπίας. Ὡς ἐκ τούτου ἐνῆ ὑπάρχει τόσον πλῆθος αἰρέσεων ἐκεῖ, οὐδὲ ὀρησκευτικὸς φανατισμὸς παρατηρεῖται, οὐδὲ ἔξαψις παθῶν, ἀλλὰ πανταχοῦ ἐπικρατεῖ εἰρηνικὴ συμβίωσις.

Mercure de France (Παρίσιοι, 15 Ἰουλίου). — *Ἄρθρον τοῦ A. Fougère περὶ τῶν Ἰνδιάνων γυναικῶν τοῦ Σατωβριάνδου.* Ὁ γράφων φρονεῖ ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτῶν προέρχεται ἐκ τοῦ θελγῆτρου, τὸ ὅποιον ἐξήσκουν ἐν γένει ἐπὶ τοῦ Σατωβριάνδου αἱ ὄλως ἀγνωστοὶ γυναῖκες. (1 Ἀυγούστου) — *Περὶ τοῦ Βέλγου ποιητοῦ Lerberghe* σημειώσεις ὑπὸ F. Sève-rip. Τὸν χαρακτηρίζει ὡς κατ' ἐξο-

χὴν ποιητὴν τῆς γυναικείας χάριτος. (15 Ἀυγούστου) — *Λίαν ἐνδιαφερούσα μελέτη περὶ τῆς τύφλοκωφαλάλου Ἑλλῆν Κέλλερ* ὑπὸ τῆς Κας M. Lenevy. Ἐχει σήμερον 28 ἐτῶν ἡλικίαν καὶ εἶναι τόσον εὐτυχῆς, ὥστε θὰ ἐπεθύμει νὰ ζῆσῃ καὶ ἓνα αἰῶνα. Ἡ ὀσφρησις ὑποκατέστησε τὰς ἐκλιπούσας αἰσθήσεις· διὰ ταύτης ἀναγνωρίζει τοὺς γνωστοὺς τῆς καὶ τὸ μέρος ἀκόμη, ὅπου εὐρίσκεται.

Nouvelle Revue (Παρίσιοι, 1 Ἰουλίου). Κατὰ τὸν P. Giteau σκοπὸς τῆς παρασκευῆς ἰσχυροῦ Γερμανικοῦ Στόλου εἶναι ἡ ἐξασφάλις τῆς κυριαρχίας τῆς Βορείου θαλάσσης καὶ ἡ ἀπειλὴ τοῦ ἀγγλικοῦ ἐδάφους. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται ἐπιζέμενον, καθόσον ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν γερμανικὸν πάντοτε εἶναι μεγάλη. — *Βιομηχανία θανατηφόρον ὀνομάζει* ὁ L. M. Bonneff τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἐκτελοῦν οἱ κατεργαζόμενοι τὰς βίνας (λίμας). Ἡ ὀνητότης αὐτῶν εἶναι ἐν Γαλλίᾳ 120 τοῖς 1000, προέρχεται δ' ἐκ τῆς εἰσπνοῆς τῶν βινισμάτων καὶ ἐξ ἐκρήξεων. (15 Ἰουλίου). — Ὁ μετὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γερμανίας διπλωματικὸς ἀνταγωνισμὸς δεσπόζει τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς, κατὰ τὸν P. Bernis. — *Περὶ θεραπείας τοῦ καρκίνου* ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ J. Thomas. (1 Ἀυγούστου). — *Ἀναμνήσεις περὶ τοῦ στρατοῦ τοῦ Αἰγῆρος (1870-1871)* ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ Justin, χρηματίσαντος ἀρχιάτρου καὶ βαρέως πληγωθέντος εἰς τὸν βραχίονα ὑπὸ ὀβίδος. (15 Ἀυγούστου). — *Οἱ Γάλλοι ἠθιοποιοὶ κατὰ τὴν ἐπανόστασιν τοῦ 1789* ὑπὸ M. Frazer.

Revue des Deux Mondes (Παρίσιοι, 1 Ἰουλίου). — *Συνέχεια τῆς μελέτης τοῦ A. Chevillon περὶ Ρῶσκιν.* (15 Ἰουλίου). — *Βιογραφία τοῦ Gaston Boissier* ὑπὸ R. Pichon. — *Οἱ δύο ὑποψήφιοι πρόεδροι τῶν ἠνωμένων Πολιτειῶν, κατὰ τὸν A. Tardieu, ὁ Taft καὶ ὁ Bryan* ἔχουν ἀντιθετὰ, ἀλλ' ἐπίσης ἔξοχα χαρίσματα καὶ προσόντα καθιστῶντα αὐτοὺς ἀξίους τῆς Προεδρίας, ὀδηγὸν δὲ τίς ἐκ τῶν δύο θὰ ἀναδειχθῆ

Πρόεδρος μετά τὸν σφοδρότατον ἐκλογικὸν ἀγῶνα, ὅστις προμηνύεται ἀπὸ τοῦδε. (1 Αὐγούστου) — Ὁ L. Bertrand ἐξακολουθεῖ περιγράφων τὰ ἑλληνικὰ τοπία τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῶν Δελφῶν. — Ὁ A. de Lamradelle ἐξετάζει τὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον μετὰ τὸ νέον συνέδριον τῆς εἰρήνης. (15 Αὐγούστου) — Ὁ Λαμαρτίνος κατὰ τὸ 1830 καὶ τὸ ταξίδιον τοῦ εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὑπὸ R. Donnée, ἐπὶ τῇ βάσει ἀνεκδότων ἐπιστολῶν τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὴν σύζυγόν του καὶ φίλους του.

Revue Pédagogique (Παρίσιοι, 15 Ἰουλίου). — Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ H. Fixon. (15 Αὐγούστου). — Τὰ ἡμέτερα διδασκαλεῖα κρινόμενα ὑπὸ ξένων ὑπὸ A. Moulet.

Revue Internationale de l'Enseignement (Παρίσιοι, 15 Ἰουλίου). — Ἡ ἐλευθέρη διδασκαλία ἐν Οὐγγαρία ὑπὸ Kont. — (15 Αὐγούστου). Ἡ ἀναδιοργάνωσις τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐν Βελγίῳ ὑπὸ L. Leclère. — Ζητήματα σχετιζόμενα πρὸς τὴν γυναικείαν παιδείαν ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ L. Weill.

Revue Universitaire (Παρίσιοι, 15 Ἰουλίου). — Ἡ μέση ἐκπαίδευσις ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπὸ Dr Rouse.

Γερμανικά :

Deutsche Revue (Στουτγάρδη, Ἰούλιος). — Ὁ Βίσμαρκ ἐν Φραγκφούρτῃ ἐξ ἐπιστολῶν τοῦ τῶν ἐτῶν 1851 - 1858 ὑπὸ H. de Poschinger.

Deutsche Rundschau (Βερολίνον, Ἰούλιος). — Μελέτη περὶ τοῦ Ἀλφρέδου Μυσσέ ὑπὸ M. Werner. Ὁ Μυσσέ εἶναι ἐκ τῶν Γάλλων ποιητῶν ὁ μᾶλλον γνωστός καὶ ἀγαπητός ἐν Γερμανίᾳ. — Ὁ O. Pfeleiderer ἀπαριθμεῖ τοὺς θρησκευτικοὺς διδασκάλους ἀπὸ τοῦ Μωυσέως μέχρι τοῦ... Βίσμαρκ.

Nord und Süd (Βερολίνον, Ἰούλιος). — Περὶ εὐτυχίας πραγματευόμενος ὁ G. Reuter διαίρει ταύτην εἰς τέσσαρα εἶδη: τὴν ἠθικὴν εὐτυχίαν, τὴν διανοητικὴν εὐτυχίαν, τὴν αἰσθηματικὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν τῶν αἰσθησέων. Πᾶσαι αὗται αἱ

εὐτυχίαι κοινὴν πηγὴν ἔχουν τὴν ἀγαθότητα, τὴν εὐθυμίαν, τὴν εὐκρίνειαν. Πρέπει δ' ἕκαστος νὰ διδάξῃ ἑαυτὸν πῶς νὰ τὰς ἀπολαύσῃ εἰς τὸν κόσμον.

Ἰταλικά :

Nuova Antologia (Ῥώμη, 16 Ἰουλίου καὶ 8 Αὐγούστου). — Περὶ τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν ἐνοικίων ἐν Ῥώμῃ πραγματευόμενος ὁ βουλευλευτῆς M. Ferraris, καὶ τῆς ἐκ τοῦτου δυσχερείας τοῦ βίου ἰδίᾳ διὰ τοὺς ὑπαλλήλους, προτείνει τὴν διὰ δημοσίας δαπάνης ἴδρυσιν κατοικιῶν.

Rassegna Nazionale (Φλωρεντία, Αὐγούστος). — Περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς κινήσεως ἐν Τοσκάνῃ ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1859 ὑπὸ G. Giannozzi.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Παναθήναια (Ἀθήναι, 15 - 31 Ἰουλίου). — Συναποθανούμενοι ὑπὸ Π. Νιρβάνου. — Ἡ θήρα ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Π. Κόντου. — Νικόλαος Κορεμένος ὑπὸ M. Σιγούρου. — (15 - 31 Αὐγούστου). Πολλὰ σελίδες τοῦ τεύχους τοῦτου εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὸν Δ. Βικέλαν, περιέχουσαι καὶ μεγάλην προσωπογραφίαν αὐτοῦ, ὡς καὶ μικρὰν εἰκόνα τοῦ ἐργαζομένου εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου, καὶ τὴν πρόσοψιν τοῦ Καταστήματος τοῦ Συλλόγου πρὸς Διάδοσιν τῶν Ὁφελιμῶν Βιβλίων. — Περιγραφή τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου καὶ τῆς Ἁγίας Λαύρας ὑπὸ X. Ἀννίνου.

Νέα Ζωή (Ἀλεξάνδρεια, Ἰούλιος - Αὐγούστος). — Σκιαγραφία τοῦ Δ. Βικέλου ὑπὸ I. Πολέμη. — Μελέτη περὶ Γολατῆ ὑπὸ Πλ. Δρακούλη.

Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος (Ἀλεξάνδρεια, Ἰούλιος - Αὐγούστος). — Ἐξεπαιδευθὴ ὁ Ἰησοῦς Χριστός: ὑπὸ Χρυσοστόμου A. Παπαδοπούλου. — Τὸ Παναγγλικὸν Συνέδριον ὑπὸ Γρ. Παπαμιχαήλ. (Σεπτέμβρ.). — Σημείωμα περὶ Φιλιππουπόλεως ὑπὸ A. Π. Κεραμέως. — Ὁ ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος ὡς πρεσβύτερος Ἀντιοχείας, ὑπὸ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου.